

AZERBAIJAN: petrolioak hondatutako herria

ARGIA

2006ko martxoaren 5a | LXIX. urtea | 2.030 zenbakia | 3,50 euro

Larrun 97

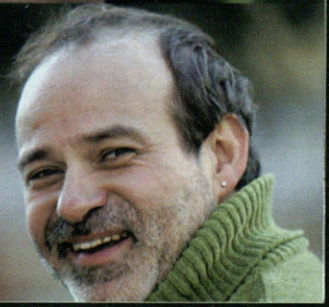
Paul Nicholson (EHNE eta Via Campesinako buruzagia)

Nekazariak iraultzaile

JUAN BRAÑA, AEBetako azken aizkolaria: "Ni ere arboletan markak egindakoa naiz. Aspertuta, batek egiten du edozein gauza"

PANTXOA ETCHEGOIN (EKEko zuzendaria) ▶

"Esperimentazioak behar ditugu euskal kulturen, arriskuak hartzea"

Euskadi Irratia. Gertu

Pertsonaia

- 11 Juan Braña:** "Ardi-nagusi amerikanoak askoz hobeak ziren nagusi euskaldunak baino".
Miel A. Elustondo.

Gaiak

- 17 Jesus Galindez:**
Diktaduraren aurkako desagertua. Josu Chueca.
21 Juantxo Estebarez: "Ideologiatik baino, borrokatik jaioa da autonomia".
Alvaro Hilario Pérez de San Román

Iritziak

- 23 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
24 Gorka Moreno. Oinarritzko errenta unibertsalaren alde.
25 Jokin Bildarratz. Sasi eta lainoen artetik.
27 Sustrai Colina. Akulturalak.
Joxe Mari Ostolaza. *Campanades a morts.*
28 Gari Berasaluze. Itsaso debekatuak.

Erdiko kaiera

- 33 Lektorego programa:** atzerriko unibertsitateetan gure herria ikasgai. Mikel Garcia.
36 Ezpalak. Katixa Garate.
38 Argitalpenak. Pilar Iparragirre.
40 Denbora-pasak.
42 Ihesi: Oletatik Iazpira mendi bizikletaz.
Jon Torner.
46 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.

Termometroa

- 48 Josu Erkoreka:** "Bakearen egunsentia sufritutakoa ahanztera eramango du jende gehiena". Mikel Asurmendi.
52 Irizpide zientifikoen kontra, antxoa kanpaina hasi da. Daniel Udalaiz.
54 Bero-beroa.
64 Net Hurbil: Mamu batek ikaratu du Europa: Ekialdeko langileak. Pello Zubiria.

Josu Erkoreka.

4 | Azerbaijan

Petrolioak zabortegi bihurtutako herria

Azerbaijango enpresarik handiena British Petroleum da. Eta Baku hiritik Turkiara doan ia 2.000 kilometroko oliobidea da bere azken proiektua. Petrolio dorre handiez eta porlanezko eraikin zaharrez beteta dago herrialdea. Kuwait berria izan zitekeen, baina zabortegi handi bat baino ez da bertako biztanleentzat.

26 | Luparekin 58 | Azkena

Xabier Barandiaran

Iñaki Mendiguren

29 | Pantxoa Etchegoin

Euskal Kultur Erakundeko zuzendaria da Etchegoin duela zortzi urtetik. EKEk *Batek Mila* egitasmoa abiatu zuen iaz, euskal kultura baloratu eta publiko berriak erdietsi asmoz. Egitasmoak orain arte emandako fruituez eta aurrera begira dituzten asmoez hitz egin digu.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estibx Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Produkzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pomo, Jon Torner, Mikel Garcia, Naiara Irureta.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Igor Garmendia. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxe: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Harpidetzak: harpide@argia.com. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Jon Hernaez / Argazki Press.

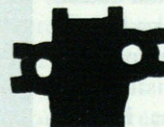

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

gizarte ekintza

Azerbaijan

Petrolio eta herdoil artean

Ukrainan eta Georgian ez bezala, Mendebaldeko potentziek ez dute *Iraultza Laranja* bultzatu Azerbaijanen. Azken hauteskundeetako iruzurra oso agerikoa izan den arren, Europa eta AEBek ez-ikusiarrena egin dute, beren petrolio erauzgailuek lanean jarrai dezaten Kaukasoko herrialdean. Bestalde, errekurtsoen ustiaketa basatiak hondamendi ekologiko itzulezina eragin du, azeri herria, “zabortegi” handi batean bizitzera kondenatuz. Herrialde honen ahitzearen lekuko duzue bidaia kronika hau.

Testua eta argazkiak:

KARLOS ZURUTUZA

BAKUKO AIREPORTU NAGUSIAK *Heydar Aliyev* du izena, herrialdeko hainbat eskola, lantegi edota eraikin publikok bezala. KGBko lidergoan urte mordoa eman eta gero, Heydar Azerbaijan independentearen lehen presidentea izan zen, 2003an hil zen arte. “Kleptokrazia” deitu ohi zaio bere aginteari; antza, Kaukasoko herrialde honek ustelkeriaren markak hautsi zituen hamar urte horietan.

Heydar ez, Ilham bere semea da orain presidentea, eta ongi-etorria ematen dit terminaleko sarreran zintzilik dagoen poster erraldoitik.

Dena den, oraindik ez naiz Azerbaijanen sartu. Bisa ezinbestekoa da, eta lehiatila batean eskuratu dut honetarako formularioa. Hamar galderatan argitu beharko ditut nire bisitatze asmoa nahiz ibilbidea. Irakurtzen hasi berri naizela, gizon handi, irribarretsu bat gerturatu zait galdetegiarekin laguntzeko.

Bere alkandoraren poltsikotik boligrafo bat ateratzean, besotik heldu eta mahai batean esertze-

ko gonbita egin dit. Jatorra ematen du. Lehenengo bi datuak, izen-abizenak eta pasaportearen zenbakia besterik ez dugula bete, 50 dolar eskatu dizkit: 40, bisa ordaintzeko, eta 10, berarentzako. “Laguntza” eskertuz, neronek jarraituko nuela adierazi diot. “*Ten dollars* (10 dolar)”, errepikatu du. Mahaikidea uxatu nahian, aireportuko polizi bati begiratu diot, baina “eskalea”k irribarre egin du. Bera ere polizia da, “zuk begiratu diozun beste horren nagusia, hain zuzen ere”, esan dit harro. Zorionez, beste harra-pakin bat ikusi du segituan, eta bakean utzi nau papertxo batetzen. Ez dut muga zeharkatu beharrik izan, ustelkeriaren kiratsa usaintzeko. Dirudienez,

petrolioak ez ezik, ustelkeriak ere gainezka egingen du Azerbaijanen.

Rotschild eta Nobel anaiek, besteak beste, hemen egin zituzten beren fortunak direla ehun urte paseak. Munduko lehen petrolio erauzketa 1873an Bakun egin eta hamar urte beranduago, Kaspioko hiria munduko aberatsenetakoen artean zegoen.

Aireportutik Bakurako bidean, Europar haien arrastoak ikusi ditut, azken mendean zehar jarritakoen ondoan. Burdinezko zuhaitzen itxura atera diet denei; basamortuko oihan herdoilduak. Hodeiertzeko paisaia ez ezik, bileteetan ere aurkitu ditut burdinezko muntro hauek, Aliyev leinukoekin nor baino nor.

Taxi kolektiboak, sobietar mundu ohiko *marshrutk*ak, azken geldialdia egin du Bakuko itsas-pasealekuan. Itsasoa ikusi eta berehala, honen kolore beltzak eman dit atentzioa.

Urdina ala beltza, itsasoa beti da erreferente ona norberak bere burua kokatzeko. Izan ere, nire giblean Gobernuaren Jauregia dago, *Dom Soviet* (Sobieten Etxea) antzinako izenaz ere ezaguna. Aurrealdean, Turkmenistandik datorren ferria atrakatze maniobretan, Kaspiar itsasoa gurutzatu eta gero. Kostaldetik iparrerantz Errusia; Iran hegoalderantz. Zaila da esaten beraz, European ala Asian nagoen. Sobietar Batasunaren arrastoek alabaina, hainbat pista eman didate; igitaia eta mailua, eta "СССР" (SESZ zirilikoz) ikur nagusiak, petrolio dorreak bezain herdoildurik dauden estolda-zulo, hodi nahiz metroko bagoietan aurki daitezke oraindik.

Beste sobietar errepublika ohietan ikusi dudana bezala, itxura aldaketa bakarra azpiegituren hondamendia dela iruditzen zait hemen, errepideko auto zaharkituen artean BMW edo

Kaukasoko korapilo askaezina

Kaukaso eskualdeko konplexutasunaren eredu garbia dugu Azerbaijan. Nagorno Karabajekoa du arazorik nagusienetakoa, 1993n lurralde hau armeniarrek okupatu zutenez geroztik. Hau dela eta, bi herrialdeen artean gerra deklaraturik dago.

Kontrako adibidea Najichevango azeri enklabea dugu –Aliyevtarrek hemengoak dira–. Herrialde nagusitik kanpo gelditu da, Armenia eta Iran artean isolaturik. Bakutik egunero doan hegazkinak soilik lotzen ditu bi eskualdeak.

Hegoaldeko bizilagunarekin harremanak ez dira hobeak. Azerbaijango Errepublikan baino, Irango iparraldean bizi dira azeri gehiago, eta Teherango gobernuak erabat ukatzen ditu gutxiengo honen eskubide oro. Bestalde, Kaspioko baliabideak ustiatzeko lehiak bi herrialdeen arteko itsas-erasoak sortzen ditu maiz.

Azkenik, iparreko mugan Errusia dugu haserre bizian, ohiko petrolio erreserba handiena galdu duelako. Inauguratu berri den Baku-Ceyhan (Turkia) petrolio hobia, eta bukatzeaz dagoen bestea (Baku-Trabzon-goia), Mendebaldeko potentzien esku gelditu dira, Moskuren kontrolpetik at.

beste luxuzko kotxeren bat badabil ere. Hauen jabeak, estolderia bezain zaharrak asko, lehenagoko agintari komunista berak dira, herrialde honen petrolio Mendebaldeko enpresa erraldoiei merke saldu dietenak alegia.

Baku izena *Bad Kubetik* eratorria da, eta haize bortitza esan nahi du. Bertako batek umoretsu azalduko didanez, “haize beldurgarriena iparretik datorrena da”. Eguraldi aldaketan baino, ustekabe lazarriagoak omen dakartzate Errusiatik datozen haize-boladek.

British Petroleum da Azerbaijango enpresa handiena. Britainiarren azken proiektu faraonikoa, Bakutik Turkiara doan oliobidea da: ia 2.000 kilometro dituen lur azpiko hodi izugarria

Gaur, oster, udazkeneko giro gozoak jende asko erakarri du malekoira. Portuko garabiek jada burutua dute lana eta, eguzkia euren atzean ezkutatzen ari dela, itxura polita ateratzen dute.

Azerbaijan hotela

Haize bortitzaren hiria ez da, inondik ere, nazioarteko turismoaren jomuga. Hona etor-

tzen diren bisitariak petrolioren inguruan murgiltzen dira, baita eurak jasotzen dituzten hotelak ere. Azkenean Azerbaijan hotelean sartu naiz. Eraikin gris eta nortasun gabea da, nahiz eta bere hall handiaren sabaitik makina bat bandera koloretsu dauden zintzilik. Turkiar jatorriko herrialdeetakoak direla ohartu naiz harrera-lekuan zain nagoela. Gutxiak dakite Sobietar Batasuneko bigarren hizkuntza turkiera zela. Hortik dator, hain justu, Stalinen irrika turkiar nomada hauek okupatzen zituzten lurraldeei izen desberdinak emateko: Kazajistan, Uzbekistan, Turkmenistan, Kirgistan... *divide et Impera* bezain zaharra. 30eko hamarkada arte, azerien nortasun agiriaren “turkiarra” jartzen zuen soilik. Egun, azeri, kazajo edota uzbekoek, besteak beste, euren turkiar jatorria harro aldarrikatzen dute berriz ere. Eta fenomeno hori bera Siberiako ipar muturreraino zabaltzen da.

Harrerako gizonak Siberian ez, Kuban ikasi zuen gaztelania. Karibeko irlan urte batzuk eman zituen –misio diplomatikoan–, eta han bereganatu zituen hizkuntza nahiz azentoa. Zortea izan dut benetan, negoziaketa ez baita batere xamurra izango. Dirudiekin, prezioak solairu bakoitzeko mantenu egoeraren arabera dira: hirugarren eta laugarren pisu onenetako geletan, 50 dolar balio ditu gauak; bosgarren eta seigarrenean 45... eta horrela pisuz pisu, hamalagarrene-

raino iritsi arte. Azkenik zortzi-garrenean lo egin dezaket 12 dolarrengatik, baldin eta hiru gau ematen baditut. Ados.

Hotel zaharkitu hauetan, *derzhburnaya* izeneko arduradun bat dago pisu bakoitzean. Adin ertaineko emakumeak izan ohi diren haiei eman behar zaizkie gelako giltza eta dirua. Marina da zortzi-garren pisuko *derzhburnaya*. Ez da oso altua, ilea ori kolorez tindatua.

Antza denez, sobietar munduan bi tindagai mota daude: iluna, oso beltza; argia aldiz, zuriegia. Dena den, bere begi urdinek errusiarra dela garbi adierazten dute, tranparik gabe. Hainbat urtetan, Urriko Iraultza eta marxismo-leninismoaren funtsen irakasle aritu ondoren, Sobietar Batasunaren kolapsoak langabezian utzi zuen Marina. Geroxeago, bere ikasle ohi bati esker lortu zuen lanpostu hau. Jada hamabost urte pasa ditu pasilo luze eta ilun honetan.

– Behin-behineko lana izango zelakoan nengoen hasieran, eta oraindik hemen nago –esan du saminez–. Egun batetik bestera, errusiarrok azeri hizkuntza ikasi behar genuen lana lortu ahal izateko. Asko Errusiara bueltatu ziren, baina ni Bakun jaioa naiz, eta ez neukan nora joan. Nire ahizpak aldiz Moskura jo zuen, damu naiz berarekin joan ez izanaz.

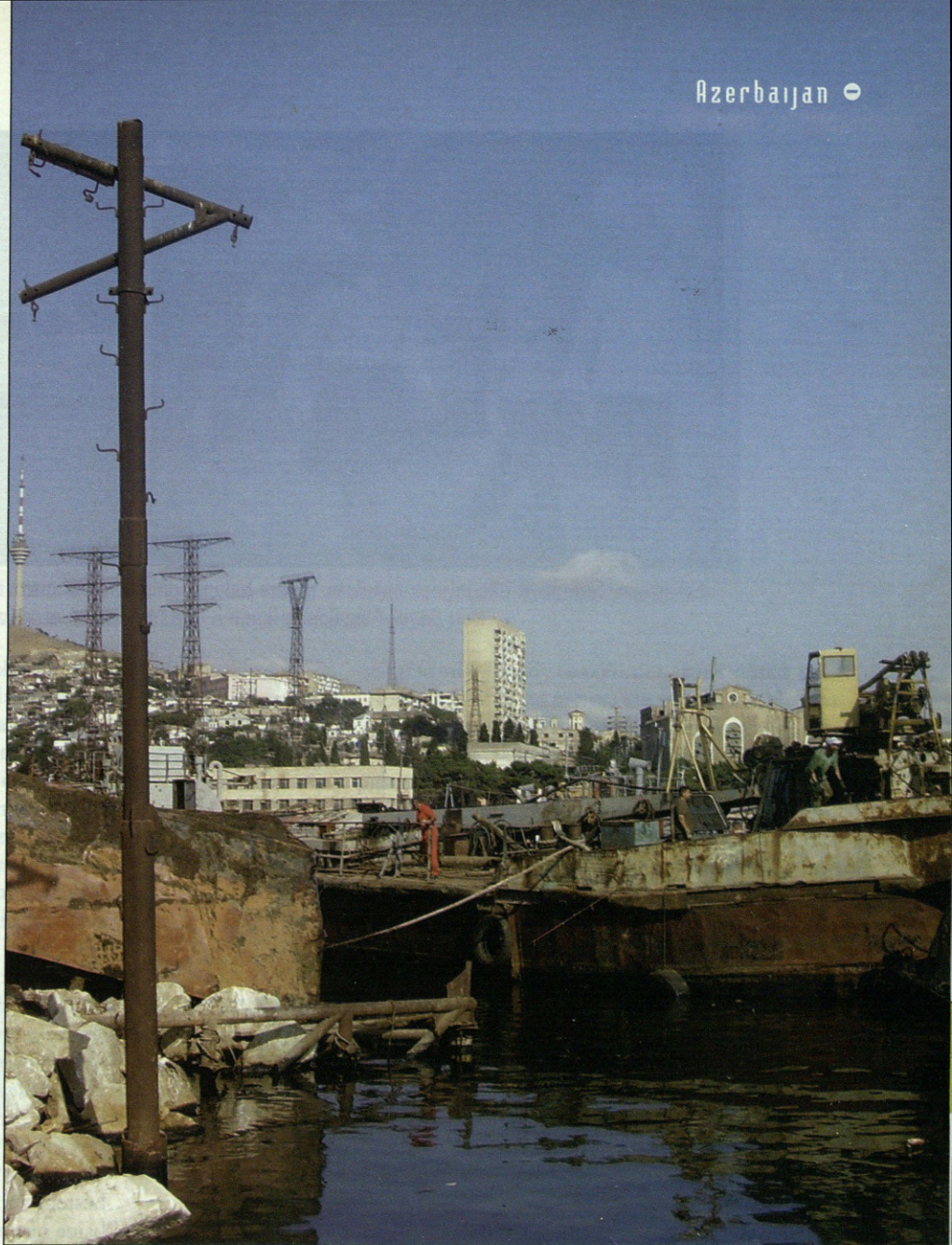
Marina bezalako milioika errusiar, "umezurtz" gelditu dira sortu diren errepublika berrietan, "Ama Errusia" rengandik urrutiegi.

Gainera, Aliyev ez da, ezta gutxiagorik ere, "aita-orde"rik onena.

– "Kuwait berria" izango garela diote beti gobernukoek. Momentuz, miseria gorria besterik ez dugu ezagutu. Gainera guztion begibistan lapurtzen ari dira –kexu da–. Ikusi al dituzu BPko erauzleak? nonahi daude!

British Petroleum da, hain zuzen ere, Azerbaijango enpresa handiena. Britainia-rren azken proiektu faraonikoa, Bakutik Turkiara doan oliobidea izan da: ia 2.000 km dituen lur azpiko hodi izugarria.

– Baku atsegin duzu?– galdetu dit gogogabe. Baietz esan diot–. Bakutik atera bezain laster zaborra besterik ez duzu aurkituko. Azerbaijan zabortegi handi bat baino ez da–, amaitu du.

Sumgayit, "jendearen kontra" egindako hiria

Arrazoi zuen Marinak. Taxi kolektiboan Baku atzean utzi bezain laster, hiri erdiguneko zuhaitzen lekuan sastrakak ageri dira orain. Historia-gileek diotenez, Nobel anaia iritsi arte apenas zegoen begetazio arrastorik Bakun. Garai haietan, erregai beltza Volga ibaitik garraiatzen zen petrolio-belaontzietan. Atzerriko portuetan zama hustu eta gero, suediarren itsasontziak lur aberatsez beteta bueltatzen ziren Kaspioko hirira; hortik datoz bakutarrek egun dauzkaten parkeak eta zuhaitzak. Tamalez, BP edo Exxon bezalako konpainiek ez dute garapen jasangarriaren eredu zahar hau jarraitu. Albanian porlanezko bunkerrekin gertatu bezala, petrolio totem hauetaz iltzatuta dago paisaia. Balkanetako eraikin zatar haiek behintzat,

**Marina bezalako milioika errusiar
"umezurtz" gelditu dira sortu diren
errepublika berrietan, "Ama
Errusia" rengandik urrutiegi.**

**Gainera, Aliyev ez da
"aita-orde"rik onena**

Ezkerrean, Sumgayit-eko umeak eskolatik etxera bidean, uniforme eta guzti. Eskuinean emakumea *marshrutkaren* zain dago. Atzealdean ikusten dira porlanezko etxebizitza blokeak.

ez zuten zerua eta itsasoa hondakin beltzez madarikatzen.

Marshrutkak auzoz-auzoko bidaia egiten du. Mugimendu sentazio bakarra baina, igo eta jaisten diren bidaiariek sortutakoa da, hain dira monotonoak kale eta eraikinak. Badirudi aspaldi gabiltzala bueltaka, auzo

gris beretik atera gabe, baina Sumgayiteruntz goaz, Apscheron penintsularen beste aldeko hirira. Halako batean, nire ondoko mutil gazteak sorbaldan ukitu nau: ezagutzen al dut Gary Kasparov txapelduna? Baietz?

– Bakutarra da– dio berak–, txikitari nire aitaren klase berekoa zen.

Benetan bitxia da xake maisuaren kasua. Azerbaijanen jaioa bada ere, aita judutarra, eta ama armeniarra zituen. Nazioarteko txapelketetan sobietar bandera gorripean lehiatu ohi zen, errusiarpean gero, duela gutxi erretiratu arte. Berea bezalako zuhaitz genealogiko "alдреbestua" duen jende asko dago hemen. Lehen errazagoa zen, denak sobietar hiritarrak, *Homo Sovieticus*, baitziren; egun, askok ez daki zer erantzun.

Ondoko mutila ordea, azeri peto-petoa da. Inperioa 1991ean desegin zenean, Isak 4 urte besterik ez zituen. "Ez naiz ezertaz gogoratzen, baina nire aitak hobeto bizi ginelako dio beti".

Sumgayitera doa bera ere, neskalaguna bisitatzerako. Hiri honek, Sobietar Batasuneko industri kimiko konplexu handiena izan omen zuen urte askotan. 80ko hamarkadan, Azerbaijango industri astunaren %80 hemen kokatua zegoen, Azerien aurrerapenaren erdia zelarik. "Faktoria asko itxi dira azken urteotan. Nire neska lagunaren aita joan den urtean hil zen minbiziaz jota; urte gehiegi eman zituen aluminiozko fabrika. Kutsadura baino, langabezia da arazo nagusia orain".

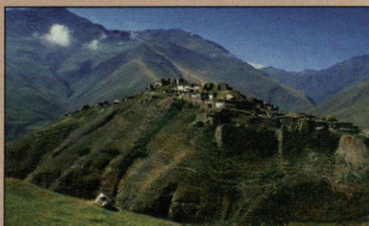
Bakuko kanpoalde aspergarria aspaldi utzi dugun arren, *marshrutkak* geldialdi ugarien erritmoari eusten dio oraindik. Edozein herrixka, etxe edota errepideko fruta postu, nahikoa aitzakia da furgoneta zaharra geldiarazteko.

"Sumgayit", esan du Isak halako batean, Kaspiorantz seinalatuz.

Amesgaiztoko paisaia ageri da gure aurrean. Ehunka hobi zaharkituk zeharka-

Xinaliq: herrixka bat, hizkuntza bat

Industriaren putzu beltzak urruti gelditzen dira Kaukaso garaiko gailurretatik. Tontor horietako batean Xinaliq dago, Azerbaijango herri

pintoresko eta isolatuena. Ezustekorik ezean, Bakutik 5 ordutan egin daiteke bidaia, baina nekez lor daiteke honelako marka. Hona iristen den errepiderik ez dagoenez, lur-jauzi, istripu, edota bideko artaldeek asko motel dezakete 4x4an soilik egin daitekeen txangoa. Xinaliqen bizi diren 300 lagunak etxeak aldats pikoan antolaturik daude, baten terraza azpikoaren teilatua izateko eraikia. Baina agian artzain herri honen bitxikeria handiena bere hizkuntza dugu, bertakoek chetidi mitz deiturikoa. Kaukasiar familiako hizkuntza ei da, beraz, ez dauka zerikusirik turkiar jatorriko azeriarekin, ezta eslaviar errusierarekin ere. Aditu askoren ustetan, hizkuntz bakarra da xinaliqera. Egia ala ez, hitz solte batzuk egokiak izan daitezke "mundu bukaera"ko herri honetan lagunak egiteko:

Ksan kwoma: gozo

Ker: gatz

Knir: eder

Pshe: ogi

Pshii: zaldi

Che suleto: tea har dezagun

Gandjako merkatalgunea, irudian ikusten den gisan, porlanezko eraikin bitxi batean dago. Eskuinean, Sumgayiteko hondartza ageri da eta bertan atseden hartzen ari dira.

tzen dute lurra, era guztietako hondakinen artean; gorantz doazen hobiak dira, zeruraino iritsi nahi duten tximiniak. Batzuei ke beltza darie, amorruak hartuta. Itsasotik datorren haizeak, *jazria*, barrualderantz bidaltzen ditu ke zutabeak, Kaspioak aski baitu bere uretara tonaka iristen diren hondakin kimikoeekin.

Isa kontu-kontari aritu da txangoak iraun duen ordubete pasatxoan. Nik nekez sinets dezaket jendea hobeto bizi zenik lehen, bistan daukagun hiria ikusita. —

Hemengo faktoria kutsagarrienetako langileen familiek, esnea eta gazta, batzuetan haragia ere, jasotzen omen zuten ordainetan. Saria sari, Sumgayitek munduko haur hilkortasun tasa altuena izan zuen garai gogorrean. Drama ezkutatze Moskuk egindako ahaleginak alferrikoak izan ziren. Sumgayiteko hilerriak umeentzako gunerezi bat dauka, izengabedun ehunka hilobirekin.

“Ez zaitez hara joan”, eskatu dit Isak. Ez naiz joango.

kulturagenda

Urtarrilaren 16tik 30era

Urdaneta kalea, 9 | 20006 donostia

Bi produktu berri jarri ditugu gure web orrialdean:

www.albumsiglo19mendea.net

XIX. mendeko
Euskal Herriari buruzko
1.500 irudi ikuska
ditzakezu (grabatuak,
marrazkiak
eta akuarelak)

www.gipuzkoa.net/kultura/katalogoa

Koldo Mitxelena Liburutegiko
katalogo berria.
200.000 dokumentu
zure eskura kontsulta metodo
berri honen bitartez.

arteleku

www.arteleku.net

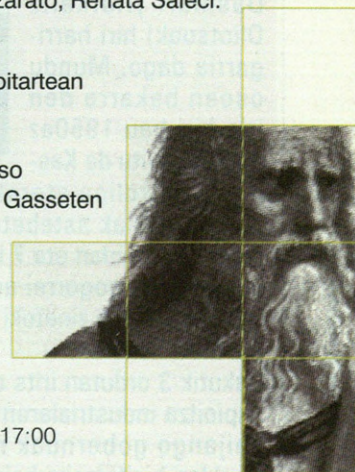
Lantegia. Otsailaren 22tik 24ra bitartean
Enthusiasm_archive_workshop

Koordinazioa: Carles Guerra eta Leire Vergara
Gonbidatuak: Neil Cummings, Marysia Lewandovska,
Lukasz Ronduda, Maurizio Lazzarato, Renata Salecl.
Izena emateko epea: otsailak 10

Mintegia. Otsailaren 1etik 3ra bitartean
Kultura eta gizartea

Koordinatzailea: Mikel Iriondo
Gonbidatua: Rafael García Alonso
Lehen ikuspegia Jose Ortega y Gasseten
estetikari buruz.

Otsailaren 1a. 17:00
Otsailaren 2a. 11:00 eta 17:00
Otsailaren 3a. 11:00
Gonbidatua: José Luis Pardo
Politika eta estetika platonismo
alderantzikatuaren garaian.
Otsailaren 13 eta 14a. 11:00 eta 17:00
Sarrera libre da

Sumgayiteko hondartzan dauden egurrezko etxolak.

Hiri barruan edo kanpoaldean jaitsi garen ezin esan, gizakia gutxietsi eta izutzen duen arkitektura errepikatzen da eta. Porlanezko erlauntz hauei, *kruchevska*, *breznevshka* edo *stalinska* deitzen zaie, eraikiarazi zituzten agintarien omenez. Elkarri bostekoa eman eta gero, Isak gogotsu ekin dio ibilbideari, ezkerreko eskuan plastikozko poltsa bat daramala. Bere bizkarrari begira gelditu naiz une batez, agintarien eraikin puska erraldoiek irentsi duten arte.

Itsas erdiko hiri harrigarria

Bakutik 120 kilometrora, Kaspiar itsasoaaren barrena, Neft Dashlari (Harkaitz Oliotsuak) hiri harrigarria dago. Mundu osoan bakarra den irla-hiri hau 1950az geroztik aritu da Kaspioko petrolio ateratzen. Bertan bizi diren 5.000 gizonak astebeteko turnoetan jarduten dira: 7 egun irlan eta 7 lurtean. Lan jardueraren eta isolamendu gogorrearen aurre egiteko lorategiak, tabernak, baita zinetoki bat ere daude Kaspioko irla bitxi honetan.

Bakutik 3 ordutan irits daiteke barkuz. Tamalez, espioitza industrialaren susmoa dela eta, Azerbaijango gobernuak nekez ematen du Neft Dashlari bisitatze baimena.

Ryszard Kapuscinski kazetariak zioen hainbat hiri "jendearen kontra" egindakoak zirela. Sumgayit da horietako bat.

Baina hiriak badauka bere erdigunea ere. Bakearen Hiribidetik jarraituz, azoka koloretsu batek ustekabe harrapatu nau. Kanpoaldean hamaika auto zahar daude aparkatuta, fruitu edota beste hainbat jakiz beterik. Batek ehunka, agian milaka sagar ditu barruan. Postu ugari sortutako pasabide estuak eroslez gainezka daude, saltzaileekin tratuan, edo hizketan, besterik gabe. Jendeak arazorik ez duela ematen du hemen. Fruta eta barazkiak nagusi badira ere, harakin bat ikusi dut. Eguzkipean zintzilik dauden haragi pusketetatik xerrak moztzen ari da, pareko emakumearekin solasaldi atseginean.

Gutxiak dakite Sobietar Batasuneko bigarren hizkuntza turkiera zela.

Hortik dator Stalinen irrika turkiar nomada hauek okupatzen zituzten lurraldeei izen desberdinak

emateko... *divide et Impera* bezain zaharra

Inoiz baino zoragarriagoa iruditu zait azokaren algarra.

Feria gibelean utzi eta hondarretara jaitsi aurretik, hiri honetako bi arte ikurrak ikusteko parada izan dut: Nagorno Karabajeko Martiriaren omenezko monumentua, eta Bakearen Usoa; porlanezkoak biak, noski.

Hondartza luzea da benetan. Orain arte ez bezala, atsegin handiz paseatzen ari naiz, *jaçri* haizearen freskuraz gozatuz. Paisaia honi ez zaio falta, alabaina, bere herdoil dosia, umeentzako kulunketan itsatsia oraingo honetan. Ziur nago ondoko egurrezko hiru txabola zaharkituak nahiago dituztela hurrek jolasteko.

Ibilaldi ederrean, hondartutako ontziraino iritsi naiz. Bere ertzak, herdoil-geruza lodia batek erabat kamustu ditu, azken itsasaldia aspaldi egin zuenaren seinale. Azerbaijanek "itsasoratze" aukerarik inoiz izango ote duen galdetu diot neure buruari. ■

Juan Braña

Juan Braña aizkolari da cowboyen herrialdean. Nevada, Idaho, Kalifornia eta bestetan jarduten du egur mozten udako jaialdiak direnetan. Gainerakoan, eraikuntzan ari da lanean, euskaldunek Nevadako hainbat herritan egin duten bideari segituta, 1960az gero batik bat: artzain izan ziren bideak eta etxeak egiten hasi baino lehen. Juan Braña aizkolari da Ameriketan. Azken aizkolaria...

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Zaldi Ero

«Ardi-nagusi amerikanoak askoz hobeak ziren nagusi euskaldunak baino»

Amak adin handia duela eta Oronoz-Mugairin elkartu zarete familia dena. Tartean, Kalifornian eta Nevadan bizi zareten hiru anaia. Hogeita bost urte badira familia dena biltzen ez zinetena...

Bai. Aunitz aldiz etorri gara hiru anaiak Ameriketatik hona, baina oraintxe juntatu gara denok hemen lehenbiziko aldiz.

Hamabost egun gurean eta kezka bat dabilkizu buruan jira eta bueltaka.

Bai, jakina. Uste dut euskal gobernuak gehixeago begiratu behar liokeela Ameriketako artzain zaharrari. Ez dutelako erretirorik. Ez dute hemengo pentsioa hartzen ahal. Badira euskaldun andana hemendik hara joanak, han

Nortasun agiria

Juan Braña Inda (Almandoz, 1959). Bederatzi senidetan zazpigarrena. Iraperri baserrian sortua. Bizia Ameriketan egiten ari den euskalduna. Emigrazioaren azken labekadakoa. 1979an joan zen Idahora, artzain. Ordurako, hondoa jota zegoen ardia eta artzaina AEBetako mendebaldean. Baina joan zen eta bizia egin du. Bertan egin zuen habia eta familia. Bi alaba dituzte: Stephanie eta Amaya; Almandozko amatxiren izena darama lehenengoak, eta haritzaren ezpalekoa da: aizkoran ari da joan deneko dozena erdi urtean, aitarekin batera. Juan Braña, aizkolari Ameriketan. Juan Braña, Euskal Herritik hara joandakoetan azken euskaldunetakoa.

urte batzuk egin eta bueltan etorri zirenak. Eta horietarik askok ez du han egindako urteen kotizazio edo dena delakoa.

Artzain izan ziren bitartean nagusiak gizarte-segurantzari zegokion dirua kentzen zien.

Bai. Uste dut gehiengotik sakelara sartu dutela diru hori. Guk uste genuen nagusiek

hango gobernuari pagatzen ziotela baina ez da horrela izan: euren sakelarako gorde dute.

Zure kexa, hala ere, hemengo gobernuaren kontrakoa da.

Jende asko ikusten dugu han, hemendik joanda. Asko, euskal gobernuak igorriak; beste batzuk, ez dakigu nork igorri dituen. Eta ikusten dugu interesatuak direla hango arboletan euskaldunek egindako markak aztertzen, arbola horietako letrei begiratzen, zer erran nahi duten ikerketak egiten eta horrela, eta nik erran nahi nioke gobernuari —garai hartan euskal gobernuak ez bazegoen ere—, nola egon ziren artzainak Amerikan abandonatuta. Kontrata batekin joaten ziren, egoten ahal ziren hiru urtez, eta buelta etxera. Gero, artzain horietarik aunitz hirurogeitaka urtetara etorri dira eta kontua da ez dutela han egindako urteen diru-saririk edo ez dutela erretiroa hartzen ahal.

Jende asko ezagutu duzu egoera horretan bizi dena?

Arboletako markak

“Bai, ni ere arboletan markak egindakoa naiz. Aspertuta izaten delarik batek egiten du edozein gauza. Zer egin ez genekielarik izaten ginen eta izenak paratzen genituen arboletan, noiz etorriak ginen eta hau eta hori izkiriartzen genuen. Beste askok zorakeria aunitz paratu du arboletan, egingen duela halako eta halako... nik uste horiek denak gezurrak diren. Ez dakit. Nire ustez, egiak dira artzainaren izena eta hara etorri diren eguna. Baina bertze gainerakoak? Ikusten ditudalarik unibertsitateko jendeak hau eta hori erraten arboletako marken gainean, ez dut deus sinesten. Bull shit erraten dugu Ameriketan”.

Euskal Herrira etorri naiz hamabortz egunek. Familiarekin egon naiz eta herri batek bertara ibili gara egun guzietan. Badakizu. Eta Elizondo inguruan aunitz galdetu diot ba ote duten erretiroa, eta batzuek baietz erran didate, eta beste batzuek ezetz. Iduri du euskaldun nagusiek, ardi-jabeek, ez zutela sekula pagatu seguruaren parte, erretiroa hartzeko behar den puska hori.

Amerikar ardi-jabeak pagatzen zuen gizarte-segurantzari zegokion dirua?

Bai. Amerikar nagusiak bai. Klase horretara euskaldun nagusiak makurrago izan dira artzainarentzat, amerikanoak baino. Ez dakit euskaldun nagusiek zer egin nahi zuten: negozioa gurekin, klase horretara, gizarte-segurantza ez pagatuz eta dirua sakelara sartuz. Ez zen diru aunitz baina denei kenduz egiten zuten dirua, doike.

Gainera, amerikanoak askoz hobeak ziren artzainari jatera emateko eta aunitz gauzatarako. Ardi-nagusi euskaldunek egiten zuten hemengo berri balekitez bezala...

Eta ez al zekiten?

Bai, baina lehenagoko kontuak ziren: sasoi batean hemen nola bizi ziren bazekiten, baina ez geroko denborako konturik, gure garaikorik. Ez gintuzten goseak edukitzen, ez dut hori erran nahi, baina arrunt estu bai. Uste zuten gu hara joan geroztik estu ibili behar genuela. Amerikanoek, aldiz, ez zuten horrela pentsatzen. Hauek bestela egiten zuten: lanera joan behar zenuelarik nahikoa ematen zuten jateko. Arrunt diferentia zen batzuekin eta besteekin. Euskaldun ardi-nagusiek igual ematen zuten baba-nabarra, zigarroak eta horrelakoak; eta oilasko bat... igual aste guziko! Amerikano nagusiekin askoz gehiago izaten genuen jateko.

urte, beste nagusi batendako: Rosco Ridge.

Etcheverryekin ez zinela arrunt konforme diozu.

Hala da. Kontratan joan nintzen eta urtearen buruan ez nintzen konforme. Artzainak hara eramaten zituen asoziazioari, Western Range Association zen, kanbiatu nahi zenuela erranik ere aunitz problema izaten zen kanbiatzeko. Nagusiek ez zuten uzten kanbio egitera. Beharbada, langile ona zinela ikusten zuten nagusiek eta nahi zuten zu luzeago eduki. Guk, berriz, igoal nahi genuen kanbiatu eta orduan gaizki ibiltzen ginen. Nagusien asoziazioan baziren Larry eta Rich Garro, bizkaitarrak, guri lagundu beharrean ardi-konpainiaren alde egiten zutenak.

Inmigrazioa beti

"Bakantzekin etorri naiz eta ikusitakoa dakit, ez gehiago. Telebistan ikusi dut inmigranteak etorri direla eta kexu direla batetik eta bestetik: hau nahi dutela, beste hura nahi dutela... Gu Ameriketara ginenean sekula ere ez ginen kexatzen. Ez genuen kexatzerik ere. Orduan ez zen euskal gobernuarik eta ez genuen inorengandik laguntzarik jaso. Orain ikusten ditudalarik inmigranteak etorri direla Euskal Herrira, ez dakit ze izkinatatik, eta nahi dute hau eta hura! Horrekin ez naiz konforme. Horiek ere behar lukete, gure gisara, kontrata bat hartu; eta hori amaitzen delarik, bere herrietara joan. Kontrata berrituz gero, utzi berriz etortzen. Legeak xuxen emateko eskatzen dut nik".

Nola joaten ziren Baztango gazteak Kalifornia, Texas edo Nevadara, adibidez?

Gehienak, kontrata batean joaten ziren. Hiru urteko kontratua zen. Hiru urteren buruan Euskal Herrira etorri behar zuten, hona. Ez zirenei etortzen, nagusi aunitzek paperak ateratzen zizkioten, amerikano izateko agiriak. Berritu egiten ziren kontratu asko, zeren eta sasoi hartan hemen ere ez zen halako lanik ere eta berritu egiten zuten.

Amerikara artzain joandakoen artean azkenetakoa zaitugu...

1979an joan nintzen ni. Hemezortzi urte nituen orduan. Azkenetakoa naiz. Gure herrian baziren bi, hiru, lau Ameriketara joanak eta nik ere banuen buruan sartua hara joatea. Eta, azkeneko, berotu eta joan nintzen, Idahora. Hiru urte egon nintzen han, Rupert herrian. Frantsesa zen nire nagusia, Jean Pierre Etcheverry, eta ez nintzen arrunt konforme. Gero, hona etorri nintzen eta beste kontrata bat egin nuen, beste hiru

Western Range Association horretan, hortaz, euskaldunak ere baziren. Ardi-nagusi euskaldunak, alegia.

Bai, baziren. Gehienak, euskaldunak, eta horietan, gehienak bizkaitarrak, sasoi hartan behinik behin, 79 inguruan. Ni baino aitzinago joan zirenetan, oraindik eta euskaldun gehiago ziren asoziazio hartan.

1979an joan zinen zu; anaia gazteena joan zen zure ondotik.

Bai, Jabier. Bederatzi senide gara eta zaharrena ere han izan zen. Gu lau anaia izanak gara Ameriketara. Orain hiru gaude han, bi Kalifornian eta ni Nevadan. Eta zaharrena ere han izaten ahal zen. Zaharrenak egin zuen hiru urteko kontrata, etorri zen gibelera eta karro istripua izan zuen hemen. Soldadutza ere ez zuen egina eta hemen gelditu behar izan zuen. Epaitegitik deitu zuten eta ez zuen gehiago hara joaten ahal. Ni ere, hara joan nintzenean ez nuen soldadutza egin, eta ez nuen egin nahi ere! Eta hara joan nintzen, Ameriketara.

Lehenbiziko kontrata hori eta gero –hiru urte horiek, alegia–, atzera berritu egin zenuen hango egonaldia...

Nik dena zortzi urte egin nituen kontratan, bi alditan. Gero, andregaia egin nuen eta handik bi urteren buruan, ardian nengoela, ezkontzea erabaki genuen. Eta ezkondu eta eraikuntzan hasi nintzen lanean, aunitz euskaldunek bezala. Horretan ari naiz.

Zergatik ari da hainbeste euskaldun eraikuntzan Reno inguruan eta?

Gehiena hor pagatzen dutelako. Ardian edo arrantxoan baino gehiago, behinik behin. Lana gogorxeagoa da baina gehiago ere pagatzen dute eta euskaldunak hara. Ardian lan egitea baino zailxeago da baina aise gehiago irabazten dugu, doble eta gehiago.

Gaur egunean ere euskaldun asko ari da erakuntzan? Reno inguruan, hasteko.

Ez, orain gutxi ari dira. Orain ez da lehen bezala. Lehenago, ni erakuntzan hasi nintzelarik *—eighty five* izango zela uste dut— igoal hogeit edo hogeita hamar euskaldun izango ziren nire konpainian, Helms Construction-en. Orain Q&D-n ari naiz, beste konpainia batean, bertze hark kiebra jo zuen eta. Orduan hogeit edo hogeita hamar euskaldun eta gaur egunean, aldiz, ez dakit lau-bost bat izanen diren Reno guzian, eraikuntzan ari diren euskaldunak.

Non dira euskaldunak?

Berriak ez dira heldu. Euskaldun gehiago ez da heldu Nevadara aspaldiko urteetan. Zaharrrak jubilatu dira eta horien seme-alabak bere lanean ari dira. Badituzte negozioak eta gauzak. Batzuek denda ttipiak dituzte, arroparenak; beste batzuek, jatekoarenak... Badira abokatuak... Horrela badira aunitz Nevada.

Garai batean ez bezala dira gaur egun, herriko bizimoduan. Diotenez, artzain zinetela hilabete eta hilabeteak iragaten zenituzten menditik mundura jaitsi gabe.

Bai, egia da hori. Desertura joaten ginelarik ez genuen igoal inor ikusten hiru hilabetez edo. Gero, udaberririo, mendietara joaten hasten ginen eta herriak ikusten genituen, eta jendea. Herri bazterrean egoten ginen, hala ere, ez herrian bertan. Inor ikusi gabe egoten ginela esan dut, baina herri bazterrean ginenean jende ezagunak etortzen ziren bisitan gure ardi-kanpamendura.

Zuen anaia zaharrenak esanda dakit bederatzi hilabete ere egin izan zuela mendian, herrira ez herri bazterrerara batere etorri gabe...

Lehenagoko sasoieta bai. Hartzen zuten kanpin-denda xahar bat eta joaten ziren mendira. Ez zuten kanperoa beste inor ikusten, astean behin-edo jatekoa eramaten zien gizona. Beste denbora asko egoten ziren inor ikusi

gabe. Sasoi hartan. Gero, ardiak binaka paratzen hasi ziren: bata, ardiak begiratzeko eta, bertzea, berriz, jatekoa egiteko. Baina ni baino aise lehenagotik, hamar edo hogeit urte, bana-ka ibiltzen ziren artzainak. Nire anaia zaharrena ere, Jose, horrela ibilitakoa da.

Trantze gogorra pasatu zenuen behin elurretan. Behetik heldu ginen gu. Menditik desertura, herrialdera, ardiak erdi egiten diren sasoiari. Bide erdian zatozelarik, denbora txarra etortzen bada igoal egon behar duzu aste bat edo bi aste bertan geldit, elurpean, laguntza etorri arte. Orduan Nevadan ginen, Alberdeen deitzen zaion herri ttipian sartu baino lehenago. Eta hori gertatu zitzaigun: elur asko egin zuen eta hantxe egon ginen gobernukoak etorri eta bidea zabaldu arte. 2.500 bat ardi geneukan eta nahiko justu ibili ginen aste betean jateko. Patata puska bagenuen eta ardiren bat edo hil behar izan genuen. Bertzalde, abioneta ttipi bat etorri zen gainetik eta jatekoa bota zigun zaku batean, harik eta gobernukoak etorri arte.

Ardien paraderoa?

Ardiak... aunitz ardi galdu genuen ordukoan. Ardiek ziri-kozkorrak eta bata bestearen ilea ere jaten zuten. Hortz aunitz hausten zuten ziri horiek jaten. Eta hortzak hausten badituzte, ez

Martxoak 7 Asteartea	ZENBAT GARA ANTZERKIA "Amama Pantzikaren altxor ezkutua" 18:00etan, Begoñako udalategian
Martxoak 9 Osteguna	BEHI BI'S TXOTXONGILOAK "Marilo beti lo" 18:00etan, Bilboko La Bolsa eraikinean
Martxoak 11 Larunbata	POXPOLO ETA MOKOLO PAILAZOAK "Zirkoa" 11:00etan, Deustuko Bidarte udalategian

IKUSI
ETA
IKASI

B

Bilbao

UDALA
AYUNTAMIENTO

BILBAO
EUSKARAZ

Bilboko haur kultur zirkuitua

dute jaten ahal eta ondoko urtean ez dute balio ardi horiek. Ez duzu desertura ez nehorat ateratzen ahal ere. Saldu beste erremediorik ez duzu, haragitarako; saldu eta beste batzuk erosi.

Artzain izana, eraikuntzan lanean, aizkolari jardun duzu Ameriketara...

Hemen ere aritzen ginen arbolak hozkatzen eta txarkeriak egiten, baina ez aizkora-aizkora. Han egin naiz ni aizkolari. Nevadan baziren aizkolariak: Donamariako Arrastio, Lesakako Periko Zubiria... eta haiek ni ikusi, gazte edo, eta ea aizkora arituko nintzen erran zidaten. Eta erakutsiko zidatela nondik hasi eta nola eman egurrari. Baietz erran nien eta aizkora ari naiz geroztik, Nevadako-eta euskal festibaletan. Kalifornian eta Idahon ere ibili naiz.

Euskal klubak

"Gardnerville-ko eta Renoko euskal klubeko sozio gara. Pagatu ere egiten dugu. Baina ez gaude sobera pozik Renoko klubarekin. Ez da sobera handia eta ez du laguntasunik ematen. Aizkora, adibidez, geure artean moldatu behar dugu geure aferak konpontzeko. Aditu dut euskal gobernuak igortzen duela dirua Ameriketara, leku askotara, baina Renon ez dugu askorik ikusi. Ez dugu etxerik, eta uste dut horregatik ez duguten guk nahi dugun laguntzarik ematen. Elkoko euskal kluba, adibidez, aunitzez handiagoa da. Badute etxe bat egina klubarendako, baserria iduri duena, oso polita. Elkon besterik da. Edo Idahon. Edo Kaliforniako Bakersfield eta horietan".

Bertsoa

DOINUA:
SASTARRETIK HASITA

Arbolatako markak,
ibileren neurri,
izan baldin badira
arbolan zer jarri?
Zer non jarri zenuen,
gogora ekarri...
Zenbat arbolek dute
Juan Brañaren berri?

Aitor Mendiluze

Egurra inguratzeko ere lanak izanak dituzue.

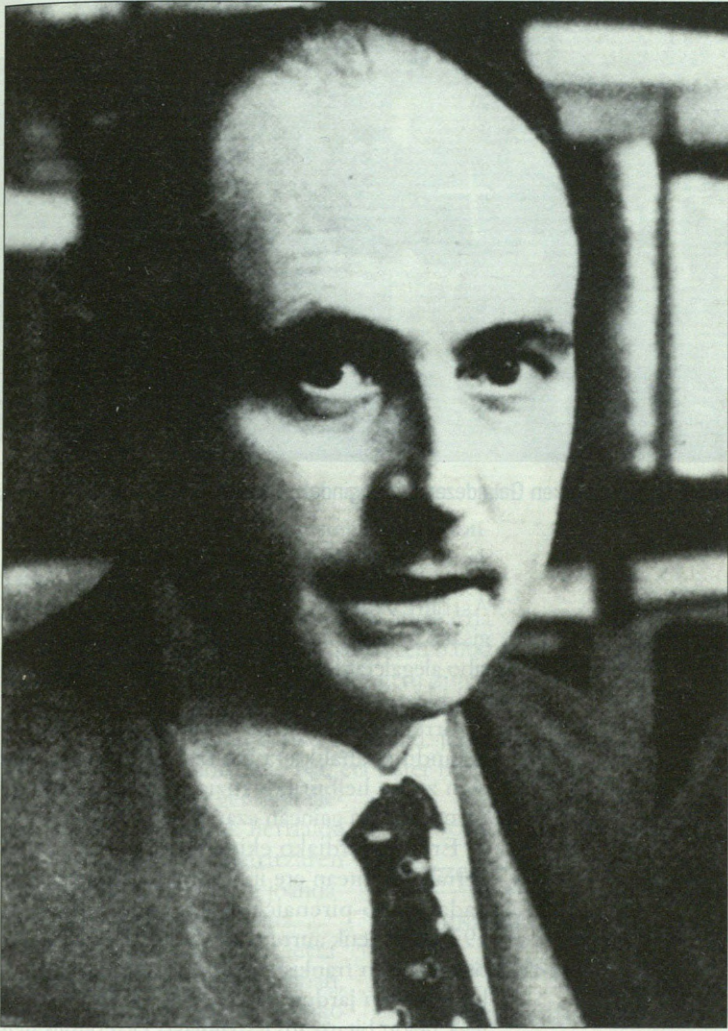
Bai. Batzuetan, lehen gehiago, behar genuen altxapeka ibili, isilean, ezkutuan moztan eta etxera ekartzen. Ez dute dohainik ematen, ez. Eta erosi ere... Nola erosi, ez badute saltzen! Menturaz, egur idorra salduko dizute, baina berdea ez dute saldu nahi. Eta aizkorak ere... Ezin Euskal Herritik hara eraman, aireportuan inmigrazioko poliziak kentzen dizkizu eta. Lege zorrotzak dira Ameriketakoak. Oroitzen naiz, izan nuen lehenbiziko aizkora Australiatik igorri zidatela. Nik, hura hartu eta Euskal Herrira igorri nuen, xorroxtu eta ongi paratzeko. Gero, amak igorri zidan Ameriketara berriz. Ez da horrela ibiltzen ahal.

Orain, uzteko prest zaude.

Bai, orain baditut berrogeita zazpi urte eta baditut bertze lanak egiteko. Aizkora gogorra da. Euskal Herritik hara joaten diren aizkolarietara batera lanean sartuz gero Ameriketara, udako jaialdietan, jo egin behar da. Eta, horretarako, behar duzu pixka bat entrenatu, eta batzuetan ez dugu horretarako denborarik. Saiatzen gara egitera, ahal duguna, baina ez da aski. Uste dut hemendik aurrera hobe dudala utzi aizkora alde batera.

Nor eta nor ari zarete gaur egunean aizkora Nevadako partean?

Telletxea, bat; beste gazte bat, bi, eta gure alaba zaharrena, Stephanie. Hamalau urtetan hasi zen; orain baditu hemezortzi. Urtean hiru, lau, bost bat saio egiten ditu, eta jendeak maite du neska gaztea aizkora ikustea. Kasik, ni ikustea baino nahiago du alaba ikusi egurra moztan. Baina afizioa aunitz galdu egiten zaio Stephanieri; diru guti da pagatzen diotena eta gazte horiek sos pixka bat nahi dute bere sakelarako. Eta ez dutelarik sosik ikusten gibelerara joaten dira. "Aita zaharrak egin dezala!". Hala erraten du hark. ■

Ez zen lehen lerroko buruzagi politikoa izan, ezta lehen uneko ekintzaile nabarmena ere, baina berarengan jarri dute arreta idazle eta publizista nabariak. Manuel Vazquez Montalbanek bere liburu zabalduenetakoaren protagonista egin zuenetik Espainiako Estatuan ezagun egin zen New Yorken orain 50 urte desagerrarazitako Jesus Galindez "Josu Amurrio", Eusko Jaurlaritzaren ordezkaria. Mario Vargas Llosak hauspotu zuen *La Fiesta del Chivo* liburuarekin Galindezen kasuak 1956az geroztik izan zuen oihartzunaren olatu berria. Zinemara ere eramán dute Ana Díez eta Angel Amigok. Galindezen historiari legenda gailentzen ari zaionean, ongi legoke Espainiako Gerran desagertuak agerrarazteaz arduratu eta bi hamarkada beranduago Demokraziaren ustezko metropolian diktadura trujillistak desagerrarazi zuen gizona gogoratzea.

Jesus Galindez

Diktaduren aurkako desagertua

ESTATUKO HIRIBURUA LAGATA, udaro Euskadira- tzen zen Jesus Galindez Suarez arbasoen Amu- rriora. Familiaren sustraiak hor izateaz gain, ber- tan asetzen baitzuen gero eta handiagoa zuen euskal herri mina. Hala ere, 1936koan, bere sor- leku eta ikasketagune izan zen Madrilen gelditu zen, Zuzenbide Administratiboko katedraduna zen Felipe Sanchez Romanen irakasle laguntzaile bilakatu zelako. Amaitu berriak zituen zuzenbi- deko ikasketak baita euskal baserriari eskaini

JOSU CHUECA

zión doktoradutza tesia ere. Baina uda horrez geroztik beste zuzenbideko arlo batzuek —pena- lak esate baterako— emanen zioten arreta eta kezka legegizon honi. Izan ere Gerra Zibila hasi zenetik, 1937ko maiatzean Madril laga zuen arte, erretagordia errepublikanoan aritu behar izan zuen bere ikasketetan ikasitakoak eta askoz gehiago martxan jarritz.

Garai hartan abagune larria bizitzen ari zen Estatuko hiriburuan, frankistek hartzeaz zutela

Goian, Jesus Galindez Huescako frontean miliziano. Hurrengo irudian, New Yorken Galindezen alde egindako manifestazioa. Hirugarren argazkian eskuinekoa da Galindez.

zirudielako. Kinka horretan, heroismo handienarekin batera mendeku eta sarraski latzenak gauzatzen ari ziren. Buenaventura Durruti anarkista eta beste asko Madrilgo defentsan hiltzen ziren egunetan, karteletatik preso faxistak ateratzak eta Madrildik kanpora garraiatzek hilketa masiboak ekarri zituen. Era berean, nazioarteko brigadistek burutu zuten hiriburuaren defentsa itzelarekin batera, estalinismoaren jardun beltzenak burutzen ari ziren erretagoardiako hainbat ezkermuturreko. Estualdi horretan atxilotetak ugaltzeaz gain, presoan aurkako hainbat sarraski gauzatu zituzten. Paracuellosen eta Torrejon de Ardozen buruturikoak alde errepublikanoaren orrialde lotsagarrienak bihurtu ziren, milatik gora preso garbitu zituztelako.

Berdintsu gertatzen ari zen Madril osoan barrena eratu zituzten txeka ospetsuekin. Inolako bermerik gabe, susmagariak suerta zitezkeen eskuindarrak, erlijiosoak edo talde muturretakok salatuturikoak bertan zeuden kartzelaratu, hilaz edo askatu arte. Horrelako kinka larrian zeudenak laguntzeko Eusko Alderdi Jeltzalearen ekimenez hasieran, eta beranduago Eusko Jaur-laritzaren izenean, Jesus Galindezek eta beste hainbatek jardun zuten zuzenbideko oinarriari eta gizalegetasunari eutsi nahian. Galindezi Preso eta Desagertuen Batzordeko burua izanik, txekaz txeka eta espetxez espetxe ibiltzea egokitu zitzaion presoan trukaketak eta askapenak erdiesteko asmoz. Orduko oharretan oinarritu zuen liburuan, *Los vascos en el Madrid sitiado* delakoan, jokabide horren berri eskaintzen digu zehaztasun handiz berak. Testigantza horien zuzentasuna dela eta, historiagile esanguratsuek, Ian Gibson bezalakoek esate baterako, ontzat eman dituzte Amurriok luzaturiko datuak eta gertaeren deskribapenak.

Manuel Irujok, Justizia ministro bilakatu zenean, -Jesus Galindezek Kartzeletako Zuzendaritza Orokorren ardura bereganatuta zuela- jokaera horiek berrindartu zituen. Amelia Aza-

rola, Raimundo Fernandez Cuesta, Javier Astrain, Antonio Lizarza eta Manolo Valdes gisako atxilotu nabarmen ugari esparru errepre-sibo alegaetatik askatzeaz gain, presoan trukake-ta bidean jarri zituzten, azken batean, heriotz zigorretatik libratzeko. Etikaren iparorratzak lagunduta, ahalik eta bizitza gehien salbatzea izan zuten helburu, justizia, gerran bazen ere, mendekuaren gainean ezarritz.

Erretagoardiako ekimen horietatik kanpo, gerrako frontean ere ibili zen amurriotarra Brigada Vasco-pirenaica delakoan aritu baitzen 1937ko irailetik aurrera. Ordurako Euskadi bere osotasunean frankisten esku zegoelako, Aragoi-ko frontean jardun zuen 1938ko azken hilabe-teak heldu bitartean. Espainiako Errepublikaren armadaren hiltzoria Katalunian iritsi zitzaion eta hortik muga igaro behar izan zuen, 1939ko otsailaren 10ean, La Tour de Caroletik hain zuzen ere. Beste milaka miliziano legez, soldadu frantziar-senegaldarrez inguratutik, Bourg Madamen hasi zen itzulezineko erbestea. Giza eskubideen aldarrikapena egin zuen aberrian, erbesteraetuei prestatu zizkieten "Harrera espar-ruak" ezagutzeko aukera izan zuen amurriotar-rak, 7 hilabetez Vernet les Bainsgo kontzentra-zio zelaian barneraturik egon zelako, Landetako Josse herrira alde egin baino lehen.

Bigarren Mundu Gerrarekin Trujillolandiara egindako erbestealdia

II. Mundu Gerra abiatutik, Espainiako Estatutik alde egindakoek, Francoren ala nazien eskutan erortzeko gero eta arrisku handiagoan zeudela-ko, Galindezek beste errefuxiatu askok legez, bigarren erbestealdiari ekin zion, 1939ko azaro-an. Madrilgo garaietan egindako ezagutza diplo-matikoetaz baliatuz, Santo Domingora joateko baimena eskuratu zuen Bordele aldean, Fran-tziak *drôle de guerre* pairatzen zuen egunetan. Hori zela eta, euskaldun apur batzuekin baina errepu-blikano espainiar aunitzekin, Amerikako irla

lax, berak ironiaz Trujillolandia deituriko erregimenaz eta beste Amerikako eskualdetaz hasi zen ikertzen eta izkiriartzen. Ildo honetako lehen emaitza, *Iberoamerica* liburu mardula izan zen: Hego Amerikako egoera eta erregimen politikoez jardun zen bertan, Batistak, Somozak, Trujillok eta enparauek kudeatzen zituzten diktadurez azterketa oso kritikoa plazaratuz. Bigarrena, New Yorken buruturikoa baina Santo Domingon bertan mamitua *Trujillo's Dominican Republic* izenburuarekin aurkeztu zuen doktoradutza tesia, *La Era de Trujillo* liburuan argia ikusi zuena alegia.

New Yorken kokatu baino lehen, Santo Domingon emandako sei urtetan, Rafael Trujillok gidatzen zuen diktaduraren ezaugarriak goitik behera ezagutzeko eta dokumentatzeko aukera zuzena izan zuen euskal ordezkariak. Trujilloren jauntxokeria orotarikoaz deskribapen zehatz bezain aberatsa egin zuen, doktore maila lortzeko burutu zuen ikerlanean. 9 atalen bitartez, diktadura trujillistaren jatorria zein garapena azaldu zituen, bertan zegoen tiraniaren berri gordina munduratu. Santo Domingon egindako lan hobezinari demokrazia eta justiziaren aldeko sentimendu sakona gehitu zion idazlan horretan.

horretara iritsi zen, SEREk prestaturiko itsasontzi batetan. Zaila oso izan zuten erbesteratuek Dominikar Errepublikan laketzea. Iritsitakoen eta joandakoen arteko balantzea arras argigarria baita: 1939-1940 biurtekoan arribatu ziren 5.000 lagunetatik 200 inguruk bakarrik hartu zuten Rafael Leonidas Trujillok agintzen zuen Dominikar Errepublika behin betiko egonleku. Jesus Galindez izan zen horietako bat, eta laster bereganatu zuen, 1940az geroztik alegia, Eusko Jaurlaritzak herrialde horretan zuen ordezkariaren lehen ardura, Venezuelara joandako Eusebio Irujo ordezkatzuz.

Horrez gain, Madrilen Gerraren bezperetan bazterturiko lanari, irakaskuntzakoari alegia, ekiteko aukera izan zuen Galindezek. Santo Domingoko Zuzenbide Diplomatikoaren Eskolako kide izan ostean, bertako Unibertsitateko Legedi Amerikarraren Institutuko idazkaria izan zen irla laga zuen arte. Eginbehar horiek ez ezik hizlari eta idazle oparo izan zen "Josu Amurrio" urte dominikar haietan. Iragana ahanzi gabe, bertan idatzi zituen Gerraren bere oroimenak bildu zituzten *Estampas de la guerra* eta *Los vascos en el Madrid sitiado* liburuak; horrez gain, inguru hurbi-

Nola utzi lekua egiari, Gerra
Hotzetik honantz, status quoaren
defentsa bermatzeko, gerra, hilketa,
tortura, desagertu eta gezurren
gainean oinarritu den inperio
amerikar garaikidean?

Horren ondorioz, Trujilloren erregimenarekiko bezala Amerikako Estatu Batuekiko jarrera arras kritikoa azaldu zuen Hego Amerikako diktadurei eskaintzen zien babes zela eta. Washingtonek diktadura horiekiko zuen jokaera politikoa salatu zuen, hau da, demokrazia eta askatasuna zokoratzea onartzeko prest egotea, baldin eta erregimen diktatorialak mundu kapitalistaren agindutara makurtzen baziren.

Gerra Hotzeko hilketa beroak. New Yorken bahitua, Santo Domingon desagertua

Gerra Hotza deitutakoaren eraginez jokabide hori indartuz joan zen Espainiakoa bezalako diktadurak ere babestuz: 1950az geroztik, Peron, Somoza, Batista, Trujillo eta erregimen frankista

TALLERES

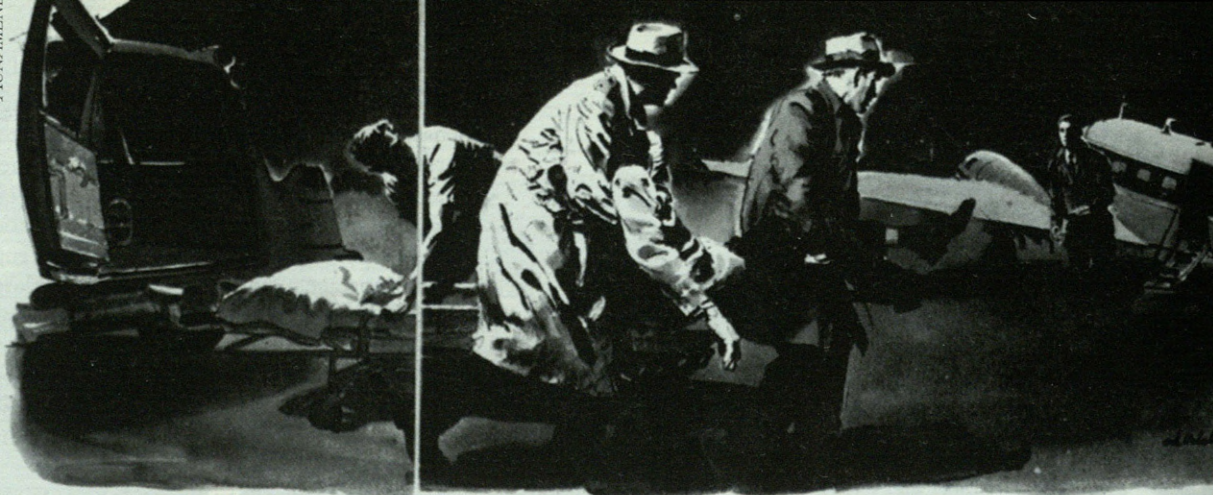
Mitxelena s.coop.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000 · Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Eziago poligonoa, 21 · Hernani -Gipuzkoa-

© 943 552 512 / 552 516 · Fax: 943 552 816 · info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

LATE AT NIGHT AT A NEARLY DESERTED AIRPORT TWO MEN MOVE DRUGGED,

BANDAGED MAN BELIEVED TO BE PROFESSOR JESUS DE GALINDEZ TOWARD AN AIRPLANE WHOSE U.S. PILOT IS READY FOR LONG FLIGHT TO SANTO DOMINGO

THE STRANGE STORY

THE DISAPPEARANCE OF A DICTATOR'S ENEMY

OF A DEADLY INTERNATIONAL CONSPIRACY

WAS EXPLAINED BY A YOUTHFUL AMERICAN AIRPLANE PILOT—AND THEN HE ALSO VANISHED

bera iparamerikarren aliatu militar ekonomikoak bilakatu zirelarik. Galindezek, New Yorken Europako erbestearien lehen biltzarrean, diktadura guztien aurka eskaini zuen hitzaldia —esparru komunistarenak zein kapitalistarenak salatzen zituen— ez zuten ontzat eman Amerikako Estatu Batuetako ordezkariak. Kapitalismoaren aitzindari bilakatuta, AEBek bizkarra eman zieten garai batean izandako aliatuei, EAJkoei esate baterako. 1940ko hamarkadan euskal ordezkari-tza guztiak —baita EAJk zituen militante ugari eta horien artean Galindez bera nabarmenetakoa izanik— aliatuen alde informazio lanetan aritu baziren ere, Gerra Hotzak indarra hartu zuen heinean, AEBek bertan behera utzi zituzten informazio eta espionazaren ordezkariak luzatzen zizkieten sostengu ekonomikoak. Babes politikoa ere laster galdu zuten sektore horiek. 1946an, Galindez bera partaide zelarik Nazio Batuen Erakundeak egindako biltzarretan, Espainiako erregimen frankistaren aurka hartutako erabakiak erabat antzuak suertatu ziren 1950az geroztik, AEBak laguntza ekonomiko, militar eta beranduago politikoa Francori luzatzen hasi zirenez geroztik hain zuzen.

Galindezen kasuan bezala, beste euskal ordezkari askok Amerikako Estatu Batuen alde informazio eta espionatza lanetan jarduteak eta Espainiako Gerra Zibilean demokraten alde aritzeak, ez zuen batere baliorik izan, Eisenhowerrek eta hurrengoek Frankismoaren aldeko jarraera hartu zutenean. Horrela, 1956ko martxoaren 12an Jesus Galindez New Yorkeko bihotzean desagerrarazi zutenean, FBIk eta CIAk nahiz eta beren informantea izan, ez zuten burutu desagertzea argitzeko ikerketa sendorik. Galindezek berak 1952an idatziriko testamentu holografo batetan aurreratutako salaketak —“Zerbait gertatzen bazait bilatu errudunak Dominikar Errepublikaren

Goian, *Life* aldizkarian, 1957an agertu zen albistea eta gertatutakoa irudikatzen eginiko infografia. Behean, Gerald Lester Murphy, Galindez konorterik gabe eta bahiturik Dominikar Errepublikara eramane zuena.

buruzagien artean” — ikerketaren bidea argi adierazten zuen arren, sekula ez zuten jorratu polizia eta zerbitzu estatubatuarrak.

Galindezekin hasitako desagertzea eta heriotz kateak Ameriketako Estatu Batuetako hiritarra zen Gerald Lester Murphy jo zuenean bakarrik eskuratu zuen Galindezen aferak nola-baiteko arreta, *Times* eta *Life* bezalako komunikabideen aldetik eta bereziki Porter diputatu demokrataren eskutik. Horri esker bahiketaren nondik-norakoa argitu zen neurri batean. Izan ere aipatutako G. Murphyk jakinarazi zuen 1956ko martxoan berak gidatu zuen hegazkin batean, Galindez bahiturik eta konorte galduta eramane zuela Santo Domingoko Monte Cristi-raino, dominikarren eskutan uzteko. Horretaz mintzatzeagatik, Galindezen garraiatze horretan laguntzaile izan zuen Octavio de la Mazak hil zuen Murphy. Dominikar poliziaren arabera, De la Mazak bere buruaz beste egin zuen, ziega batean atxiloturik zegoela. Heriotz guzti horien kateko funtsezko katemaila, Galindezetik Trujillo-raino zeramana, desagerrarazi zuten horrela. Bera, Amurrikoa eta Murphy irekitzen ari ziren bide xeble bezain tragikoaren biktimak

izan ziren: urte gutxiren buruan, Amerikako Estatu Batuetan bertan antzeko erahilketekin sekula argituko ez ziren hainbat magnizidiorik, John F. Kennedyrena esate baterako. Amerikako Estatu Batuetako presidente baten gainean argitu ez zena nola argituko zen Eusko Jaurlaritzaren ordezkari apal batekin? Nola utzi lekua egia Gerra Hotzetik honantz status quoaren defentsa bermatzeko, gerra, hilketa, tortura, desagertzea eta gezurren gainean oinarritu den inperio amerikar garaikidean? Galdera horiek kontuan izanda, Jesus Galindez “Josu Amurrio”ren historiaren ordezkari legenda nagusitzen ari dela aiseago uler daiteke. ■

EL VERDADERO GALINDEZ

«Ideologiatik baino, borrokatik jaioa da autonomia»

Juantxo Estebanz (Bilbo, 1966) 80ko hamarkadako borroka autonomoetan ibilia da; besteak beste, nuklearren aurkako taldeak, antimilitarismoa eta hedabideak izan dira Juantxok goraipatzen dituenetako esparrurik azpimarragarrienak. Azken urteotan, ordea, euskal autonomiaren aztarna historikoak biltzea izan du helburu, Likiniano Elkartek Kulturalaren baitan plazaratutako lanetan:

Komando autonomoak: Sasiaren arantzakada eta Todo el poder a la asamblea (Gasteizko 1976ko greba orokorraren ingurukoa), besteak beste. Ildo honetatik heldu zaigu bere liburu berria:

Tropicales y radicales. Experiencias alternativas y luchas autónomas en Euskal Herriak, 1985-90.

TESTUA ETA ARGAZKIAK:

ALVARO HILARIO

PÉREZ DE SAN ROMÁN

Likiniano Elkartek kaleratutako lanekin erkatuta, azken honek ez ditu hizpide ez langileria, ezta Komandoak ere.

Liburuak jorratzen dituen urteetan (1985-90), gertatu ziren gizarte gatazketan langileek eta komandoek (bigarrenengo maila antierpresibotik, batez ere) zer esanik bazuten ere, borroken protagonista, dudarik gabe, gazteria izan

zen. Bestaldetik, liburuaren asmoa ez da, aurrekoetan gertatu den legez, talde autonomoen logikak azaltzea edo garai haietako unerik garrantzitsuenak gogoraraztea; oraingo honetan, modernizazio kapitalistaren aurkako prozesuak eta prozesuek beraiek gazte komunitate berria zelan sorrarazi zuten —borroka molde propioak zituen— azaltzea dugu helburu.

Zeintzuk dira liburuak dakartzan borrokak?

Batez ere, PSOEren gobernuen lehenengo urteak eta bertan garatu zen gatazkak azaltzen saiatu gara. Borroka ezberdinak agertzen dira. Alde batetik, lurraldetasunarekin zerikusia dutenak: gazteriaren bilguneak ziren alde zaharren defentsa; komunitate politiko berria garatzeko eremu fisiko propioak, hots, gazte-txeak, eskuratzea; eta nor bere kabuz bizitzeko okupatzen ziren etxeak, norbanakoaren askatasunarentzako lekua, beraz. Bestaldetik, adierazpen askatasunari lotuak zeudenak, gertatzen ari zena kontatzeko grina eta beharra bazeudelako: 1983tik irriti libreen sorrera, lehenengo eta fanzineena, geroago. Hasiera bateko fanzineek —musikaz eta politikaz beteta— hausnarketa politikoa egiten zutenei utzi zieten lekua. Harrezkero, beste hainbat borroka kontuan izan behar ditugu: industria birmoldaketaren bigarren zikloaren kontrakoak esaterako. Azken hauek muturrekoak ziren, itunak ez zituztelako jomuga; eta 1986an hasi eta 1988ko abenduaren grebaraino luzatu zen ikasle leherketa. Modernizazio prozesua arbuiaitzen zuten arlo bi ditugu azken hauek. Betiko zenbait mugimenduk ere han zirauten: ekologistak eta feministak, kasu; artean, arazo ezberdinak zeuzkaten eta asimilatuak ez izaten saiatzen ziren. Muturreko talde hauek, beraz, taktika berriak sortu behar izan zituzten. Honela, feministek gizarte patriarkalaren aurka zuzendu zuten borroka, eta ez ustezko berdintasunaren alde, Emakundek moduan. Ekologistek joera eta praktika antikapitalistak garatu zituzten, kontserbazionismoa ukatuz. Euren nortasun ezaugarriei eutsi zieten.

Ezin ditugu ahaztu ere errefuxiatuen estradizioen kontrako borrokak eta GALen kontrakoak. Testuinguru honetan garatu zen “indarkeria zabala”, difusoa, ohiko borroka armatu klasikoaren aurka ideologikoki defendatu zutena.

Liburua irakurriz argi dago zuk aipatzen duzun gazte komunitate politika hark bizimodu berriak, estetika berriak ere sortu zituela...

Liburuan azaldu nahi izan dugu zelan autonomiaren ikuspegitik, praktikatik, borroka ez dela ideologia-igortze prozesu batetik jaioa, borrokekin batera, beraiekin bat, jaio dela baizik. Azaldu nahi dugu ere, zelan borroka horiek lurralde zehatz batean artikulatzen ziren, lurraldean beste ezaugarri kulturalak zeudela ahaztu gabe.

80ko hamarkadaren amaieran, hirietako alde zaharretan gorpuzten da bohemioa eta ertzekoa zen komunitate berria; sexualitate berria nahi zuena, drogak era ludikoan erabiltzen zituen.

Errenta txikiko tabernetan entzuten zen garaietako musikak; haietan bat egiten zuten hiri-tribuek, auzoetatik joandako gazteek eta, artean, politizatuta zeudenek. Osagai hauen inguruan artikulatuko zen, politika izateaz gain, bizimodu berria zekarren komunitatea. Horrexegatik aldarrikatzen dugu “tropikala” hitza, borroka bizitzeko, bizitzeko modu berria adierazten baitu.

PSOE ezinbesteko erreferentzia daukagu liburuan zehar. Orduko PSOEren eta gaurkoaren artean alderik ba al dago?

PSOEren etorrera aukera politikoa izan zen. Argi zeukaten zertarako heldu ziren gobernura: egitasmo kapitalista eta modernizazio prozesua borobiltzeko arlo militarrean, politikoan eta ekonomikoan. Aldi berean, kutsu aurrerakoa zekarten eta gobernu lanetarako hainbat ezkertiarrez baliatu ziren. PSOEren etorrerak eta aginte autonomiko hasiberriek ahalbideratu zuten zenbait borroken garapena, UCDrekin guztiz legez kanpokoak zirenak —lehenengo irriti libreak, esaterako—. Bada antzekotasun gehiagorik: negoziazioaren inguruko mugimenduak eta zurrumurrak; edo, justizia dela-eta, eskumak hartu zuen jarrera PSOEek prebentziozko espetxealdia kendu zuenean, ziurtasunik eza eta etorkin gazteak astinduz. Gaur bezala.

Zergatik liburuan “Euskal Herriak” erabili?

Gure ohitura da Euskal Herriak erabiltzea hemengo tokiz tokiko aniztasuna nabarmentzeko. Klase borroken eremua kontuan izanik, herri guztietan antzeko arazoak daudela badakigu ere, sekula ez dugu borroka molde bateratuaren aldeko apusturik egin, leku bakoitzeko erritmoari so egin behar zaio, errespetatu behar da erritmo hori. Tokiz tokiko autonomia nabarmendu nahi dugu.

Resiste aldizkaria askorentzako erreferente bihurtu zen. Eta, diseinuari buruzko pasadizorik baduzula uste dut...

Genituen eredu grafikoak ezagutzen genituenak ziren; honela, galeradak erabiltzerakoan edota azala egiterakoan ARGIA hartu genuen eredu. *Resiste* garrantzitsua izan zen tokian tokiko borrokak babesteaz gain, nazio mailako espektroa islatzeko beharra zegoela ere argi izan zuelako. Argi izan zuen ere ezinbestekoa zela nazio mailako banaketa garatzea. 1988an, gutxi gorabehera, hemengo abangoardia ezberdinak —abertzaleak, iraultzaileak, anarkistak— beraien aldizkariak kaleratzen hasi ziren. Guk ARGIAtik kopiatu genuen azalaren eredu. ■

Gorka Moreno Márquez

IKERTZAILEA EHUKO SOZIOLOGIA I. SAILEAN

Oinarrizko errenta unibertsalaren alde

Otsail aldean agertu da zenbait komuni-
kabidetan oinarrizko errenta uniber-
tsalari buruz eztabaidatzeko Eusko
Legebiltzarrean ponentzia bat sortu
egingo dela. Hasteko esan behar, ongi
etorria dela ekimena, eta agenda politiko,
komunikabide eta iritzi publikoan nolabaiteko
irrika edo susperraldia sortzen badu, bere
eginkizuna behintzat ontzat jo beharko genu-
keela. Hala ere, zenbait arrisku aurreikusi dai-
tezke momentu honetatik jada. Alde batetik,
eta alde batera uzten badugu mundu akademi-
koa eta gai honetan interesatu egin diren zen-
bait eragile politiko edota sozial, gaia erabat
ezezaguna da herritar gehienentzat. Hau dela
eta, eztabaidak bide oker eta antzu batetik jo
dezake, kontzeptuaren erreketak
ahalbideratuz. Beraz, eztabaida
eraikitzaile, argigarri eta zorrotza
izatea elementu oso garrantzi-
tsua izango da ideiaren zabal-
kuntza eta etorkizunerako.

Baina, eta lehen aipatu duda-
narekin lotuta, benetan ba al
dakigu zeri buruz ari garen ezta-
baidatzen? Ba al dakigu zer den
Oinarrizko Errenta Unibertsala?
Zeintzuk diren dakarzkien
ondorioak? Lehenik eta behin
esan beharra dago Euskadiko
Erkidegoan ematen den Oina-
rrizko Errenta eta gure artiku-
luaren protagonista ez direla
gauza berdinak eta beraz termi-
nologia nahasteko aukera han-
diak daudela gaur egun. Existi-
tzen den Oinarrizko Errenta
baldintzatutako diru-sarrerak bat
izango litzateke enplegua ez
dutenentzat. Oinarrizko Errenta
Sarea elkarrekin eginiko definizioari jarraiki,
aldiz, Oinarrizko Errenta Unibertsala "Est-
atuak eskubide osoko orori edo gizarte horre-
tan bizi denari ematen dion diru-sarrera da,
hiritartasun eskubide bezala, honek ez badu
ordainduriko lanik egin nahi, kontuan hartu
gabe aberats ala txiro den. Beste era batera
esanda, ez da kontuan hartuko beste diru-itu-
rrik duen ezta norekin bizi den". Esandako-
aren arabera herritar guztiek jasoko luketen
diru-sarrera bermatua izango zen, pobrea ala
aberatsa izan, edota enplegua izan ala ez kon-

INIGO AZKONA

tuan hartu gabe. Honen bidez, lan prekariza-
zioari aurre egin nahi zaio eta herritartasuna-
ren kontzeptuan (Marshall) sakondu nahi da,
besteak beste eta oso hitz gutxitan esanda.

Idea honen definizioa hain hitz potlole-
kin bota ondoren, argi dago irakurle askoren
zalantzak, kezak eta kritikak mota askotari-
koak izango direla. Kritika hauek bi multzo-
tan koka ditzakegu. Alde batetik maila etiko-
politikoan kokatuko liratekeenak: diru sarrera
bat jasotzea enplegu bat —ez lan bat— izan
gabe, aberatsa denak ere jasotzea, inmigran-
teentzako deia efektua izan dezakeela, preka-
rizazio laboralean sakondu dezakeela, eta
abar. Eta bestetik, bideragarritasun ekonomi-
ko eta sozialean kokatzen direnak. Artikulu

honen mugak direla eta, kritika
hauek aipatzerik baino ez dugu
izan, baina hauen inguruko eran-
tzunak badaudela eta maila nor-
matiboan zein ekonomikoan
argudio sendoak topa ditzakegu-
la argi utzi behar da.

Laburbilduz, esan beharko
genuke Oinarrizko Errenta Uni-
bertsalak orain arte sakratu eta
ukiezinak izan diren kontzeptu
asko zalantzan jartzen dutela:
eskubide sozialak eta enplegua-
ren arteko lotura; herritartasuna-
ren oinarriak eta abar. Era
berean, lana bere osotasunean
ulertzeko aukera ezin hobea aur-
kezten digu; izan ere, ezin dugu
ahaztu enplegua lan mota bat
dela, baina honetaz aparte beste
batzuk ere existitzen dira, lan
domestikoa edota bolondres
lana, esaterako. Gainera, flexibili-
zazio ekonomikoaren garai haue-

tan gizarte segurtasuna bermatzeko tresna
egokia izan daiteke eta gaur egungo Ongizate
Estatua edota herritartasunaren inguruko
eztabaidetan oso planteamendu interesgarriak
eta berritzaileak aurkezten dizkigu kontzeptu
honek. Bukatzeko ez dago sobran aipatzea
orain dela 200-250 urte pentsaezina zela
sufragio unibertsala, orain dela 100-150 urte
pentsaezina zela osasuna edota hezkuntza
eskubide unibertsalak izatea. Zergatik ez epe
ertainera begira pertsonen duintasuna bermat-
zea merkatua alde batera utzita? ■

Oinarrizko Errenta Unibertsalak orain arte
sakratu eta ukiezinak izan diren kontzeptu
asko zalantzan jartzen ditu: eskubide
sozialak eta enpleguaren arteko lotura;
hiritartasunaren oinarriak eta abar.
Era berean, lana bere osotasunean ulertzeko
aukera ezin hobea aurkezten digu; izan ere,
ezin dugu ahaztu enplegua lan mota bat
dela, baina honetaz aparte beste batzuk ere
existitzen dira, lan domestikoa edota
bolondres lana, esaterako

Jokin Bildarratz

TOLOSAKO ALKATEA

Sasi eta lainoen artetik

Ez dakit 23F-ren itzala luzeegia delako den, baina batzuek orduko hordago kutrearen zilarrezko ezteiak ospatzera datozela dirudi. Aurrenekoa, Tejero bera Melillako periodiko batetan Espainiako batasunaren aldeko soflama berriak (?) oihukatzen. Eta harekin batera konpainia guztia: Bono eta Mena, nor baino nor, Penintsulako batasuna jokoan. BEC: Bertso eta Basket jaia bai, baina Batasunarena ez. *Egunkariaren* auzia berriro bueltan, eta 18/98 bi mende luzetan. Ibarra sutan, Katalunian Estatut-arekin; eta Piqué, akaso, kolokan. Losantos jo ta ke, ZP ezin ikusiz. Aznar, FAESetik sua, bero-bero Espainia osoa. Acebes eta Zaplana, Euskadirekin nahikoa lana. Ermuko Foroa Iruñera doa, foruak sobran daudela esatera... Eta guztietan "hoberena": intelektual-pentsadore talde batek *"Fundación para la Defensa de la Nación Española"* osatu du, baina ezin izan dute erregistratu, hain zuzen, helburu horiek Ejertzitoarenak direlako, berdin-berdinak. Negar egin beharrean hobe barre txiki bat, ezta?

Auzitegiak eta auziak, Estatutua hautsia, Estatut-aren kontrako erreferenduma, Tejero lehen sinatzailea, COPEtik kea eta sinadura bilketa, zeruan lainoa. Gure artean sasia, beldurra, debekua, intolerantzia, Euskadi eta Katalunia deabrua, eta laster Galizia. Dena dirudi sasia eta lainoa, inoiz baino zabalduagoa. Zer gertatzen ote da? Zer berri? Zergatik hainbeste istilu? Zertara urduritasun hau?

Hiru urte hildakorik gabe. Hau bakea! Hau bakerako aukera. Eta hau hainbesterentzat ardura. Arazoa oso argia da, egoera berri posible horretan, hainbestetan entzun dugun esaldia etorriko zaie bueltan: "Helburu guztiak bake

ALBERTO ELOSEGI

giroan aurkeztu eta lortu daitezke politikaren bidetik". Egun handi, egun santu hori orain eza-gutzeko bidean gaudenean, hara! Alarma gorria! Gure artean sasiak ereiten: Bono, Mena, Raxoi eta konpainia. Eta zeruan laino beltzak: Ibarra, Guerra, Aznar eta bere konstituzio lagunak. Hau da hau egoera! Baina benetako momentua iritsi da, galderari erantzuteko momentu historikoa: ahal da edo ezin da? Planteatu eta lortu daiteke dena politikaren bidetik? Egia da?

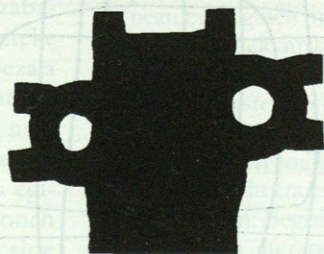
Demokraziaren "erakustaldi" bat egiteko aukera dator, baina argi dago Ebro ibaitik behera ez daudela prest, ez daudela prestatuta. Katalunian eduki dugu adibidea. Parlamentuaren eskariari emandako erantzuna: boikot! Komunikabide, alderdi politiko eta intelektual talde bat osatu, "Espainiako" bandera hartu eta akabo kontuak. Denok aho batez: Katalunia Estatut berri bat eskatzeko libre da, baina eskari horren ondorioak ezagutu beharko dituzte, eta ezagutu dituzte, bai.

Eta orain guri, hemen, tokatzen zaigu aurrerapausoak ematea, eskari berri bat planteatzea, eszenatoki berri batera euskal gizarte eramatea, harreman modu desberdin eta berri bat proposatzea. Eta horretarako guztirako, akaso, ona da altura pixka bat hartzea, mendira lasai igotzea eta eman beharreko pausoak ondo hausnartzea. Hala, Anbotoko Mariaren kobazulotik irteten zarenean, ezin zaio Mariri bizkarra eman. Kontuz, poliki eta Mariri so irten behar da.

Hemen ere berdin, kontuz eta poliki irten behar gara, atzeraka itxuran, baina aurrera joz. Atzeraka begira, baina aurrera eginaz, eta batez ere, sasi guztien gainetik eta laino guztien azpitik, hor baitugu gure lekua. ■

Benetako momentua iritsi da, galderari erantzuteko momentu historikoa: ahal da edo ezin da? Planteatu eta lortu daiteke dena politikaren bidetik?

Argitalpen honen edizioan lankide:

gizarte ekintza

Xabier Barandiaran Irastorza

IRITZI PUBLIKOKO IRAKASLEA DEUSTUKO UNIBERTSITATEAN

Herri esperantzaren kudeaketa

Bakegintzaz eta normalizazioaz asko hitz egiten ari gara azken hilabete hauetan. Aktore politikoen artean jarrera zuhur baina baikorra nagusitzen ari da. Oinarrizko azterketa bat egiteko informazio gehiegirik ez dugun arren herritarrok esperantzaz ikusten dugu erabateko bakera eta normalizazio politikora gertura gaitzakeen prozesu posiblea. Komunikabideen espazioan sortzen ari denak, salbuespen jakinak alde batera utzita, esperantza hori indartzeko ahalegina erakusten du. Esperantza hori ez da sortu soilik ETAk azken denboran heriotzarik eragin ez duelako; esperantza hori sortzeko aktore politikoek beren agerraldi eta adierazpenen bidez eraiki dituzten gizarte ideia eta irudiak erabakiorrak gertatzen ari dira. Esperantza hori, momentuz, aktore politikoen eraikuntza bat da nagusiki.

Baina, bizi dugun prozesua bakea eta normalizazio politikoa eskuratzeko ekimenaz gain lehia politiko bat ere bada eta aktore politiko bakoitzak Iritzi Publikoa prozesura bildu eta bere mesedetan kudeatzen ahalegintzen da. Zergatik? Bakoitzak bere "bake" eredia nagusitzea nahi duelako. Beraz, herritarrok etorkizunari buruz dugun "espektatiba" dagoeneko prozesuaren eta lehia politikoaren parte da. Zenbaiten ustean aktore politiko bakoitzak bere "publikoa" prozesurako prestatzea behar-beharrezkoa du. Baina, aktore politikoen artean Iritzi Publikoa nork bereganatu lehia alde batera utzi eta isileko lan eraginkorra burutzen bada prozesuan aurrera egitea errazagoa izango da. Aldiz, aktore politiko bakoitzak Iritzi Publikoa bere proiektuaren mesedetan kudeatzeri eki-

ALBERTO ELOSEGI

ten baldin badio eta lehia hori elkarriketa eta negoziazioaren eragile bilakatzen badu denok espero dugun etorkizuna atzeratu egingo da.

Jose Luis Rodríguez Zapaterok "amaieraren hasiera" eta "esperantza lantzea" kontzeptuak Iritzi Publikoan kokatu ditu eta ekimen politikoa hartu du. Zapaterok errealitate politiko berri bat sortu du komunikazio politiko eredu berri batez baliatuz. Agerran PP kontrolatzeko zailtasunak dituen arren, Raxoiren alderdia atzetik doa; PPK Katalunian galdu egin du, Euskadin PP

alderdi anakroniko bat bezala geratzen ari da eta Espainian denbora politikoak Zapateroren alde egingo du. Zapaterok, errealitate politikoaren eraldaketa, gizarte irudi berrien sorrerara zuzendutako kudeaketan oinarritu du. Errealitate berria sortu du komunikazio publikoaren indarraren bidez. Kudeaketa modu honetan Iritzi Publikoaren kontrolak bere biziko garrantzia du aurkari politikoa kontrolpean edukitzeko. Komunikazio politikoaren bidez burutzen den kudeaketa politiko eredu honek Ezker Abertzalea prozesu horretara bildu egin du. Zapaterok ez du inoiz Espainiako egitura politikoan oinarrizko eraldaketarik bultzatuko baina eduki politikorik gabeko komunikazio politikoaren bidez eszenatoki berriak sortzen ari da. Dagoeneko bizi dugun errealitate politikoa eszenifikazio berri baten ondorio da. Garai berri baten aurrean gaudela esan ohi da. Zergatik? Oinarriko egitura aldatu delako? Aldatu daitekeelako? Nire ustez garai berri baten aurrean gaude errealitatearen irudia aldatu dugu-

» Zapaterok PP kontrolatzeko

zailtasunak dituen arren, Raxoiren

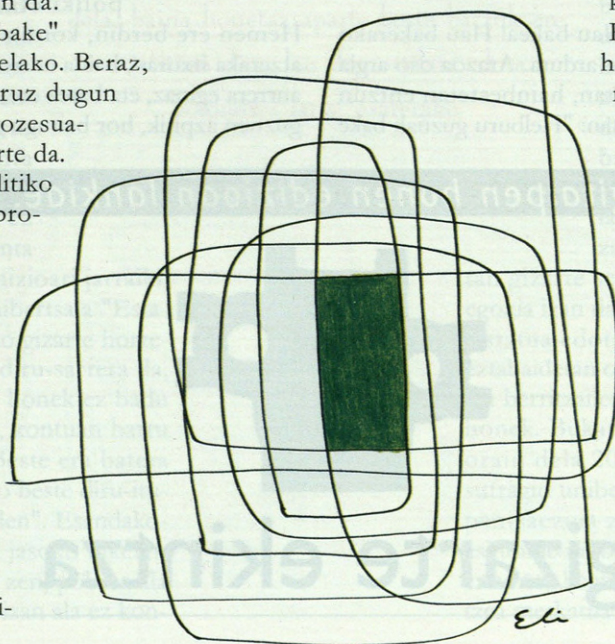
alderdia atzetik doa; PPK, Katalunian

galdu egin du, Euskadin PP alderdi

anakroniko bat bezala geratzen ari da

eta Espainian denbora politikoak

Zapateroren alde egingo du

Zapateroren helburua ETaren
desagertzea da eta bestaldetik euskal
abertzaletasuna Espainiako Konstituzio
sisteman barneratzea. Baina euskal
herritarron gehiengo zabalarentzat
normalizazio politikoa ezin daiteke
horretara mugatu; demokratikoki herri
bezala dagozkigun eskubideak
praktikara eraman nahi ditugulako

lako. Eszenifikazio horrek errealitate berri bat sortu du eta "gizartearen bake espektatiba" eta "komunikabideetako gizarte errealitatearen irudiak" prozesuaren eragile garbi bilakatu dira. Errealitate politikoa aldatzen ari da errealitate hori sortzen duten irudien kudeaketaren eraginez. Nor ausartzen da "espektatiba" hori apurtzera? Nork du komunikazio publikoaren bidez sortu den gizarte irudi horren kontra aritzeko indarra? Inork ez. Oraindik ere errealitate politikoen aldaketa gizarteko egitura politikoen aldaketarekin identifikatzen dugu. Baina, komunikazioaren eta informazioaren gizartean errealitatearen eraldaketa politikoa hein handi batean komunikazio politikoen bidez burutzen da. Zapateroren gobernuaren ekimen politikoa komunikazio politikoa du bere oinarria eta komunikazio politikoen bidez sortzen den errealitateak izugarritzko indarra du eta etorkizuneko baldintza eragile bilakatu daiteke.

Zapateroren helburua ETaren desagertzea da eta bestaldetik euskal abertzaletasuna Espainiako Konstituzio sisteman barneratzea. Baina euskal herritarron gehiengo zabalarentzat normalizazio politikoa ezin daiteke horretara mugatu; demokratikoki herri bezala dagozkigun eskubideak praktikara eraman nahi ditugulako: gure etorkizuna erabaki nahi dugulako. Helburu hau lortzeko biolentziarik gabeko eszenatoki baten aldeko apustua egiteaz gain ezinbestekoa izango da herri honen erabakitze eskubidea gauzatzearen alde gaudenon arteko adostasunak landu eta lanean hastea maila guztietan —ez bakarrik maila politikoa—. Urtetako lana izango da eta asko kostako dena. ■

HIRUKO TXIKIAN

Sustrai Colina

Akulturalak

Akulturalak gu, astoari burua garbitzea denbora eta xaboia galtzea dela ohartu ez garenak. Akulturalak, ikastoletako euskara maila bermatu beharrean frantsesa barnatzen enpeinatuak. Xenpelar egokituak nola, hanka bat Vitorian eta bestea Gasteizen. Buru bihotzak Fresnes-en.

Akulturalak gu, arnasa hartzen hasten garenero haizea hartzera bidaltzen gaituztenak. Akulturalak, galtzailearen historia bukatu aurretik garailearena kontatzen hasi garenak. Beti azken ukitua falta, beti Godoten esperoan.

Akulturalak gu, ziriari zuri erantzuten diogunak, zauritzen ez garenak. Akulturalak, politikoen adierazpen txatxuei epailearen ebazpen odoltsuari baino hats gehiago ematen dieten *fedabideak*. Athletic bigarren mailara kondenatuta balego, sikiera. Baina ez, asteazkenetako txorkatila bihurritzeak baino ez.

Lepoa bihurritzean, ordea, batallitak kontatu zaleak gerra kantatuko du, aktoreak ekintzaile bilakatuko dira, autoreak sortzaile... Eta egutegiak zapatu arratsalde librerik balu, "akulturala naiz eta harro nago" oihukatuko genuke.

Bitartean, prentsaurrekoekin nahikoa. ■

HIRUKO TXIKIAN

Joxe Mari Ostolaza

Campanades a morts

Donibane Lohitzuneko Jai Alai frontoia izan genuen areto. Lluís Llach kontzertua entzuterako gindoazen, Itaka gogoan. Bere taldea ekarri zuen eta sonoa plantan ematen ari zela ez genion igarri ezer berezirik, ohiko kantuez egin zituen frogak. Arriagan eta Victoria Eugeniaren pilota partidak ematen ez diren bezalaxe, Jai Alairen musikarako desegokitasunaz jakitun, antolatzaileek —bertako ikastolakoek— Herriko Etxea behartu zuten egokitze lanak egitera, eta porlanezko hormen barnean oihaltzeak egin kuboaren barnean bildu ginen musikariak, kantaria eta entzuleak. Paperetik egin zuen Llachek aurkezpena euskaraz. Irabazi gintuen. Frantsesez jarraitu zuen beretik, irakurri gabe. Eta ordubeteko saioaren ostean, Gasteizko heriotza ezkilak ekarri zizkigun. Fraga. Hastapeneko akordetan Mozarten Requiem. Gogoan dut oraindik txelo jolearen soiltasun fina. Lluís Llach zutitu, ezker besoa belarri hurbildu eta eskuz oratuta hasi zen baritonoaren zatia kantatzen. Bikain. Begiak itxi eta kantari klasikoaren erregistroaz gozatu ninduen, ateratzen zuen ahots kolorea edozein profesionalen parekoa baitzen. Geroko *Campanades a Morts* haren maketa genuen. Autoan entzuna dut askotan, baina gau hartako "*assassins de raons, des vides...*" oihu hura bezain latz inoiz ez diot entzun. ■

Gari Berasaluze

UROLA KOSTAKO HITZA EGUNKARIAREN ZUZENDARIA

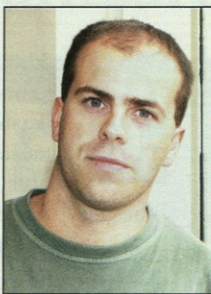
Itsaso debekatuak

Duela zazpi bat urte, espekulazioak eta honen bidelagunek exilio inmobiliariora bultzatu eta sorlekua utzi behar izan nuenean, besteak beste, literaturarekin lotutako zenbait lan egiteari utzi nion, lan berrietan hasteko. Astean behin, esaterako, bi irratsaio kudeatzen nituen orduan, eta ordu beteko iraupena izaten zuten. *Itsaso debekatuak* izena zuen Egin Irratiko saioak, eta *Komatzko artean*, berriz, Donostiako Herri Irratikoak.

Literatura gustukoa dudanez, gustura aritzen nintzen bietan. Hernaniko geralekuan trenetik jaitsi, eta ordu laurdeneko bidea askotan oinez egiten nuen *Egin* zenaren egoitzara, lasai, erreka bazterretik, irakurri eta hizpide hartu beharreko testuei bueltaka, aieratu beharreko abestiak aukeratuz. Eguneroko zurrumbilo eroari ihes egin eta lasai ibiltzeko parentesi modukoa izaten zen asteroko *paseo* hura, eta hark eragina zuen irratsaioan: mimo handiz egiten genuen, gustura. Ez genuen ezer kobratzen, baina literaturaz hitz egitea, gustuko testuak irakurtzea, eta entzuleei liburu bat proposatu eta hileroko azken astean entzuleekin batera idazlea elkarrizketatzea sari handia zen, besterik gabe. Gazteagoak ginen beharbada, baina hark ez zuen preziorik.

Sasoi hartan kudeatzen nuen beste irratsaioa ere mimo handiz lantzen nuen. Beharko, Euskal Idazleen Elkartearen eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren arteko hitzarmen bati esker bideratutako *Komatzko artean* irratsaioa baitzen eta, gainera, lehenengo 20.000 pezeta kobratzen baintuen astero, irratsaioa kudeatu eta esatari lanak egiteagatik. Gustura egindako lana zen hura ere, jakina, eta beharrezkoa, orduko kontu korronteari hauspoa emateko behintzat.

Itsaso debekatuak debekatu egin zuten, *Egin* egunkaria eta irratiia itxita. Ordudunik ez naiz Hernaniko geralekuan jaitsi trenetik, eta ez dut erreka bazterretik bide hura gehiago egin. Eta exilio inmobiliarioak erbestertuta, berriz, *Komatzko artean* lekukoa hartzeko prest zeuden lagunen esku utzi genuen. Zazpi urteko bidea egin du harrezkero, duin, dozenaka idazle eta chunka liburu ezagutaraziz.

ALBERTO ELOSEGI

Oraintsu, berriz, hedabideetan izan dut irratsaioaren berri. Bederatzi urteko ibilbidea amaituko duela saioak, Gipuzkoako Foru Aldundiaren laguntza bertan behera geratu delako. Aldundiak ezeztatu egin zuen hurrengo egunean kontu hura, etena neurri probokatzailerik bat izan dela esanez, "parentesi bat hausnarketa egiteko, aurrera egiteko", eta urteotan irratsaioa kudeatu dugunon soldata eta irratiaren antena eskubidea ordaindu dituela nabarmenduz. Horren harira, administratioari eta irratiari inplikazioa eskatu izan zaio, "irratsaioak bizirik iraun nahi badu".

Ongi da. Hirigintza eta azpiegitura kontuetan lohitutako espekulatzailerik ustelen patriketan baino askoz gusturago hartuko dugu denon dirua horrelako irratsaioak babesteko. Ados. Baina zer-nolako gizartea elikatzen eta eraikitzen ari gara? Diruak ordaintzen al du guztia? Non geratzen dira prezio-

rik ez duten kontu horiek? Literatura zabaltzearen plazer hutsez, gustura, atseginenez, Egin Irratian egiten genuen moduan inor ez al da gai zerbait egiteko? Urte batzuetan asko aldatu dira gauzak, egia da, baina batzuetan gutxietsi egiten dugu aurrera egiteko gogoia, indarra eta kemena. *Izu Girona* fanzinearen sortzaile eta eragileetakoa den Gotzon Hermosilla kazetari eta idazleari irakurri diot berriki, elkarrizketa batean, gaur egun fanzine bat egiteko falta den gauza bakarra 80ko hamarkadan sobran geneukan gogoia dela. Antzekoa nabari dut beste esparruetan ere. Kolpeen aurrean lelotuta geratzen gara gero eta gehiago, otzanduta. Horretara bideratu gaituzte, norbaitek iturria itxiz gero gureak egin duela sinetsi nahi izateraino. Kontuaren larritasuna, ordea, ez da batzuek hori sinetsarazi nahi izatea, irudimenari estuki lotuta behar luketen idazleek hori sinestea baizik.

Gure herrian, azken hilabeteotan, sosarik gabe baina herria kolorez eta kulturaz betetzeko egundoko gogoarekin, beharra ikusita, hautsak hartuta zegoen fabrika zahar bat ametsen fabrika bihurtu dute dozenaka gaztek, dirutzarekin elikatutako beste hainbat ekimeni itzal nabarmena eginez astez aste. Ez da adibiderik makurrena goiko lerroetan esan duguna islatzeko. ■

Zer-nolako gizartea elikatzen eta eraikitzen ari gara? Diruak ordaintzen

al du guztia? Non geratzen dira

preziorik ez duten kontu horiek?

Literatura zabaltzearen plazer hutsez,

gustura, atseginenez, Egin Irratian egiten

genuen moduan inor ez al da gai

zerbait egiteko?

Urte batzuetan asko aldatu dira

gauzak, egia da, baina batzuetan

gutxietsi egiten dugu aurrera egiteko

gogoia, indarra eta kemena

Irakaskuntza
Euskal kulturako
eskolak, atzerriko
unibertsitateetan

□ *Ezpalak*
□ *Argitalpenak*

□ *Denbora-pasak*
□ *Makina bat kontu*

Ihesi
Urolaldea
bizikletaz

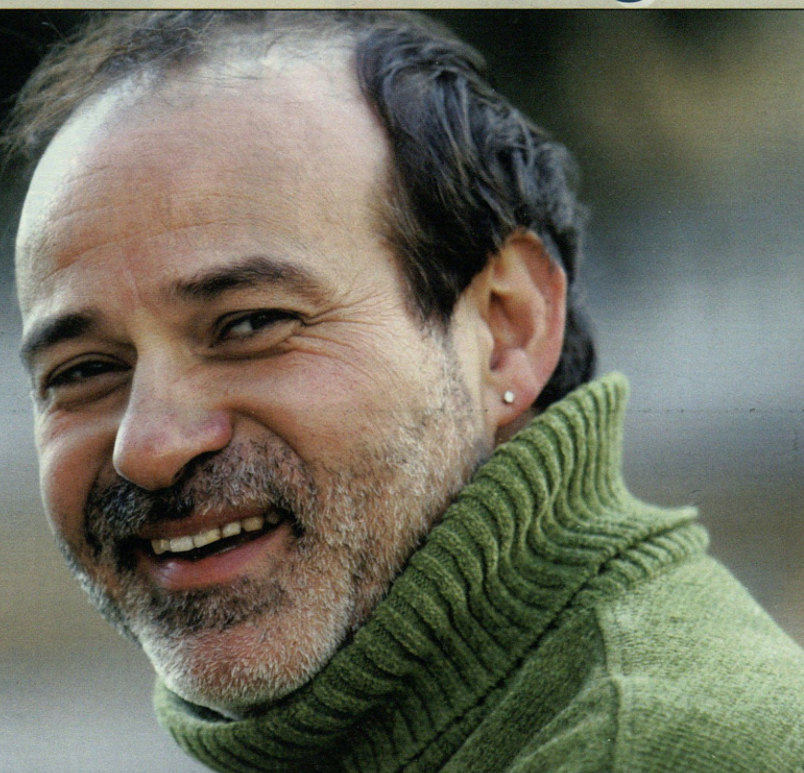
ARGIA

er d i k o k a i e r a

kultura eta aisia

Pantxoa Etchegoin

EKE
norabidea
zehazten

Azken zortzi urteetan zuzendaritza lanak egin ditu Euskal Kultur Erakundean (EKE) Pantxoa Etchegoinek. Kultur arloko 100 elkarte biltzen dira 1990ean sortutako erakundean eta zortzi pertsona ari dira bertan lanean. Iaztik *Batek Mila* egitasmoa dute abian euskal kultura ezagutarazteko eta publiko berriak hunkitzeko. Urte honetarako 130 ekintza aurreikusi dituzte.

Etchegoin gazterik hasi zen lanean inportazio-esportazio alorrean. Hogeita zortzi urterekin auto istripu larria izan zuen

eta bihurgunea izan zen hura beretzat. Ordura arte lanorduetatik kanpo aritu zen kulturgintzan (AEKn irakasle, antzezle Xirristi-Mirristi taldean...). Lanorduak ere hartan nahi zituela ohartu eta Euskal Ikasketak burutu zituen Baionan.

Sortzea arriskuak hartzea dela dio eta ez die kritikei beldurrik, gauza oro eztaba-dagarria baita. Dena den, ez du zalantzarik: nahiago du "ur lasterra, ur geldia baino". Grinatsu hitz egiten du, grina baitu hitz egiteko, partekatzeke.

KATIXA GARATE
Argazkiak: Karlos Corbella

«Kultura bizitzeko eta plazer hartzeko molde bat da»

Euskararen Erakunde Publikoa (EEP) sortu zen iaz eta euskararen alorrean egiten zenuten lana bereganatu zuen. Zein eragin izan du horrek?

Zorionez EEP sortu da eta hori urrats bat da aintzinerat. Lehen aldikotz Frantziako Estatuak, Kontseilu Orokorrak, Akitaniak, herriko etxeek bere gain hartu dute hizkuntza politika. EEP dago alor linguistikoaren aitzinerat eramateko eta EKE euskal kulturaren garatzeko. Badira bi erakunde teoriarik, ez direnak maila berean, ez dute aurrekontu bera, guk 800.000 euroko aurrekontua baitugu eta haiek 1.700.000koa. Euskara eta euskal kultura osagarriak dira, baina egun bada tentazioa euskara EPE da eta kultura EKE esateko. Batek bestea haziko du, euskal kulturaren berezitasun handiena euskara baita eta sorkuntzak aberasten du hizkuntza.

"Bide gurutze batean dago EKE" esana duzu.

Bide gurutzean gara, orain arte egiten genituen gauza batzuk (itzulpengintza, toponimia) EPPren gain direlako. EKEN euskararentzat genuen lanpostua mantentzea erabaki dugu ikusi dugulako euskal kulturaren ezagutarazteko eta bertan parte harrarazteko beharra zegoela. Pario handia egin dugu gerora begira, EKEren diru laguntza murriztu baita.

EKEk elkarteak laguntzen ditu, baina baditu gero eta ekintza propio gehiago ondare alorrean, teknologia berrietan, erakusketan, ikusgarritasun, hedapenean.

Halaber, zubi bat egin behar da eskolaren eta euskal kulturaren artean. Haurrek behar dute euskara ikasi eta euskaraz bizi, eta euskaraz bizitzeko hurbilagotik behar dituzte ezagutu euskal idazleak, bertsolariak, behar dute antzerkia egin, kantatu... Eskolaz kanpo haurrak kirola egiterat edo kantuz egiterat joaten dira. Eta arlo horietan guztietan izugarritzko lana dugu egiteko euskal kultura ezagutarazteko eta euskara biziarazteko.

Bide horretan, *Batek Mila* egitasmoa jarri zenuen martxan.

Batek Mila ber denboran bi pario bateratzea da, alde batetik euskal kultura zentzu guztietan baloratu behar dugu, jendeak gehiago hitz egin, irakurri, dantzatu behar du eta bestetik, ingurumena kontuan hartu behar da. Errealitatea da Iparraldean biztanleen %75 ez dela euskalduna eta hirigunean bizi dela. Inkestek erraten dute 20 urteren baitan aise jende gehiago izanen dela kanpotik jina.

Gogoeta sakona egin dugu ikusteko nola indartzen ahal dugun euskara eta nola joaten ahal garen euskaldun ez direnengana eta nola eman parada haiei gureganat etortzeko eta gure kulturaren ezagutarazteko. EKEN entseatzeko gara *Batek Mila*ren bitartez euskal kulturaren baloratzeko eta publiko berriak hunkitze. Gure erronka biziki arriskugarria da. Batzuek diote euskal kultura saldu nahi dugula,

baina ez dugu segurki saldu nahi, salbatu, indartu, aberastu eta baloratu nahi dugu.

Iaz Praktika kulturalak eta nortasun kolektiboak inkesta egin zenuten. Zer ondorio atera duzue?

Horrelako programa bat baliatzen delarik, behar da jakin jendeak zer nahi duen, zein lotura duen euskal kulturarekin. Iparraldean jendea anitz lotua da euskal ondareari, hizkuntzari, baina anitz lotua da baita ere erritoei, mitoei, dantza, kantua, pilota... Bi hizkuntzak elkarren ondoan bizi direlarik, frantsesak menperatzen du gure hizkuntza, eta inkestan ikusten da badugula izugarritzko lana euskal kulturaren ezagutarazteko, gauza konkretuak eta xumeak eginez. Jende gehiena sentitzen da euskaldun eta frantses, edo frantses euskaldun baino gehiago eta hori kontuan hartu behar da. Inkesta bat inkesta bat da, ez gara behartuak inkestak hitzez hitz erraten dituen ondorioak segitzera. Inkestaren ondorioak preseski gure kezkekin eta *Batek Mila* programaren helburuekin bat doaz. Gauza batzuk kezkarriak dira, adibidez, jende elebidunaren %50ak ez du ezer irakurtzen euskaraz eta hor izugarritzko lana dago egiteko euskal literaturaren inguruan. Bikulturatasunean bizi gara eta oreka atzeman behar dugu, euskarak eta euskal kulturak leku bat ukan dezaten.

Jendeak inkesta batean erantzuten duenaren arabera sortu behar al da kultura?

Sorkuntza gakoa da euskal kulturaren geroan. Euskal kultura helarazi behar diogu jendeari, bereziki belaunaldi berriei. Kultura, izan ere, transmisioa da lehen-lehenik. Arbasoek eman diguten altxor hori opari bat da, baina behar dugu hazi eta helarazi. Bistan da, sorkuntza arriskua da beti eta nik nahiago dut ur lasterra ur geldia baino. Esperientzioak, esperientziak behar ditugu euskal kulturari, arriskuak hartzea. Trukaketa izan behar du eta guk azkarrak izan behar dugu beste kulturei zerbait ekar diezaikegula erakusteko.

Sorkuntza aipatzen delarik, ez da herri kultura/amateurra/profesionala sailkapenik egin behar, denak dira beharrezkoak. Kultura bizitzeko molde bat da eta plazer hartzeko molde bat eta are gehiago, partekatzen den zerbait. Behar da eman, hartu, beti horrela izan da eta batzuetan guhaurek, eskualdunek berek ere barneko oposaketa bat ukaiten ahal dugu eta hori gaingitu behar dugu. Sorkuntza abentura, forma berriak atzematea, arriskatzea ere bada; eta arriskurik gabe xahu gara. Ez badugu ikusminik eta jakin-minik ez dugu egingo.

“*Batekmila* ikusgarria

esperimentazio bat izan da eta

horrek ez du esan nahi euskara eta

erdara tartekatuz egin dugulako

gauza guztiak horrela egingen

ditugunik. EKEk egiten dituen

gauzen %80a euskaraz dira”

Iparraldean, jendartean topikoa da “gu artistak gara eta gero erakundeak daude” esatea. Artistek egiten dute sorkuntza, baina gaur egun sorkuntza alde gehiagotik egiten da, leku guztietatik, sortzaileak daude eta gero laguntzaileak. Bakoitza bere lekuan egonez, elkar aberastu behar dute.

***Batekmila* ikusgarria aurkeztu zenuten 2005aren amaieran. Eztabaida piztu du ikuskarian euskara eta erdara hitz egiten direlako.**

Pario handia da ikusgarria. Euskal kulturaren baloratzea zen xedea, kasu honetan euskal kondairak. Euskal kondairek irudimena aberasten dute zinez, sakonduz gero anitz hunkitzen dute. Eta publiko berriak hunkitu nahi genituen. *Batekmila* ikusgarriaren bi herenak euskaraz dira eta gero ulermen gako batzuk eman ditugu erdaraz euskaraz ez dakitenentzat. Ikusgarriak indarguneak eta ahulguneak izan ditu. Theatre du Rivage orain arte lan gutxi eginga zen euskal artistekin, aktore gehienak Hegoaldetik Iparralderat etorri dira lan

egitera, Ballet Biarritzeko dantzari profesionalek ere lan egin dute, konpositore garaikide batek parte hartu du. Abentura humanoa izan da, biziki memento hunkigarri eta ederrak ukan dituzte, eta arte adierazpide ezberdinen arteko trukaketa izan da. Iparralde eta Hegoaldearen arteko egiazko trukaketa izan da eta frogatu dugu gai garela ere Iparraldean proiektu baten inguruan euskal artista batzuk lanean jartzeko euskara ez dakien taula zuzendari

batekin. Helburua bete dugu, euskalduna ez zen jendea gureganatzea lortu dugu, Luhusoko emanaldien ikusleen %50a ez zen euskalduna eta bizkitartean publiko hori joan zen etxerat esanez dena ez duela ulertu baina preziatu du. Batzuk ez zituzten euskal kondairak ezagutzen eta jakin-mina sortu zaie.

Lehendabizikoz lortu dugu biziki gutxi lan egindako egiturekin lan egitea, Baionako kontserbatorioa, Ballet Biarritz, Theatre du Rivage... partaidetza hori egundaino lortu gabea zen eta gu izan gara ekimena eraman dugunak. Ikusgarria denbora gutxian egin da eta agian denbora gehiago behar zuen, sakontzeko. Esperientzio bat izan da eta horrek ez du esan nahi hori horrelakoz egin dugulako gauza guztiak horrela egingen ditugunik. EKEk egiten dituen gauzen %80a euskaraz dira.

Kritikak jaso dituzue Olentzerok ipuinak kontatu zituelako euskaraz eta frantsesez Eguberrietan BAB2 merkataritza zentroan, EKEren eskutik. Olentzeroren istorioari ez zaio behar baino leku gehiago eman behar. Eguberrietan, egu-

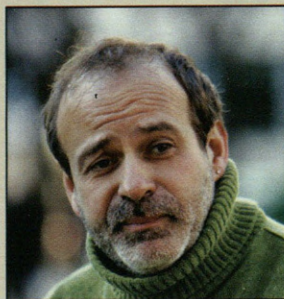
nero 25.000 jende pasatzen den tokian, urte-tan bizar txuria izan den lekuan, Olentzero ezagutaraztea lortu dugu lehen aldikoz. Mila aldiz sinpleagoa litzateke guretzako euskaldunak bakarrik ibiliko diren toki txiki batean Olentzero jartzea, baina errealitatea kontuan hartu behar da. BAB2ren zuzendaritzaren bilana biziki baikorra da eta prest daude urrunago joateko. Carrefourrek ere zerbait egin nahi du Olentzeroren inguruan eta hori oso baikorra da. Ez da sinplea euskal kultura ezagutaraztea eta oraino ez du inork aterabiderik atzeman. Ni prest nago aterabideak atzemateko, mintzatzeko eta ideiak partekatzeko. Kritika daiteke, behar ditugu kritikatzailak eta entseatuko gara euskaraz gehiago egiten edo beste sistema batzuk atzemen. Haatik, gauzak osoki euskaraz egiteagatik ez da jende euskaldun gehiago etortzen ekitaldietarat, hori ere hala da. Lehen-lehenik publiko euskaldunak etorri behar du, eta zorigaitzez, frankotan, guti etortzen da.

Zein ekintza egingo duzue aurtan *Batek Milaren* baitan?

Batzuk aipatzekotan, erran nezake lan berezi baten eramaten ari garela hiru sareetako eskolako hurrekin, euskal zuhur-hitz eta alegien inguruan, *BatBigaHiru* programaren bitartez. Iparraldeko 500 haurrek parte hartzen dute. Mintzaldi, topaketa edo ikusgarri andana egiten dugu euskal literaturaren inguruan, bertzeak bertze mediateketan. Euskal antzerkiaren topaketak egingo ditugu azaroan, gogoeta egingo dugu herri antzerkiaz, amateurren eta profesionalaz. Egunotan euskal antzerkia ere erakutsiko dugu, Iparraldeko eta Hegoaldeko taldeek parte hartuko dute. Eta azkenik, erakusketa berri baten ekoizpen lanetan hasiak gara, ibiltaria eta interaktiboa izanen da. 2007ko udan estreinatuko dugu eta *Euskal Munduak* ukanen ditu ardatz.

Zein aurrekontu duzue aurtengorako? Hegoaldean herri ertain batek kulturarako duen aurrekontuaren parekoa duzuela esan duzu inoiz.

(Kar-kar) Diru horrekin ez dugu mirakulurik egiten ahal. EKEk hautu bat egiten du duen diruarekin, erran lezake lau gertakari edo lau elkarte bakarrik lagunduko dituela urtean, baina ez du hori egiten. Baditugu artista amateurak, profesionalak eta erdian artista andana profesionaltasunaren bidean. EKEk praktika amateurretan ari direnei ematen die diruaren %75a. Profesionalak ere laguntzen hasia da eta hor lan handia dago egiteko hedapenean. Erdian direnak ere lagundu behar ditugu, formakuntzan, egonaldiak eginez, adierazpen ezberdinen trukatzek eginez. Entseatzeko gara dugun diruarekin ahal bezainbat elkarte lagun-

tzen; 50 elkarte laguntzen ditugu. Badakigu diru laguntza publikoak murriztuko direla Frantzia ondoko urteetan, baita Europakoak ere, beraz, ene ustez gure parioa izanen da partaidetzak ediretea. Ahalbideak bateratu eta diru laguntza pribatuak bilatu beharko ditugu, mezenasak.

Ataria berritu zenuten iaz (www.eke.org), barne eta kanpo komunikaziorako.

Hau ere *Batek Mila* programan sartzen da, eta ikusgarriarekin batera, ekimen ederrenetarikoa izan da. Ez da dudarik, euskara eta euskal kultura teknologia berrien bitartez ere baloratu behar ditugu. Horretarako, lau hizkuntzatan jarri dugu ataria. Gure erronka nagusia atari honen aberastea eta egunero biziartzea da. Sortu genuenetik, ohartzen gara joanago eta gehiago bisitatua dela, egunean 1.000 konexio dauzkagu, mundu guztitik. Hegoaldean ere ohartzen gara ongi baliatzen dutela. Orain, partaidetza gehiago ediren behar dugu, zubiak eraikiz bertze atari batzuekin.

Gure ataria elkarten laguntzeko ere pentsatua izan da. Intranet sistemari esker, bai kultura argibideen hedatzeko, bai beren ezaugarrien hobeki ezagutarazteko. Halere, hor badugu oraino formakuntza eta sentsibilizazio lan handia egiteko.

Azken boladan Iparraldean jaio dira mugaz gaindiko hainbat sorkuntza lan: *Kaukasiar kreazko borobila*, EKEren *Batekmila*...

Bai, horiek oro pozgarriak dira baina ez dira mirakuluz etorri. Bada zenbait urte Chimères konpainiak lan egiten duela Hegoaldeko antzerkilariekin eta kalitatezko antzezlanak eskaintzen dituzela. Guharentzat ere *Batekmila* ikusgarrian izan diren partaidetza desberdinak, jokalarik, dantzari eta beste, aitzinetik egin lanaren fruituak dira. Joanago eta harreman gehiago dugu Hegoaldearekin, Iparraldeko artisten ezagutarazteko eta Hegoaldekoen honera ekarrazteko. Eiki, urrunago joan behar dugu oraino, baina urratu ditugun bide horiek ez dira, ene ustez, debaldekoak izan. Aipatu nahi ditut adibidez Donostia, Getxo, Amurrio, Bilbo, Tolosa, eta Arrasateko udalekin ditugun harreman jarraikiak. Duela bizpahiru urte, Eusko Jaurlaritzarekin izenpetu hitzarmenak ere indar berria eman digu alor horretan. Nik zinez nahi nuke hainbertze aipatzen ditugun Hegoaldearen eta Iparraldearen arteko harreman horiek hitzetarik obretara pasa ditzagun eta behin betikoz oraino buruan dugun muga psikologiko hori gaindi dezagun, euskal kultura trukaketa gehiago eginez. Hastapen-hastapenean gara baina piasago ere izan gara! Beraz, aurrera. ■

LEKTOREGO PROGRAMA

Atzerriko unibertsitateetan gure herria ikasgai

Euskara eta euskal kulturarekiko nazioartean dagoen interesa aspaldiko kontua da. Erronka berria aipatutako interesa egituratzea eta euskal kulturari atzerriko unibertsitateetako ikasketen baitan balio akademikoa ematea da. Azken proiektua Lektorego Programa dugu; Euskara eta Euskal Kultura ikasgaia irakasteko Jaurlaritzak atzerriko hainbat unibertsitateekin sinatu duen hitzarmena, alegia. Egitasmoan parte hartzen ari diren irakasle eta ikasleekin izan gara, haien bizipenak gertutik ezagutzeko.

MIKEL GARCIA

EUSKAL HERRITIK AT euskal gizartearen irudi positiboa zabaltzea xede izango duen Euskal Institutua sortu nahi du Eusko Jaurlaritzak. Horretarako, lege proposamena aurkeztu dute eta aurreikuspenak betez gero, hurrengo urtean martxan jarriko litzateke. Dena den, euskara eta euskal kultura munduan zabaltzeko asmoz lehenengo urratsak eman dituzte dagoeneko. Izan ere, Kultura Sailak Lektorego Programa hitzartu du atzerriko hainbat unibertsitateekin. Hitzarmenari esker, unibertsitate horietan Euskara eta Euskal Kultura ikasgaia gehitzea lortu da eta, are garrantzitsuagoa dena, balio akademikoa eman zaio. Hau da, irakasgaia edo modulua unibertsitatearen ikasketa programaren baitan dago eta hartutako orduen arabera, kredituak lor daitezke, beste irakasgaiekin parekatuz.

Jaurlaritzak antzeko beste akordio ugari ditu munduan zehar –Boisen (AEB) euskal ikasketen minorra edo graduatuondokoa ikasteko sinatutakoa eta Frankfurt (Alemania) euskal gaiak sustatzeko eginikoa, adibidez–, baina zehazki Lektorego Programa osatzen duten atzerriko unibertsitateak oraingoz hamaika dira eta Txilen, Uruguayn, Mexikon, Alemanian, Finlandian, Polonian, Italian eta Espai-

Txileko unibertsitatean, euskal kulturako eskolan.

nian daude kokatuta –ikus hurrengo orrialdeko infograma–. Lehenengo kontaktuak 2003. urtean hasi ziren arren, 2005-2006 ikasturtean sinatu dituzte hitzarmenak.

Hala, Txilen, Alemanian nahiz Finlandian euskal literatura, musika, antzerkia edo bertso-larritza ikasteko aukera dute ikasleek. Jorratuko dituzten gaiak aukeratzeko garaian, interesa eta karrera hartu da kontuan: “Historiako ikasleak badira, Euskal Herriko historiaren inguruko zerbait sartzan dugu, esaterako”, azaldu digu Lorea Bilbao ekimeneko arduradunak. Gainera, urtean zehar lektore edo irakasleek Euskararen Eguna edo Euskal Astea bezalako ekintza osagarriak antolatzen dituzte. Materialari dagokionez, oraindik ez dute bereizitako ikas-materialik prestatu, baina aurreko irakasleek erabilitako informazioa egokituz hurrengo ikasturteetarako material berezia osatu nahi da.

Ikasgaiak arrakasta izan du oro har eta eskolak bete egin dira. “Helsinki 60tik gora ikasleek eman dute izena, Txilen 100 baino gehiagok... Unibertsitate bakoitzeko ikasle kopurua kontuan hartuz, proportzioa ona izan da denetan”, dio Bilbaok. Mexikon, adibidez, aurreikusitakoa baino ikasle gehiago jaso dituzte eta bi taldetan banatu behar izan dira. Oinarritzko moduluek interesa piztu dute, Euskal Herriko

LEKTOREGO PROGRAMA: Hitzarmena sinatu duten unibertsitateak

kultura erakargarria zaiolako askori, eta modulu hori bermatzea izango da helburua, ikasgaiari jarraipena emango dioten bigarren edo hiru garren mailako moduluak martxan jarri aurretik. Hala ere, hitzarmenik gabe euskal gaien inguruko eskolak ematen denbora gehiago daramaten unibertsitate batzuetan bigarren modulu ere eskaintzen da.

Emaitza horiekin, egitasmoaren balorazio positiboa egin du Bilbaok. Gainera, ikasleen erantzunaz gain unibertsitatearen iritzia jasotzea ere garrantzitsua da arduradunentzat eta zenbait kasutan baloraziorik baikorra unibertsitateek beraiek egin dutela ikustean oso pozik jarri dira. “Modulu horiekin jarraitu nahi dutela esan digute —dio Bilbaok—, bitarteko gehiago jarri behar direla, hurrengo urteetarako bereziki eskaintza handiagoa egin behar dela”. Eta ez hori bakarrik. Euskal kultura ikasketa programan sartu nahi duten atzerriko unibertsitateen eskaria oso handia da eta jada, hainbat unibertsitate harremanetan jarri da Jaurlaritzarekin. 2006-2007 urteen artean eskaerak bideratzea da asmoa eta hurrengo urteik aurrera, ekimena Euskal Institutuak koordinatzea. Baina nola sortu da halako demanda? Bilbaoren ustez, unibertsitateen artean dagoen harremanengatik eta Euskal Etxeen, Hizkuntza Azokan eta halakoen bitartez gure kulturak kanpoan duen presentziarengatik. Azken finean, “badago

euskal munduari lotutako interesa eta sarritan, guk uste baina handiagoa”.

Professore di cultura vasca

Programan parte hartzen duten irakasleek jatorri desberdina dute. Helsinkiko unibertsitatekoa, esaterako, Hanna Lantto, bertakoa da. Aurretik euskara ikasitakoa eta Euskal Herrira etorritakoa da. Uruguayko irakaslea ere bertan jaioetako emakume bat da. Beste

batzuk hemendik atzerrira joandako euskaldunak dira, Alex Mendizabalen antzera. Mendizabal Erroman dago eta bertako UPTER unibertsitateko euskara departamentuan, Introduzione a la Lingua e la Cultura Vasca izeneko eskolak eman zituen iaz. Ekimenaren has-tapenak 2002koak dira. Urte horren bukaeran, Mendizabalek berak eta beste hiru lagunek Associazione Culturale Euskara elkarte-a sortu zuten eta ia berehala, elkarte-kideak UPTERen euskal gaiak irakasten hasi ziren. Horregatik, hitzarmenari esker orain diru

laguntza jasotzen badute ere, unibertsitatean egiten duten lana ez da aldatu. Gainera, Erromako unibertsitatean euskal gaiak departamentua dute, ez soilik ikasgaia. Mendizabalek argi du helburua ez dela atzerrian dauden euskaldunengana iristea, euskal kulturarengana interesa duen edozeinengana baizik. Horregatik, aurtun irakasleak italiarrak dira, bertako jendea erakartzeko.

Mitologia eta euskal rocka

Asko dira Lektorego Programaren baitan gure herriari buruz jorratzen dituzten gaiak. Atzerriko unibertsitateetan, esaterako, Euskal Herriko paisaiak, klima, gastronomia, azokak, erromeriak, tradizioak eta jai tipikoak aztertzen dituzte. Hala-ber, hizkuntza, folklorea, mitologia, herri kirolak, baserria, familia tipikoa, literatura, musika —tradicionala, herrikoa, folka eta rocka—, bertsoaritzak, antzerkia, zinema, historia, turismoa, jaiak, administrazioa eta ekonomia ere ikasi ohi dituzte.

Ezkerretik eskuinera, Mexikon euskal kultura ikasten ari den taldeetako bat; UNAMA eta Txileko Unibertsitate Pontifize-Katolikoa.

Gainera, mota guztietako ikasleak hurbiltzea nahi dute eta horretarako unibertsitatara jende interesgarri asko ekarri dute eta ekarriko dute; hala nola, Mariasun Landa eta Edorta Jimenez idazleak, Roberta Gozzi euskaratik italierara zuzenean itzultzen duen bakarra, Fernando Rey italieratik euskararako itzultzailea, Karidadeko Benta taldeko kideak, Mertxe Urteaga arkeologoa eta Angel Lertxundi eta Xabi Erkizia musikariak. Azken finean, arlo horietan interesa duen jendea hitzaldietara joan ohi da, eta publiko anitz hori erakartzea garrantzitsua iruditzen zaio Mendizabali. Bere esanetan, Italian ez dago euskal komunitate garrantzitsurik, baina italiarren artean euskararenganako interesa badago eta demanda hori asetzen saiatzen dira.

Hego Amerikan, aldiz, eta batez ere diasporaren eraginez, euskal komunitatearen presentzia handia da. Iraia Biteri Txileko hiriburuko bi unibertsitatetan irakasle aritu da 2004tik –orain udako oportretan daude han– eta iritsi orduko hiri erdian Eusko Etxe erraldoia topatu zuela kontatu digu. Eman-dako eskoletan ere, ikasleen %30ek euskal jatorria zuten –Otondo, Leturia, Oñate, Etxeberria, Barraza, Jauregi, Navarro, Bergara...–. Dena den, ikasgelan ehun lagun baino gehiago izan ditu, gehienak 17 eta 22 urte artekoak, eta hainbeste ikasleren artean, modulua aukeratzeko interesak anitzak dira. “Euskal Herriko egoera interesgarria iruditzen zaielako ematen dute izena, leku polita eta ondo antolatua iruditzen zaielako; Euskal Herria aski ezaguna da hemen askorentzat eta geroz eta presentzia handiagoa du komunikabideetan”, argitu digu Basauriko irakasleak. Gazte txiletar asko euskal musikak erakarrita doazela ere gaineratu du. Gurutzne Etxeberriak gauza bera esan digu Mexikoko UNAM unibertsitatetik: “Kortatu, Negu Gorriak, Joxe Ripiau eta beste zenbait talde ezagutzen dituzte eta abestien hitzak itzultzeko eskatu izan didate; muguruzatarrak idolotzat dituzte”. Etxeberriak 80 ikasle ditu Mexikon, bi taldetan banaturik eta 10 inguruk euskal jatorria dute. Gainontzekoen artean, gehienak Mexikoko indigenak dira, Hidalgo, Sinaloa edo Chihuahua zonaldeetakoak. Irakasleak dio kontatzen dien guztia oso interesgarri egiten zaiela eta jartzen dituen hemengo filmak ere atsegin dituztela.

Gazte txiletar asko euskal musikak erakarrita doaz eskoletara. “Kortatu, Negu Gorriak eta Joxe Ripiau ezagutzen dituzte eta abestien hitzak itzultzeko eskatu izan didate”

GURUTZNE ETXEBERRIA

Pasión por las herri kirolak

Claudiok, esaterako, *Euskal pilota: larrua barriaren kontra* filma ikusi ostean eman zuen izena ikasgai honetan. Txileko Chiloé artxipelagokoa da eta han ere kultura propioa eta mitologia aberatsa dutela azaldu digu. Horregatik, Euskal Herrian gure kultura kontserbatzeko egin den ahalegina miresten du. Gainera, gure herriaz zuen irudia aldatzeko aukera eman diote eskolek, komunikabideek beti terrorismoari lotuta eskaintzen duten informazioaren eraginez lehen irudi okerra zuela baititu. Hala diote baita ere elkarriketatutako hiru ikasle txiletarrek. “Euskal Herria gudu-zelai bihurtutako Erdi Aroko herria zela uste nuen –esan digu Leonardok–, baina berezitasunez eta bitxikeriaz betetako kultura eta herria topatu dut”. Herri kirolenganako “duzuen pasioa” eta musika tradizionala bereziki atsegin ditu.

Maitek berriz, euskal dantzak ditu gustuko eta Txileko Zentro Nafarreko dantzari taldea osatzen lagundu zuela azaldu digu. Hemengo baserriak, elizak eta oro har arkitektura tradizionala ere atsegin ditu. Otondo abizena du eta iaz Baztanen egon zen, bere arbasoen jaioterria ezagutzen. Aurrerantzean, euskal musikan, dantzan, arkitekturari eta adierazpen artistikoetan sakontzea gustatuko litzaiokeela esan digu.

Catalinak ere jatorri euskalduna du: herenamonafarra zuen, baina goiz hil zenez familian ez zuten euskal ondarerik jaso. Orain, gure kultura ezagutzen hasi denean, harrigarria iruditu zaio Euskal Herriak duen autonomia eta, batez ere, gure artean hiria eta nekazal mundua nola uztartzen diren. “Europar dena hiriak direla uste dugu eta hain txikia den herri batean hainbesteko aniztasuna egotea oso interesgarria da”. Euskal Herrian eta baita Txilen ere, herriaren nortasuna berreskuratzeko asmoz kultura propioa sustatzen dela dio eta kultura horien ezaugarriak ikertu nahi ditu. Gustuen artean, euskal zinema, artea eta kirola aipatu ditu. Arrazoiak arrazoi, elkarriketatuek euskal kulturari buruzko ikasgaia atsegin dute eta gure kulturari sakontzen jarraitu nahiko lukete. Horregatik agian, lauek argi dute etorkizunean Euskal Herria bisitatu eta gertutik ezagutu nahi dutela. ■

Babeslea: Getxoko Udala

ETORKINAK EUSKARA IKASTEN

EUSKARA ZERBITZUA

Basagoiti Etorbidea 20 · 48992 Getxo

• Tel. 94 4660010 / Faxa: 94 4660014

• E-posta: euskara@getxo.net

Ezpalak

KATIXA GARATE

PAM (Puto Amoak Matematiketan) taldeak hirugarren diskoa plazaratu du: *Ixa*. Taldekideak Julio Kageta eta Dantzut taldeetan ibilitakoak dira aurretik eta PAMen diskoa hau "borobilena" dela diote. Estilo ugariko pintzeladak dituzte disko-ko hamar abes-tiek: hard-rocka, funkya, punka eta metala...

Joxemari Iriondo *k Basarri I. Batean* liburua atondu du Auspoa bildumarako. 36ko gerraren aurreko bat-bateko bertsotatik hasi eta 90eko hamarkadarainoko *Basarri*renbertso onenak batu ditu. Bertsolariaren prosazko lanekin liburu gehiago apailatzeko asmoa du Iriondok.

Gorakada antzerki taldeak Ikuskizun Onenaren Saria jaso du *Robin eta Hood* antze-lanarengatik, Xixongo FETEN haur hantzerki azoka europarrean. Obraren egile den Jokin Oregik ere Testu Onenaren Saria eskuratu du.

Jose Luis Ansorena *k EH-*Donostiako Orfeoia saria jaso du musikaren munduan egindako lan eskerga dela-eta. Hala-ber, Jose Ramon Vitoria EHUKo irakaslea ere saritu dute Donostiako Orfeoia eta EHUK, behar bereziak dituzten pertsonen musika irakasteko Vitoriak egindako lanagatik.

Aitor Ortiz argazkilari bilbotarrak *Argi hormak* erakusketa jarri du Gasteizko Artium museoan. Azken urteotan bere lanak nazioar-tean, arrakastaz, erakutsi ditu Ortizek. Markina-ko harrobi batean ateratako formatu handiko irudiak maiatzaren 2a arte ikus ahal izango dira.

Antonio Mer-cero zinemagile lasar-tearrak *Baserri galdua* dokumentala aurkeztu berri du. Euskaraz erroda-tutako filmak nekazal mun-duaren gainbeheraz dihardu. Puxtarria eta Digi-talak produkzio etxeek ekoitzi dute.

Zinebiklub film laburren erakusketa

ANTZETZLAN ESKERGA programatzen du Nafarroako Antzerki Eskolak eta eskertzekoa da ahalegina. Aurtengoan ere *Golfos* kafe antzerki zikloa jarri dute martxan. Hala, trago batez lagunduta ikus ahal izango dira antzezlanak, ikusleak hainbat mahairen bueltan eseriko baitira. Dagoeneko Kanpingags eta Global taldeek *Por los pelos* eta *No hay ladrón que por bien no venga* lanak antzeztu dituzte, hurrenez hurren. Otsailaren 18an eta 19an eta martxoaren 25 eta

26an K7 taldeak *Ni Romeos ni Julietas* eskaini-ko du. Martxoaren 4-5ean eta 11-12an Teatro en Construcción taldearen eskutik *¿Tú eres tonto, idiota, o qué?* ikusi ahal izango da. Azkenik, mar-txoaren 18an eta 19an *A los hombres futuros* gor-puztuko du Caracois konpainiak.

Antzerki egunak Eibarren

HOGEITA BAT TALDEK hartuko du parte Eibarko XXIX. Antzerki Jardunaldietan. Martxoaren 3an hasiko dira Eibarko Narruzko Zezen antzerki taldeak antolatzen dituen Jardunaldiak, Eloy Arenasen hitzaldi batekin. Martxoaren 4an Giza Estatuen Erakustaldia egingo dute. Apirilaren 3a arte hogeita bat antzezlan ikusteko para-da izango da; tartean Els Joglarsen *La torna de la torna*, La Machina-

Koldo Izagirrek Berriari: «Ehun metro korritzea bezala da ipui-na, fuerte irten behar du, eta amaitu, ahal dela, fuertean. Ezin da bidaia taktiko bat egin. Nobela batean, aldiz, bai, posi-ble da (...) Ikuspuntu batetik idazten dugu beti, eta ikuspun-tuaren hautuan dago idazlea. Egon gabe egon behar du, bai. Kazetaritzan ikasi zuten ipuinla-ri askok».

Lander Irazola, Lor taldeko abeslari eta gitarra-jolea, Aldake-ta Hamasein: «Nire ustez, sorme-na ez da lanean jo eta su aritzea. Musika sortzeko gaitasuna ins-pirazioetik datorrela deritzot, talentutik, alegia. Nire kasuan behinik behin. Izan ere, bada lan zorrotza egiten duen talderik eta gerora, diskoak ez du hain-besteko arrakastarik (...) Idaztea desberdina da. Hitz politik eta

txukunak egiteko, batetik, asko irakurri behar duzu eta, bestetik, balio behar duzu».

Lourdes Fernándezek Eusko-news&Mediari esanak: «Galeriek erabateko askatasuna ematen dute. Besterik da merkatuak joera batzuk bultzatzea, edota artistaren estudioan gehien gus-tatzen zaizun obra aukeratzea, edota azoka batera joatean zure ustez ondoen salduko diren obrak eramatea. Baina ez dut uste artista 'saiklatzen' denik».

Roberto Gómez de la Iglesia kultur kudeaketan adituak zera adierazi zion Garari kultur zen-troez: «Jendeak ezagutzak, per-tzepzioak, sentsazioak eta emo-zioak erdietsiko dituen espazioak behar ditugu, kultur produktu jakin bat kontsumitze-ko lekuak baino».

Errusiar eta afrikar artea Guggenheimen

Sei erakusketa izango dira 2006an Bilboko Guggenheim museoan: aldi baterako lau eta bilduma orokorreko bi. Martxoaren 29an *Errusia!* erakusketa zabalduko dute, arte errusiarrari eta bere bildumei buruz Errusiatik kanpo inoiz egin den erakusketarik osoena. Apirilaren 8an *Chillidaren omenez* erakusketa jarriko dute, Chillida gogoan hartuta hainbat artistak (Manolo Valdés, Anthony Caro, Georg Baselitz...) egindako lanekin. Ekainaren 26an abiatuko dute *Max Beckmann: urmargoak eta pastelak* erakusketa eta urriaren 10an *Afrika %100* irekiko dute, egungo zenbait artista afrikarren lanen erakusgarri. Bilduma orokorreko bi erakusketek !! Mundu Gerraren ondorengo AEBetako artelanak hartuko dituzte.

ren *La Sucursal*, Cuarta Pareden *Café*, Agerreren *Neska politak*, artasoro alaiak eta Pikor taldearen *Zapaldu marra*.

Organoaren aroa

MARTXOAREN 25A BITARTEAN organo kontzertuak izango dira larunbatero Lekeitio, Mendexa, Ispaster eta Markina-Xemein herrietan, Lea-Artibain estreinakoz antolatu den Nazioarteko Organo Jaialdiaren baitan. Eskualdean dituzten organo eta harmoniumekiko interesa piztea du helburu jaialdiak. Bizkaiko Organo Kontzertuak ere abiatu dituzte seigarren urtez. Aurtengoan kontzertuak Bilbotik kanpo ere egingo dituzte, Barakaldin, Turtziozen eta Balmasedan esaterako, abenduaren 17a bitarte. Nazioarteko Organo Lehiaketa antolatu dute aurtan, Donostiako Artzain Onako organo neoklasikoaren errestituzioaren harira. Parte hartu ahal izateko, organo horretara egokitutako konposizioak aurkeztu beharko dituzte musikagileek urria amaitu aurretik.

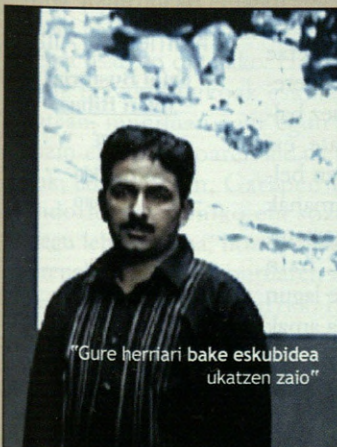
Talde berrientzako lehiaketa antolatu du EHZe

Euskal Herria Zuzenean jaialdiak euren musika autoekoizten duten musika talde hasiberrientzako lehiaketa antolatu du. Euskal Herriko eta Okzitaniako edozein estilotako taldeek parte hartu ahal izango dute. Izena emateko, martxoaren 15a aurretik bidali beharko dituzte taldeek hiru kantuz osatutako maketak, abestien letrekin eta taldearen biografia eta argazkiarekin batera.

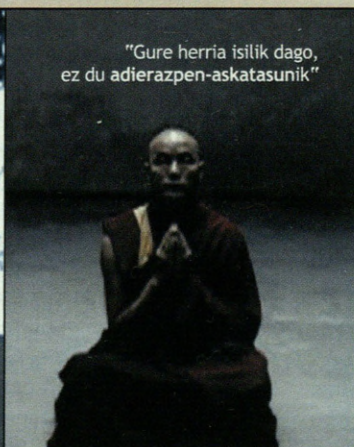
Epaimahaiak apirilean jakinaraziko ditu lau talde finalisten izenak www.festival-ehz.com gunean. Finalistek maiatzaren 6an kontzertua eskainiko dute Biarrizko gaztetxean eta amaieran irabazlearen izena jakinaraziko dute. Irabazleak EHZe zuzenean jo ahal izango du.

Baxenafarroaren Astea Durangoko Plateruenan.

Nafarroa Beherea bertatik bertara ezagutzeko asmoz, ekitaldi andana antolatu du Plateruena kafe antzokiak. Martxoaren 1ean Mixel Berhokoirigoin ELBko kideak hitzaldia eskainiko du, 2an Irulegiko ardoen dastaketa izango da, 3an Ikus eta PAM taldeen kontzertua eta 4an *Libertimendua* ikuskizuma eskainiko dute Nafarroa Behereko eta Bizkaiko hainbat artistek.

"Gure herriari bake eskubidea ukatzen zaio"

"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

geure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Sargazo itsaso zabala

Jean Rhys

ALBERDANIA, ELKAR

192 orrialde
10,80 euro

Emakume kreol baten zorigaiztoa

Txomin Arratibelek euskaratu duen Jean Rhys-en eleberrri honek XIX. mendearen erdialdean Jamaikan bizi zen emakume kreol baten patu negargarria azaltzen du. Europar jatorria izanagatik ere Antilletan jaiotako jendeari deitzen zitzaion kreol. Haietako askoren arbasoak esklabotzatik aberastuak ziren, baina esklabotza debekatu zenean, beren oinordeko ugari pobre bilakatu zen. Beltzek, jakina, ez zituzten begi onez ikusten, ezta giro ekonomiko onak erakarrita heldu berri ziren europarrek ere. *Sargazo itsaso zabala* eleberriko neska gaztea mutil ingeles etorri berri batekin ezkonduko da,

familiaren ondasunak gal ez daitezen. Baina neska horrek badu sekretu bat, bere haurtzaroaz eta amaz, eta hori jakitean senarrak mendeku hartuko du. ■

El plan Hatuey

Pablo Gato

VERBIGRACIA
589 orrialde

Kubatarrek AEB era suntsigarrian erasotzeko arriskuaz

1961ean Sao Paulon jaioa da Pablo Gato, AEB eta Latino-amerikako etxe hispaniarretan oso ezaguna Washingtonen Telemundo-NBC telebista katean egiten duen lanagatik. Bi Emmy sari irabaztea ekarri dio lan horrek. *El plan Hatuey*, kubatarrek era guztiz suntsigarrian AEB erasotzeko arriskuaz diharduen narrazioa, bere aurreneko fikzio nobela da. Bertan, Carlos Hernández general kubatarrak, Kubako komunismoa desagertzear dagoela aurreikusirik, AEBetako kapitalismoa zigortzea erabakiko du, era ahanztezinean zigortu ere: Miamitik 25 kilometrotara dagoen Turkey Pointeko zentral nuklearra bonbardatuz. Bonbardaketa horren ondorioz milioika hildako eta ehun urte inguruko suntsipena lortuko dituelakoan dago. ■

Zazpi pauso hiritik herrira

Felipe Juaristik gazteei begira idatzi-tako eleberrria da *Zazpi bider zazpi*. Sebastian, hamalau urteko mutila du protagonista. Jaio zenez geroztik kapitaleko auzune xehe batean bizi izandakoa da mutil hori, harik eta bere gurasoak nekazal herri batera joatea erabakitzen duten arte. Herri horretan, dena da berria Sebastianentzat, bistan da. Lagunak egiteko premian, koadrila batean sartzen ahalegintzen denean, bertako partaide izateko derrigor zazpi froga gainditu beharko dituela erantzun diote besteek. Froga horiek ez dira nolanahikoak, baina Sebastian hiriko auzunean bizitako hainbat gorabeheraz gogoratuko da, eta poliki-poliki lortuko du koadrilan onartua izatea. Eta ez hori bakarrik, bertako buru izatera ere iritsiko da, ordura arte lider izandakoarekin trenbidean izandako erronka gainditu eta gero. ■

Zazpi bider zazpi

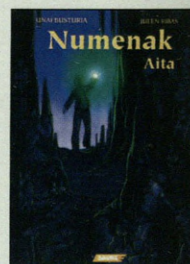
Felipe Juaristi

EREIN

158 orrialde
12 euro

Alaitz arima galdu bilakatua

Unai Busturiaren gidoi eta kolo-rek eta Julen Ribasen marrazkiek osatu duten komiki honek mitoa eta gaur egungo egoera nahasturik islatzen ditu. Gauaren kondena bizi duten izakiak daude, batetik, eta egungo Arrasaten bizi diren neskato bihurri bi, bestetik. Neskato hauei eskolan eskaintzen zaien irakaskuntza baino gehiago gustatzen zaie etxe misterioetsuetan zer edo zer bereziaren bila ibiltzea. Eta gauaz baldin bada, hobe. Ez daukate, ez, gauaren menpe bizi direnen beldurra, alegia Gauekok eramanak izatearena. Baina horixe gertatuko zaio nesketako bati, hain zuzen ere. Gau batez, bere lagun Iraren zain dagoela –bestea amak zigortu duela jakiteke–, Gauekok bahitu egingo du, erabat desagertzerraino. Eskerrak Irak harrespilen laguntza izango duen Gauekok eta Marik Alaitz bahiturik duten lekua aurkitzeko. ■

Numenak. Aita

Unai Busturia,

Julen Ribas

SAURE

56 orrialde
17,90 euro

Argiñanok telebistan eskainitako errezetak

Bainet Mediai plazaratu du Karlos Argiñano sukaldariaren *Karlos Argiñano en tu cocina. Las recetas de la tele* errezeta liburua. Zarautarrak telebistatik eskainitako errezeten hautaketa eskaintzen du. Zein urtarorako aproposa den entsalada, berdura, arroz, eltzekari edo zopa mota, edota haragi, hegazti edo arrainarekin egindako platera adierazteaz gainera, plater horiek egiteko adierazgarri diren argazkiak azaldu eta dietetika aldetik zernolako ezaugarriak dituzten nabarmentzen du Karlos Argiñanok. Zailak ez izan arren, bere platerak ez dira sekula arruntak. Adibidez, baratxuri zopa

almeja eta urdaiazpikoarekin edota solomoa txitxirio bolatxoekin nola egin esango dizu. ■

Karlos Argiñano
en tu cocina
Karlos Argiñano
BAINET MEDIA
264 orrialde

Nafarroan oroimena, politika eta identitatea zertan diren

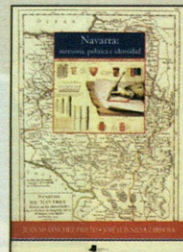
Juan Mª Sánchez-Prieto eta José Luis Nieva Zardoya historialarien artean osatutako *Navarra: memoria, política e identidad* saioan, Nafarroaren historia aztertzerakoan oroimena, politika eta identitatearen artean historialariek azaldu dituzten harremanak ikertzen dira. Egileek diotenez, Nafarroa zer den azaltzeko garaian, hasiera batetik Nafarroako historiografiak historialarien arteko gatazka izan ditu.

Beraien ustez, ordea, egungo historiografiak ez du horrelakorik behar, errealago den historia baizik. ■

Navarra Batzen artean

PAMIELA

350 or. / 18 euro

I. EIZAGIRRE, A. LIZARRALDE

«Inguruneari ematen zaion garrantzia eman behar zaio pobreziari»

Zer gertatzen da Garapen Iraunkorrarekin?

Modan dago, ez da ordea moda. Azken urteotan zehar bere erabilera Lurreko bazter guztietara iristen joan da, baina ez da kontzeptuan sakondu. Horregatik saiatu gara kontzeptuak dituen esanahi eta ondorioak sakon aztertzen, uste baitugu gure planetaren geroa dagoela hor jokoan.

Zer egiten da gaizki?

Gure ustez, kontzeptuak dituen hiru alderdiak (sozial, ekonomiko eta ingurunezkoa) ez dira beti modu orekatuan aintzat hartzen. Aitzitik, sarri alderdirik otzanena bakarrik hartzen da aintzat, inguruneari eta biologiari dagokiona, gainerako alderdiak (munduaren botere egituren aldaketa, esaterako) bazter utzita.

Eta nolako azterketa eskatzen du kontzeptu horrek?

Garapen Iraunkorra behar bezala aztertuko bada, inguruneari ematen zaion garrantzi berbera eman behar zaio pobreziari, banandu ezineko tantema osatzen dutelako. Horrek, jakina, muga etikoak eta ekologikoak eskatzen ditu, eta, azken batean, munduan gaur egun nagusi den sistema sozio-ekonomikoaren aldaketa. Gauzak horrela, guk, lan honetan, Garapen Iraunkorrak dituen ondorio ekonomiko eta sozio-politikoak eman diegu lehenetsia, horiek baitira gutxien aipatzen direnak. Bestalde, liburuaren lehen atalean, Garapen Iraunkorraren aurrekariak aztertu ditugu: kontzeptua nola sortu zen, zein izan diren orain arteko bere historian mugarririk aipagarrienak eta hori guztia nola gauzatu den nazioartean, Europan eta Euskal Autonomia Erkidegoan.

egileari galdezka

Gizakiok beharrezko dugun benetako garapena

Alberdania argitaletxearen Zerberri sailean plazaratu dute Itziar Eizagirrek eta Amaia Lizarralde *Garapen Iraunkorra. Garatzeko bizi ala bizitzeko garatu saioa*. Guztion ahotan ibiltzeagatik ere gaian aditu direnek baino inork gutxik gehiagok ulertzen ez duen Garapen Iraunkorra kontzeptua bere konplexutasun osoan azaltzea da bere helburua. 1987an Nazio Batuen aginduz Ingurumen eta Garapen Batzorde batek argitaratu zuen *Gure etorkizun komuna* izenburuko txostenak dioenez, garapen iraunkorra hurrengo belaunaldien beharrak asetzeko aukerak arriskuan jarri gabe, oraingo belaunaldien beharrak asetzen dituen garapena da. Txosten horren arabera, ingurumenarekin eta garapenarekin lotutako arazoak bereiztezinak dira. Itziar Eizagirre eta Amaia Lizarralderen ustez, nolanahi ere, gara-

Garapen iraunkorra

Itziar Eizagirre,
Amaia Lizarralde

ALBERDANIA

136 orrialde
12,80 euro

pentzat hartutako hazkundera bakarrik egongo litzateke justifikatuta munduko pobre guztien beharrak asetzera zuzenduta egonez gero, kontuan izanik, herrialde aberatsetan pobrezia poltsa handi-handiak daudela eta, herrialde pobreetan, badirela elite politiko eta ekonomikoetako talde boteretsuak, Iparreko jarrera xahutzailerak erreproduzitzen dutenak. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Zuhaixka mota	▼	Jateko	▼	Bizkaieraz, itsusi	▼	Ipar EH-n, orain	▼	Konforme, ados
	Eboluzioa		Lo egitera joana		Errepikatuz gorotza		Istripua		
	►		▼		▼		▼		▼
	Lokaztiak	►							
	*								
	DEITURA								
Durangoko lekunea	▼	Eskaini eta ez eman	► ▼			Abiatze	►		
Katilu txikia		Karrikak				Junta-gailua			
►		▼			Baita	► ▼		Röntgen	►
					Bokala			(Zah.) Zakur	
Antzoki mota	►				▼		Ingelesezt, bero	► ▼	
*							Kausa partikula		
IZENA									
►					Adar	► ▼			Bizkaiko ibaia
					Erbioa				
Nafarroako herria	►				▼	Ez eme	►	Oxigenoa	► ▼
Bibliako pertsonaia						Jainko egiptoarra		49	
►				Doan	►	▼		▼	
				Kontsonantea					
Dardara	►			▼		Arloa	►		

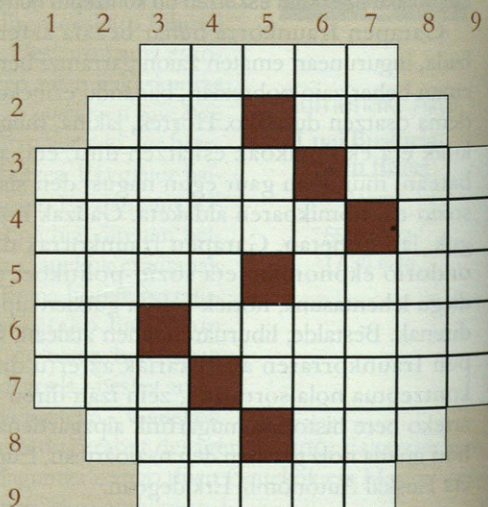
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Aitaren anaia. 2.- Lantziegoko auzoa, Arabako Errioxan. Gaixo. 3.- Euskal lurralde historikoa. Guztiz larritu. 4.- Temati. (Zah.) Zakur. 5.- Gipuzkoako hiria. Niri, da. 6.- Otx! Agur egin. 7.- Edari alkoholdun. Hamargarren hilabetea. 8.- Gipuzkoako udalerria, kostaldetik hurbil. Joaki da. 9.- Metalezko soka.

GOITIK BEHERA

1.- Asiako. 2.- Etsaia, aurkaria. 3.- Sendatu. Naizen honek. 4.- Tropikoko eta Tropiko inguruko ordoki lehorra. Bokale errepikatua. 5.- Bokala. Kanpo, landa. Garen hauek. Kontsonantea. 6.- Atzizkia. Itsas ugaztun mota. 7.- Jardun. Ibar estua. 8.- Itogina. 9.- Barazkiak aldatzeko lur eremua, baratzea.

Hizki zopa

Aurki itzazu 2005eko Bertsolari Txapelketa Nagusiko finalean esku hartu zuten 8 bertsolarien deiturak.

E	Z	U	L	I	D	N	E	M
T	A	R	U	T	X	C	L	S
A	L	A	I	A	M	O	U	E
G	S	U	A	M	A	L	O	L
A	O	A	J	U	L	I	A	O
I	L	E	G	A	Ñ	A	N	R
R	L	O	Z	N	N	I	X	T
R	A	R	K	I	Ñ	B	I	Z
U	A	N	O	L	A	L	I	A
T	D	C	R	O	G	E	G	O
I	I	O	D	C	E	N	A	A

Bost bider bost

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz
bera aterako zaizu.

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

1. Irakasle arra. 2. Oso, zeharo.
3. Nafarroako basoa eta ibaia.
4. Iparraldean, deabru. 5. Doministikua.

Bikote bizitza

Itziazrek Donostian egin du topo Mirenekin
olatu erraldoiak ikustera joan den egunean:

– Kaixo aspaldiko, zer moduz? Zenbat urte
kar ikusi gabe!

– Bai, neska! Sei bat urte bai gutxienez.

– Eta zer moduz dihoakizu bikote bizitza?

Jakin nuenez, Anderrekin elkartu zinen azke-
nean.

– Zer esango dizut bada? Lehen urtean berak hitz egiten zuen eta nik entzun egiten nion. Bigarren urtean, nik hitz egiten nuen eta berak entzun egiten zidan. Hirugarren urtean biok hitz egiten genuen eta bizilagunek entzuten ziguten. Laugarrenean, abokatuek entzun behar izan ziguten.

Soluzioak

EZUELDNEM
 TARUUTXCL
 ATUAMOU
 GSUAMALOL
 AOUJULIAO
 ILEGANANR
 RLOZNNIXT
 RARKINBIZ
 UANOLALIA
 IDCROGEGO
 IODCENAA

Hizki zopa

U	S	I	N	A
S	A	T	A	N
I	R	A	T	I
A	R	R	A	S
M	A	I	S	U

Post bid post

[illegible]

gurutzatuenak
Ezker eskuiak: 1.
Osaba 2. Asa. En. 3.
Araba. Iro. 4. Seia.
Ail Agurtzi. 7. Ron.
Urra 8. Aia. Doa. 9.
Kara.
Goiñk behera: 1.
Asiar. 2. Aretia. 3.
Osatu. Nik. 4. Saba-
na. Asa. 5. A. At. Gu-
T. 6. Be. Izurde. 7.
Ail. Areta. 8. Iroita.
9. Oritu.

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA: JON TORNER

ARGAZKIAK: A. MIREN ORMAZABAL

Urola bailara (Gipuzkoa)

Oletatik Izazpira mendi bizikletaz

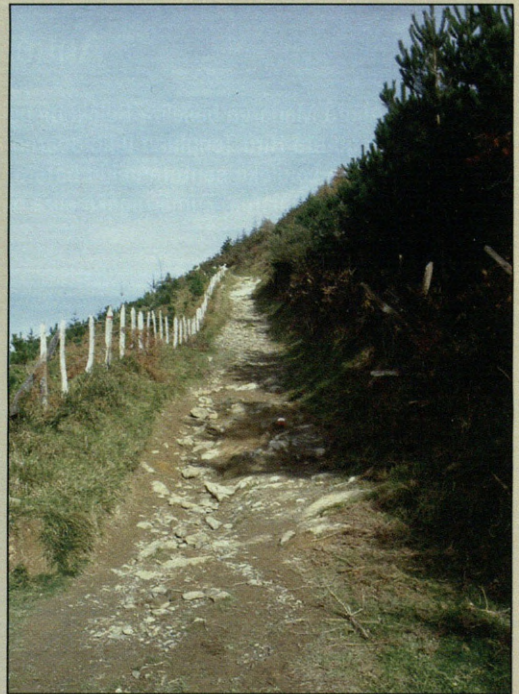
Aste honetan Azkoitia-Azpeitia eta Zumarraga-Urretxu artean dagoen gandar-lerroan zehar ibiliko gara. Ibilbidea oinez zein mendiko bizikletaz egin daiteke eta Aginaga (Zumarraga) zein Martirieta (Azkoitia) auzoetatik abia gaitzke. Guk bizikletaz egingo dugu, Zumarragatik abiatuta. Ibilbideak panoramika ederrak eskainiko dizkigu eta bidean historiaurrera egingo dugu salto, trikuharriz trikuharri, tumuluz tumulu, XII-XIII. mendeetako euskal estilo erromanikoaren erakusgarri den Antioko baselizara heldu arte.

Elorriaga lepoa, Zumarragan. Atzekoa Beloki mendia da.

Goiko irudian, Izazpi tontorrera iristear. Eskuinekoan, ibilbideko jaitsierarik zailena, Izazpitik Elorriagazpi baserrira eramango gaituena. Argazkiak ez du benetako aldapak adina beldurtzen.

Aginaga (Agiña) auzora iristeko, Zumarraga eta Urretxun barna doan bide-gorria edo G-631 errepidea hartuko dugu. Azkoitiranzko norabidean bi kilometro inguru egingo ditugu bailarari izena ematen dion Urola ibaiaren ertzetik, Agiñara eramango gaituen bidegurutzerara heldu arte. Eskuinera egin eta bideak berehala egiten du gora. Agiñara bitarteko 3,5 kilometroak ordean, erraz igoko ditugu. Aldapa etzan samarra da, giharrak berotzeko proposa eta,

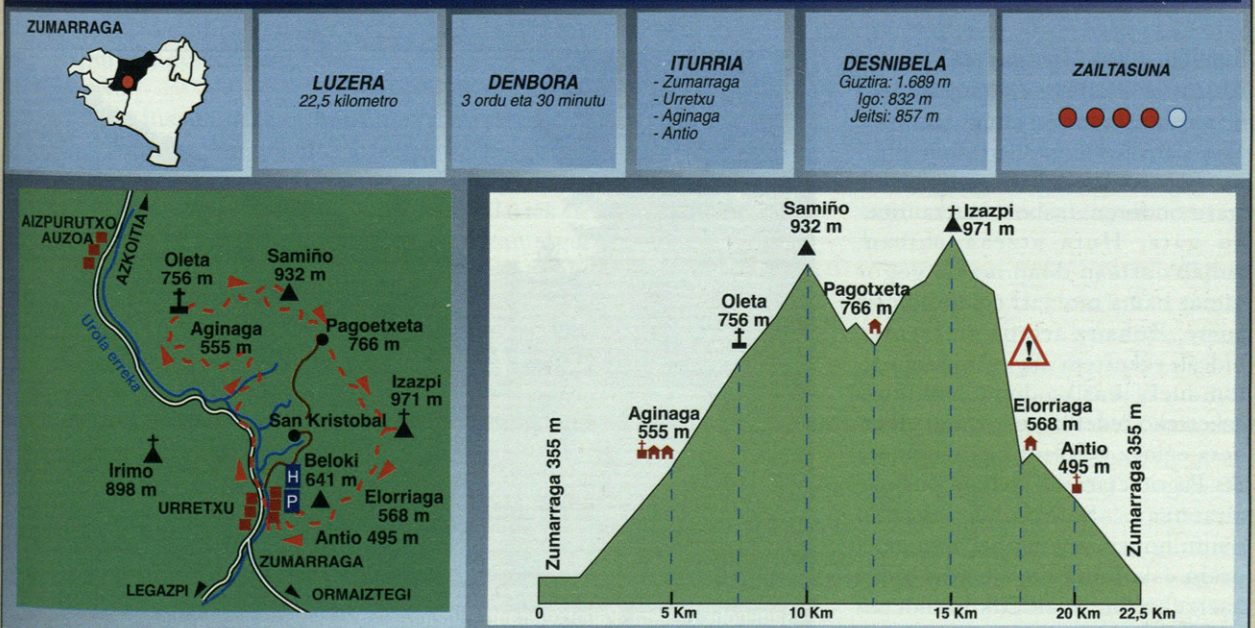
gainera, auto gutxi ibili ohi da gora eta behera. Dena den, hara iristean geratu egingo gara, paisaiatz gozatu eta iturrian bidoia betetzeko, Antiora heldu arte ez baitugu beste iturrikirik topatuko.

Bidoia bete ostean gorantz doan bidea hartuko dugu, Jeronimo Iturbe Legorburu "Agiñeta" aizkolariaren omenezko eskultura atzean utzita. Hoge metro eskasera Muxika baserria dago. Bidea bitan zatitzen da bertan. Ezkerrera egiten duen pista

zuritik nahiz parean daukagun mendi-bidetik Oleta lepora helduko gara, baina guk ezkerrekoa hartuko dugu, Zumakorta baserrirantz doan pista, bizikletan igotzeko samurragoa baita.

Hasieran suabe-suabe joango gara, baina metro gutxira bidea tente jarriko da. Litekeena da plater txikia sartu behar izatea. Hobe dugu mendi-bidean sartzean erdiko platerera ez pasatzea. Ez behintzat aurrerago dagoen eskuineranzko 180 gra-

FITXA TEKNIKO A

Antio: Baselizen katedrala

ANTIO edo Andre Mariaren basiliza Beloki mendiaren hego magalean dago eta Hiru Tenpluen Ibilbidearen ardatz da, Arantzazuko eta Loiolako santutegiekin batera. Baselizen katedrala bezala bataiatua, Zumarragako eliza nagusia izan

zen, 1575ean herri-gunean Jasokundearen eliza berria eraikitzen hasi ziren arte.

Kondairak dioenez, jentilek Aizkorritik bota zituzten harrie-kin altxa zuten basiliza.

XII. mendeko eraikuntza da, euskal estilo erromanikoaren adibide, atariak eta iparraldeko zein ekialdeko paretek era-kusten duten moduan. Iparraldekoak sei gezi-leiho ditu eta ekialdekoak bi. Kanpoaldeari dagokionez, absideko kalbario-aren irudia (XV. mendekoa) ere nabarmenduko genuke. Barrualde ederrari esker izendatu dute, hala ere, monumentu historiko eta artistiko. Egurrezkoak ditu sabaia, korua eta habeak. Azken horietan, eskuz landutako irudiak –emaku-mezkoen gorputzak eta figura geometrikoak– daude. Aldare-ko Ama Birjinaren eskultura gotikoa da.

Urtean zehar bisitari franko erakartzen ditu Antioko base-lizak, baina dudarik gabe, uztailaren 2an, Santa Isabel egu-nean, izan ohi du protagonismo handiena. Zumarragako fes-tetako egun handienera lagun ugari biltzen du basilizak bere inguruan. Irrintzi taldeko lagunek orduan eskaintzen diote ezpata-dantza Andre Mariari, aldarearen aurrean.

duko bihurgune gogorra gainditu arte. Hortik aurrerako aldapak leuna-goak dira eta berehala iritsiko gara Oletara (756 m).

Oletara heltzean burdinazko guru-tzea eskuinera ikusiko dugu, Oletako tumuluaren ondoan. Ezkerrera Aiz-puruxora eta Azkoitiko Martirieta auzora doazen bideak izango ditugu, gurutzea pasa eta eskuinera Agiñara doana (Muxika baserrian atzean utzi duguna) eta parean, Samiñora era-mango gaituena.

Samiño, lehen "Tourmaleta"

Bideari jarraituz, Zumarraga eta Urretxu eskuinean ditugula, oinez pasa beharko dugun langaren albo-an dagoen Iruarrieta trikuharria igaro ondoren, txabola batera iritsi-ko gara. Hura atzean uztean, zuhaitz artean doan malda gogor samar baina motzari egingo diogu aurre. Zuhaitz artetik ateratzean bideak ezkerrera eta eskuinera egi-ten duela ikusiko dugu. Samiñora ezkerreko bidetik igoko gara; esku-nera eginez gero tontorra inguratu eta Pagotxetarantz joango ginateke zuzenean –Samiñotik jaisteko puntu honetara itzuli beharko gara, orain eskuinera utzi dugun bidea hartzeko, beste aldetik bizikletan jaistea ezinezkoa baita–.

Ezkerrera hartu eta lauzpabost bihurgune –horietako batean Irua-rieta I izeneko trikuharria dago– gainditu ondoren, sobera sofritu gabe Samiño –edo Irumugarrieta– mendiko (932 m) zutoin geodesikora helduko gara. Azkoitia, Azpeitia eta Zumarraga elkartzen dituen muga-ria eta buzoia handik 25 metrora daude. Ikuspegiaz gozatzen dugun bitartean atsedean hartu eta mokadu-txo bat jateko aprobeitza dezakegu, parean daukagun Izazpiko aldapari

aurre egiteko indarrez lepo egotea komeni baitzaigu.

Izazpi, hiru herriren gurutzaleku

Samiñotik Pagotxetarantz joateko lehen aipatu dugun puntura –tonto-rretik eskuinera ikusten den bidera– itzuliko gara. Pagolako txabolara –izen bereko lepoan dago– eramango gaituzten jaitsiera ederrak eta erritmoa hautsiko digun igoera alua gainditu ostean iritsiko gara Pagotxe-ta lepora. Hara bidean Iruarrieta II

Samiñotik behera, Pagotxetarantz bidean.

Izazpira bidean dugun ikuspegia: Izarraitz da nabarmentzen den mendia. Tontoretik, begirada apurka-apurka Izarraitzetik eskuinerantz zuzenduz, 360 graduko zirkunferentzia osatu arte, mendi hauek ikusiko ditugu besteak beste: Ernio, Balerdi, Txindoki, Ganbo, San Donato, Aratz, Aizkorri, Aloña, Andarto, Gorbea, Anboto, Oitz, Intxorta eta Urko. Eta gertuagoko dimentsioan Murumendi, Kizkitza, Korosti, Arrola, Irimo eta Samiño.

trikuharria eta Pagobakarrako tumulua ere ikusiko ditugu.

Pagotxetan lau bidek egiten dute bat. Txabolatik metro gutxira dagoen zutoinak erakutsiko digu norantz egin behar dugun: eskuineko bidea San Kristobal auzora eta handik Zumarragara doa, ezkerrekoa Loiolara eta aurrean daukaguna, Izazpira. Hain justu, GR 120 edo Arantzazuko Amaren Santutegia, Antzinako Amaren ermita (Antio) eta Loiolako Santutegia batzen dituen Hiru Tenpluen Ibilbidea, Pagotxetatik pasatzen da, Izazpiren magaletik Loiolarantzko norabidean. Hemendik aurrera, beraz, marka zuri-gorriak lagungarri izango dira, Izazpira igotzeko apur bat desbideratu beharko garen arren.

Indarrez justu antzean baldin bagoaz hobe dugu Antiora iritsi arte marka zuri-gorriei jarraitzea, Izazpiko maldak dezenteko pendiza dauka-eta. Hala ere, merezi du tontorrera igotzeak, irainka erasoko dugun maldatzarrak sekulako panoramika eta jaitsiera polita oparituko baitizkigu geroago. Horretarako, Pagotxetako txabola atzean utzi eta pintura zuri-gorriari jarraituko diogu, harik eta ehiza postuen artean doan igoera gainditu eta bidea bitan zatitzen den arte. Ezkerreko bidea –langa igarota– hartuko dugu; eskuinekoa (GR 120) Antiora jaisten da zuzenean.

Izazpiko igoera hiru zatitan bana genezake. Gauden lekutik hurrengo

langara bitartean eroso joango gara. Handik aurrera, ordea, aldapa gogorrenari egin beharko diogu aurre. Izarraitz begira dugula, hortzak amorruez estutu beharko ditugu eskuinean dugun hesia gainditzeko unea iritsi arte. Ordurako Izazpiko gurutzea bistan izango dugu jada. Pinudian sartzean bideak tente samar jarraituko du baina handik gutxira apur bat etzan eta tontorrera (972 metro) iritsi bitartean hankak –eta barrenak– ahal bezainbeste lasaituko ditugu. Izazpin Azpeitiak, Ezkio-Itsasok eta Zumarragak bat egiten dute. Ez, ordea, gurutze nagusia dagoen lekuan. Hura Ezkio-Itsason dago eta mugarria, tontoretik metro batzuk urrutiago, ipar-mendebalderako norabidean, pinu artean, 1927an jarritako burdinazko gurutzetxoaren alboan. Zerua garbi badago, belarretan eseri eta indarrak berreskuratzen ditugun bitartean inguruko mendiei errepa-so polita emateko aukera izango dugu, goiko zerrendan irakur daitekeen.

Izazpi-Antio

Samiñon gertatu bezala, Hego-Ekialdeko muturretik bizikletaz jaitea ia ezinezkoa denez, igotako bidetik egingo dugu behera, berriz ere GR 120 ibilbidearekin bat egin arte. Orduan Elorriaga leporantz joango gara eta handik Antiorantz. Kontuz, ordea, Elorriagazpi baserrira era-

mango gaituen maldarekin, zati benetan konplikatuak baitu. Eskarmentua duzenok eta pasagune teknikoak gustuko dituzuenok aurrera, baina gainerakook ez izan lotsarik bizikleta sorbalda gainean hartu eta lasai-lasai jaisteko. Hitz egiten ari zaiuzen artistaren eskuineko belaur eta ukondoak, Betadine potetxoak eta metro erdi bendak luzatzen dizueten gomendioa da.

Elorriagazpi eta Elorriagagoikoa baserriak baino metro batzuk aurrerago dagoen zutoinak bidea erakutsiko digu: Mandubia ezkerreko eta Antiguako Ama (Antio) eskuinera. Bi bordak igaro ostean, Elorriagazpitik datorren pista zurira helduko gara. Guk ordea, zuzen jarraituko dugu, Elorriagagoikoarantz, GR120 bidearen markak jarraituz. Ezkerrera eginez zein zuzen jarraituz Antiora iritsiko gara, baina goiko bideak ikuspegi eta jaitsiera ederragoak eskainiko dizkigu.

Elorriagan gora egitean iturrira helduko gara. Guk markak jarraituko ditugu, baina nahi duenak, orain artekoarekin nahikoa izan ez badu, eskuinera egin eta Beloki mendia (641 metro) igo dezake. Ordu erdi baino gutxiago beharko duzue joanetorria egiteko. Antiora –eta handik Zumarragara– bitartean jaitsieraz gozatzea besterik ez zaigu falta. Dena den, Andre Mariaren baseliza barrualdetik ikusteko geratu egingo gara. ■

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

KLIMATOLOGIA

Iluntasuna Txinan

TXINA ILUNDU EGIN DA azken berrogeita hamar urteotan, Pazifikoko Ipar-mendebaldeko Laborategi Nazionalako (PNNL) Yun Qiang ikerlariak zuzendutako taldeak adierazitakoaren arabera. Normalki horren erantzule laino-geruza izaten da, baina oraingoan arrazoi larriagoaren susmoa dago.

Orain arte eguraldi lainotu eta ez lainotuen proportzioaz Txinan egin den azterketarik sakonenak dioenez, laino-kopurua gutxitu egin da azken berrogeita hamar urteotan. Laino gutxiago baldin badago, gizakiaren jardueran begiratu beharko da nola ilundu den Txinako zerua.

Lehen azterketen arabera badirudi aerosolen kontzentrazioa —kedarrez eta sufrez osatutako partikulak— hainbeste handitu

Osasuna

JABIER AGIRRE

Hegan egiteko beldurra

BIZTANLERIAREN %17AK hegazkinean bidaiatzeko beldurra dauka, duela urte batzuk Ikerketa Soziologikoen Zentroak egindako azterketaren arabera. Eta azterketaren emaitzak sexuen aldetik begiratzen baditugu, ikusiko dugu emakumeek beldur gehiago dietela altuerari (%23) gizonezkoek baino (%11). Askoz ere jende gehiago hiltzen da errepideko istripuetan hegazkin-istripuetan baino, eta hala ere, gezurra dirudien arren, automobilak askoz ere konfiantza handiagoa eragiten du hiritarren artean, hegazkinak baino.

Hegan egiteak sortzen duen fobia horretan, hainbat beldur-klase bereizten dituzte adituek: hegaldien segurtasunaren inguruko zalantzak batetik; norberak nahita ere, bere borondatez kanpora irteterik ez duen ibilgailu baten barruan "harrapatuta" dagoela jakiteak eragiten duen herstura edo antsietatea; bidaiaren gainean pertsonak duen kontrol falta eta abar. Adituek 25 fobia desberdin identifikatu dituzte eta horien artean altueretikiko beldurra, jendetza handiek eragindakoa, klaustrofobia —edo leku itxiekiko beldurra— eta abar aipatzen dituzte.

Hegan egiteko beldurrari aurre egin eta arazoa konpontzeko erremedio eraginkor bakarra autokontrola eta informazioa konbinatzea da. Adituek zera gomendatzen dute: eser zaitetz lasai-lasai eta pentsa ezazu zeintzuk diren zure beldurrak, eta non ote dauden horien soluzioak, betiere datuen iturri objektiboetara joz:

✓ Erabili pentsamendu positiboak.

Eta "a zer hots arraroa egiten duen motor horrek" bezalako ideia edo burutazioen ordeztu, pentsa ezazu "motorren hotsa aldatuz doa potentziaren eta abiaduraren arabera", esaterako.

✓ Eser zaitetz leiho ondoan. Horrela nondik nora zoazen jakingo duzu eta hegaldia "kontrolpean" dagoela nabarituko duzu.

✓ Eraman ezazu zerekin entretenitu —liburuak, aldizkariak...—.

✓ Antsietatea edo barne-herstura nabaritzen hasi orduko, hartu arnasa modu kontrolatuan, lasai eta sakon. Horrela pultsazioak bere onera etorriko dira, eta lasaitu egingo zara.

dela non lanbroa sortzeko gai izan den eta nahiz eta zeruan laino gutxi izan den, egun lanbrotsuak gero eta ugariagoak izan dira.

Izan ere, aurreikuspenak ez dira batere baikorrak, populazioa eta jarduera ekonomikoa hazi ahala lanbroa areagotuz joango da; eta lanbro honek eguzki izpien bidea oztopatu ez ezik, euri azidoa eta arnas gaixotasunak sortzen ditu.

Baina hemen ez da amaitzen lanbroak sortutako kezken zerrenda, zeren eta lanbroaren eraginez gero eta ur gutxiago lurrunduko dela uste da eta ondorioz, gero eta euri gutxiago egingo duela; beraz, lehorte garaiak gero eta luzeagoak izatea espero da.

Lanbroak ezkutatu egiten du Asian gertatzen ari den berotegi efektua zeren eta eguzki izpien bidea ekiditean ez dira oso tenperatura altuak gertatzen, baina ura ere ez da lurrintzen eta ondorioz euri laino gutxiago sortzen dira.

Ikerlarien arabera, datorren hamarkadan Asian lehorte kopurua gutxienez bikoiztu egingo da. **I**

ELEKTRONIKA

Ordenadore azkarragoak egiteko bidea

JOHN HOPKINS unibertsitateko ikerlari talde batek ordenadoreetan beste urrats bat eman nahi du, abiadura handituz, memoria fisiko txikiagoaren memoria ahalmen handiagoa lortuz eta energi kontsumoa %99 murriztuz. Beraien ikerketa MRAM -Ausazko irizpidetako memoria magnetikoa- bidetik doa eta horretarako oso dentsitateak eta egonkorrak izango diren memoria magnetikoko abaraskak nola sortu aztertzen ari dira.

Nikel edo kobaltoko nanoeraztunekin ari dira lanean, 100 nanometroko diametroa duten eraztunekin hain zuen ere. Nanometroa metroaren milioirena da eta adibide gisa esan dezakegu gure ile batek 100 nanometroko milioi bat eraztun eduki ditzakeela.

Tamainarekin batera eremu magnetiko jakinak kontrolatu behar dira zeren eta abaraskak hain elkartuta egonik, beraien artean eragina izan dezakete. Badirudi arazo honi aurre egiteko bidean daudela eta beraz, ikerketaren bidea arrakastatsua izan daitekeela. **I**

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Lur nafarra

BITXIA zaigu Nafarroa, baita lurtean ere. Klima, paisaia, jende eta kultura aukera paregabea du. Paregabe bitxi. Abelantza atakan utzita soro, baratza eta negutegien alorretakoetara goaztean.

Hona ona, gehien sortzen den landare-gaia inor gutxik asmatuko luke: luzerna edo alpapa, milioi erdi tona eskas. Beste ekoizpen garrantzitsuenak, tonaka: garagarra 440.000, garia 300.000, mahatsa 150.000, artalea 118.000, tomatea 110.000, arta-berdea 85.000 tona, brokulia 64.000, oloa 37.000, muxika 27.000, azalorea 21.000, sagarra 20.000, udarea 19.000...

Hona onena: zein landare da lur gehien hartzen duena? Hau asmatzen errazxeagoa da: garagarra, 330.000 golde. Lur-puska ederrak dituzten beste landareak goldeka, hektarea-herenka: garia 220.000, mahatsondoa 70.000, aletarako artoa 46.000 eta berdetarakoak 28.000, oloa 25.000, ilarra 24.000, brokulia 16.500, ekilorea 12.000, almendrondoa 11.000...

Hona ederra: nafarrek, azkar, nekazaritzan ere etengabe ikertu, garatu eta berritu: merkatuak eskatzen duena, eguneroko etekinak eta lurraren errespetuzko etorkizunaren arteko orekan: era logikoa, ekologikoa, gero eta zabalduagoa da eta kanpotar gehien inbiri: mahatsa eta ardoa, olio, barazkiak, fruta, laboreak, eztia, sendabelarrak, haziak, almendra, sagardoa, kontserbak... egiten dituzte 81.000 goldetan 648 nekazari.

Hona ederrenak: nekazariak, den-denak, geu bakoitzaren aparteko majera betetzeko ahaleginagatik: nafar ekonomian bigarren sektore garrantzitsua izan eta ekologikoaren aldera bihurtzen ari direlako.

Bitxikeriak: zainzuriak baino letxu, espinaka, tipula, azalorea, brokulia eta kardu gehiago egiten da. Gehien hazten ari direnak, lur-sailez: arroza, zekalea, kalabazina, brokuli, piper berde, sagarrondoa... eta ekoizpezez: zerba, borraja, brokulia, romaneskua, mahatsa, olibak, sagarrondoa...

Bejondeiela lur horiei.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Josu Erkoreka

Bermeo, 1960. Zuzenbidean doktorea. Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeko (IVAP-HAEE) zuzendaria izana. EAJko diputatuen bozeramailea da Madrilgo Kongresuan. ETaren azken komunikatua eta Auzitegi Gorenak Unai Parot presoaren espetxealdiaz hartutako erabakia ezagutu baino lehen egin du gu elkarriketa. EAJko EBBk urrian kaleratu zuen *Elkarbizitzarako bake-bideak* agiriarekin alderdi osoak bat egiten duela adierazi digu.

MIKEL ASURMENDI
Argazkiak: Iñigo Azkona

«Bakearen egunsentia sufritutakoa ahanztera eramango du jende gehiena»

Bigarren legealdia du Espainiako Kongresuan. Lehenengoan (2000-2004) diputatu soilak eta oraindik EAJko talde parlamentarioaren bozeramaile legez: "Aurreneko legealdia gogorragoa izan zen oraindik hau baino, Aznarren Gobernuaren jarrera gogoratu besterik ez dago. Planteamendu estrategikoa errazagoa zen, garbi genuen nola jokatu, gogor alergia" adierazi digu solaskideak.

Josu Erkorekak IVAPtik Madrilgo Parlamentura aldatzean nabaritu zuen bizimodu aldaketa, alabaina, aldaketa nagusia lehen legealditik oraindik bizi izan duela diosku: "Ez da berdin dipu-

tatu soilak edo bozeramaileak izatea. Dimentsio publikoa eta medioen presioa tarteko, egunerokoa horien baldintzapean dago".

Honela mintzatu zaigu legealdi honetako parlamentuko jardueraz: "Orain gehiengoak beste era batean egiten dira, talde parlamentarioak elkarri begira ari dira, euren planteamenduen eta jarreraren aztergai. Gobernuak ez du gehiengo osoa eta talde txikiok ahultasun horretatik zeinek gehiago aterako dihardugu. Alde horretatik ez da hain gogorra, baina estrategia alde-tik joko politikoa konplexuagoa denez, zailagoa da".

Diputatuen Kongresuan izandako azken osoko bilkura hizpide -PP eta PSOEren lehia eta azken gertakariak tarteko-nola ikusten duzu Gobernuaren bake eta normalizazio politika?

Gure talde parlamentarioaren iritziz, bakte politikari dagokionez zirrikitu guztiak aprobetxatu behar dira. Zirrikituak Espainiako Gobernuaren eta ETaren artean kontaktuak, elkarri tenperatura hartzea edota elkarriketak izatea badira, baliatu ditzatela. Bakea lortzea gizartearentzat ondasun delako eta are gehiago, normalizazio ezak politikaren jardura baldintzatzen duelako. Zapaterok Estatuko egoerari

"Espainiako Kongresura hileroko datoz inizatibak Kataluniatik, bertako Legebiltzarrak onetsiak, PSCren babesa daukatena, baina Madrilen PSCk berak ezezkua ematen die".

buruzko eztabaida nagusia ETAren negoziatzea bideratzeko baldintzak sortzeko babesa eskatu zuenean, guk babesa eman genion.

Eztabaida hartan Zapateroren kritikoa izan zinen. Gaur berri nola izango zinateke?

Nik Zapaterori *talante* delakoa eskertu diot, politika egiteko beste moduak ekarri dituela eta Aznar presidentearen aldean meritua daukala adierazi ere. Funtsean, eztabaidan kritikoa izan nintzen eta gaur ere berresten dut Zapaterok ez duela ezer berririk ekarri Euskal Herriko biolentzia egoera konpontzeko. Baina kritikoa, batez ere, autogobernuaren garapenari dagokionean izan nintzen. Agintaldiaren lehenbiziko urtean -EAEko hauteskundeetan aurrean bereziki-, berak autogobernuaren bidean urratsak emango zituela esan zuen. Gure taldeak ekimenak eskaini dizkio, eta hilean-hilean bere jokabidea neurtuz joan gara. Gobernuak ordea, -PSOE PPrekin batera- gure ekimen guztiei ezezko biribila eman dio behin eta berriro.

Bien bitartean, Ibarretxe Lehendakariak Eusko Legebiltzarrean onartutako autonomia estatutu berriaren egitasmoa eramanean Kongresura, Ibarretxe Plana delakoa.

Lehendakaria Kongresura joan zenerako gure talde parlamentarioak hainbat inizatiba landuak eta planteatuak zituen autogobernuaren inguruan, ez erabakitzeko eskubideaz espreski planteatuak, hori planteatzea Ibarretxe eraman zuen egitasmoan baitzegoen. Lehendakariak guk partzialki planteatu genituen ekimenak zehaztu zituen. Alderdi sozialistak ezetza

eman zion Planari, baina aldi berean, autogobernuaren aldeko diskurtsoari eusten dio "egoera ona dela eta Kongresuan aliatu egokiak dituela autogobernuaren pausoak emateko" esanez. Jarrera onak bai, baina ez datoz bat egitateekin. Beraz, PSOEren diskurtso orokorra ez da PPrena, zirikituak zabaldu nahi ditu, baina funtsezkoan PPrekin bat egiten du.

Aurrerapenik ez, beraz.

Ez asmotan eta ez egitateetan. Autogobernuari buruz ari naiz, beste gauza bat da bake eta normalizazio prozesuari dagokionean. Autogobernuaren inguruan PPk ezarritako hesi gorriek jarraitzen dute.

Espainiako Estatuaren erreforma egiten ari omen da PSOE. Zer balorazio egiten duzu Katalunian gertatuaz?

"PSEk akordioan PPk edota PSOEek egon behar duela dio, ala biak. Eta guk diogu: eta akordio honek, zeharkako eredurik gabe, Estatutuak jaso zuen babesa baino handiagoa lortuko balu?"

Katalunian zeuden hesi gorriak PSOEek ez dituela gainditu ageri da, areago, hesi gorri horiek nagusiki PPk ezarritako hesi berdina samarrak dira. Alderdi popularrak enfasia puntu batzuetan jartzen du diskurtsoan eta alderdi sozialistak besteetan. PPk espainiarasuna azpimarratzen du eta PSOEek Espainiaren aniztasuna edo pluraltasuna. Diskurtsoa formatan ezberdina izan arren, euren artean ñabardurak izan baitira, sakon gaindiezineko hesi gorriak daude planteamendu batean zein bestean. Izan ere, Autonomien Estatu hau bien planteamenduen ondorioa da, bitariko akordioetan eraikitako Estatu ereduak.

Alderdi katalanen ahultasuna agerikoa izan da.

Ahultasuna dago Katalunian eta Euskal Herrian ere bai, Espainiako Estatu indartsua delako. Katalanek gehiengo izugarri onetsi zuten beren Legebiltzarrean autonomia estatutu berria, baina,

halaber, onartu zuten bere asmoa beratu negoziatzea zela, denak ados ziren horretan. Printzipio bezala Legebiltzarraren borondatea errespetatu behar zela, baina Gorte Nagusiei prozesuan parte hartzeko zilegitasun osoa ere aitortu zieten. Estatu mamu handia da, itzal itzela dauka, oso intransigentea da arlo askotan. Proiektuaren beharpena eman ondoren -lehen %80 zen eta orain %70; eta ehuneko handia da- CiU, IPC eta PSC ados daude, babesa ez da hasierakoa bezain beste baina gehiengo handiak eman dio babesa. Beraz, Kataluniako gehiengo demokratikoak bere burua makurtu behar izan du errealitate edo posible den neurria egokitzeko. Honek PSOEren mezuaren ahultasuna erakutsi digu. Alderdi sozialistak Katalunian aurpegi oso katalanista azaldu du eta guk horregatik alderatu ohi ditugu PSC eta PSE-EE. Hau da, PSC Kataluniako nazio eta autogobernuarekin askoz konprometituago dagoela esaten dugu, PSE gurearekin baino. Diskurtsoa eta jardura historikoak konparatzea besterik ez dago, egia da. Baina, egia da ere une erabakiorretan Kataluniako alderdi sozialistak bere burua makurtzen duela. Kongresuko talaia oso berezia da hori ikusteko. Kataluniatik hileroko datoz inizatibak, Legebiltzarrak onetsiak, PSCren babesa daukatena -transferentziak direla, erreferenduma deitzeko ahalmena edo hainbat lege proposamen- baina Madrilen PSCk berak ezezkua ematen die.

ERCren jarrera zein izango da?

Estatutu aurrera aterako da gehiengoaren babesa duelako, oso babes garrantzitsua. ERCk abstentziora joko du, ez dio ezezkua emango, Estatutu honen hainbat edukiren sortzailea eta bultzatzailea bera baita, eta oraingo Estatutuarekin alderatuz aurrerapausoak eman direlako. Tira, nire susmoa da.

Bake eta normalizazio prozesura itzuliz, zer adostasun maila dago EAJ, PSE-EE eta Batasunaren artean?

Egoera lasaia eta adostuagoan gaude, orain lau hilabete baino hobeto gaude, termino errelatiboetan ari naiz. Hiru alderdien arteko diskurtso orokorretan, Euskal Herriaren izaera politikoari buruz eta etorkizunari begira

"Etorkizuna eta gure arteko elkarbizitza antolatzeak alderdiak aukeratuak izan gara, herritarrek zeregin hori agindu digute eta alderdiok ezin dugu euskaldunon etorkizunaren eredua ETA eta Gobernuaren eskuetan erabakitzen utzi alde biko batzordean".

diferentzia handiak ditugu oraindik ere, baina, puntu bateragarriak badaude.

Zein?

Bi mahaien sortu beharra, esate baterako. Duela lau hilabete halakorik ez zegoen. Baina, alderdien arteko mahaien funtzionamendua eta bere baldintzak guztiz zehazteke daude. Bakoitzak bere diskurtsoa dauka eta aldeak daude. Metodologiari dagokionez aurrerapausoak ematen ari gara, gero eta diskurtso bateragorantz goaz, baina, logikoa denez, mahaia formulatzeko unean bakoitzak bere planteamenduak ditu.

PSEk "Euskadi 2006. Askatasun eta elkarbizitzarantz" txostena kaleratu du. Zein da zure balorazioa?

PSEk dioenez, markoa aldatzeko, marko berriak oraingoak duen baino babes handiagoa lortu behar du. Ni konforme egon naiteke, markoan gero eta adostasun handiagoa izan eta hobe elkarbizitzarako. Kontua da, dokumentu horrek beste baldintza batzuk jartzen dituela: gehiengo horiek zeharkakoak edo transbertsalak izan behar dutela dio PSEk, nahi-

taez, akordioan PPk edo PSOEk egon behar dutela. Guk *Elkarbizitzarako bake-bideak* agirian honela diogu: "Ez inori ezer inposatu, baina ez eragotzi ere". PSEk akordioan PPk edota PSOEk egon behar duela dio, ala biak. Eta guk diogu: eta akordio honek, zeharkako eredurik gabe, Estatutuak jaso zuen babesa baino handiagoa lortuko balu?

Ba al dago hori lortzea?

Bai. Kontua da euskal herritarrei proiektu erakargarria eta adostua eskaintzea. Alderdi abertzaleok hori egin dezakegu, baina baita ere alderdi espainolistik. Guk alderdi politikook sarritan uste dugu hiritar guztiak sigla batzuen atzean sartuta daudela, baina hiritarra librea da iritziz aldatzeko, demokraziaren ezaugarriak hori behar du. Demokraziaren printzipioaz ari naiz. Hau da, botoa aldagarria eta etiketarik gabekoa da.

PSOE eta PPren arteko harremanak somatzen dituzu balizko mahaiaren aurrean?

Baliteke. Mahaiak eraginkorra izan behar badu, denak egotea hobeto.

Kanpoan edo barruan egonda, jarrera ezberdina izan dezake PPk.

Eta barruan egonda ere.

Kanpoan geratuta ere PSOEk PP ondoan nahi edo behar du, antza.

Hain zuzen ere, transbertsalitatea aipatzen denean –kontzeptuarekin ados egon gaitzke ala ez, nik ez dut gustuko– PSOEk hemen akordio bat ontzat emateko gutxienez bat egotea nahi du. Uneon PSOEk bere burua ikusten du, PP mahaira inguratzea ez baita erraza.

Zapateroren inguruan badago beste kezka bat ere, konfiantza ematen diotenez ez dakitela zehatz-mehatz zer ekarri diezaieketen babes moduko horrek.

Hori inoren kezka izatekotan PPrena da. Alderdi Popularrak oraingo testuinguruan lantzen ari den politikak ondorio onak ekar ditzakeela sumatzen du. Zapateroren bake saioa arrakastatsua izanez gero, domina lortuko du eta Iritzi Publikoaren aurrean irabazle aterako da hurrengo hauteskundeetara. Horregatik PP ari da bide guztiak itxi nahian, mezu erasokorrak zabaltzen, biktimak pozoitzen, inoiz bakea eta normalizazioa baldin bada-tor, Zapateroren urrezko domina odo-

SUBIRANOTASUNAZ

«Kontzeptua kudeatzen ikasi behar dugu»

XIX. mendeko subiranotasunaren kontzeptua aldatu da, errealitateak berak aldarazi du. XXI. mendeko mundua antolatzerakoan, herri diferenteen egitura antolatzeari dagokionean subiranotasun kontzeptua ez da ardatza. Egia da, indarrean diren Estatuak oraindik ere, subiranotasun kontzeptua beren ondare nagusi bezala argudiatzen dute behin eta berriro. Baina egia da ere, Europar esaterako, erabaki nagusiak Europako Parlamentuan bertan hartzen direla, inork ez dauka benetako botere osoa eta mugagabea, ezta munduan ere —AEBen kasua kenduta—. Estatuaren nagusigoa eta subiranotasuna baldintzatuta daude Europa eta munduan.

Subiranotasuna, herrialde batzuen eta besteen arteko harremanak aldenduak ziren garaian garatuz joan zen, bakoitzak bere mugagabeko agintea agertzen zuen besteekiko harremanak lantzean. XXI. mendeari begira estatuaren arteko harreman molde horiek aldatu dira munduan. Jakina, guk, euskal abertzaleok, subiranotasunaren paradigmarekin talka egiten dugu, Euskal Herria bere buruaren jabe eta subirano izateko eskubidea daukala diogu, eta ondo da, baina kontzeptua aldi-aldi duen indarraren arabera kudeatu behar dugu, eta inguruko indarraren arabera jokatu.

lez zipriztindutakoa dela esateko. Baina gainerako alderdi politikoek ez dugu horren kezkarik, Gobernuak ETAren lortu dezakeen akordioaren bidez bakea ekartzen badu, guk bidea ez dugula oztopatuko esan dugu behin eta berriro.

Horrezaz gain, PP alderdien arteko mahaian lor daitekeenak kezkatzen du, agian.

Eta PSOE ere bai. Izan ere, Euskal Herriaren etorkizunaren markoa eta gure arteko elkarbizitza antolatzeko alderdiak aukeratuak izan gara, herritarrek zeregin hori agindu digute eta alderdiok ezin dugu euskaldunon etorkizunaren eredia ETA eta Gobernuaren eskuetan erabakitzen utzi alde biko batzordean. Hori hautesleei eta gure egitekoari muzin egitea litzateke.

ETAk su-etena iragarriko den unetik PPren ofentsiba are beldurgarriagoa izango da.

PPren erasoak alderdi sozialistarengan izan dezake eragin handiena, hautesparru hertsia lehian baitute Espai-

nian. PSOE bera da hunkiberena, logikoa denez. Baina, bakeak ekarriko lituzkeen ondorioek, ez bakarrik alderdiak, baizik eta herritar gehienak bilduko lituzke, eta bakearen aukerak bidez bide agertuko dituen alde txar eta arriskuak guztiak estali ditzake. PPk eszenatoki berri horren alde negatiboak azpimarratu besterik egingo ez balitu, bere hilobi politikoa zulatzen ariko litzateke, eta hori modu batean badakite. Bakearen egunsentia gaur arte sufritutakoa ahanztera eramango du jende gehiena, bakearen hurbilak elkar ikusiezinak eta mugak gairatzen bul-tza dezake euskal gizartea, baita Espainiako gizartea ere, baldin ETAk indarkeria bazterrean uzten badu eta ETako presoek irtenbidea adosten bada.

18/98 auzia hizpide, zer iritzi duzu Auzitegi Nazionalean gertatzen ari denaz?

“PSOE nekez ari da PPk eratutako judikaturaren

hesiaren aurka,

beldur da pausoak emateko.

Tira, aurreko legealdian ez genuen hori ere, eta komeni da gogoratzea”

Alderdi popularrak, Aznarren presidentzia pean, aniztasun politikoaren kontra eta bereziki abertzaletasunaren kontra egin zuen eraso juridikoki ondo muntatu zuela aitortu behar da. Ageri denez, Aznarrek adituak bildu zituen bere ondoan, eta ondo taiutu zuen justizia esparrua PPren mesederako. PSOEek PPren hainbat neurri juridikoren aldaketari babes eman zion eta gaur egun horren ondorioak bizi ditugu. Gobernuaren egonda ere PSOEri zaila zaio hori desmuntatzea. Esaterako, Agente Judizialaren Kontseilu Nagusiak nahi duen moduan jokatzeko du, Gobernuaren erabakiak kontuan hartu behar ditu baina magistratu gehienak PPren ingurukoak dira. Bestalde, Alderdien Legea, Zigor Kodea, eta hainbat lege indarrean daude eta epaileek, gustatu edo ez, lege horiek dioten arabera aplikatu behar dituzte zigorak. PPk judikatura kontrolatzeaz gain, gizartearen jarreraren eragina handia du, biktimen ikuspuntua nola erabiltzen ari den ikusi besterik ez dago. Estrategia hori desmuntatzeak denbora eta mobilizatzea eskatzen du, bakoitzari dagokion neurrian eta eremuan.

Zer moduz zeregin horretan Kongresuan.

Egia esan, manifestazio batek eragin gehiago dauka guk Kongresuan egiten dugunak baino. Alabaina, azken bi urteotan hainbat iniziatiba landu eta aurkeztu dugu. Adibidez, Gobernuari banda armatuarekin kolaborazio delituaren konfigurazioa aldatzea eskatu diogu. Uneon zigorak jartzeko arlo oso mugatua delako, kolaborazio diferente asko dago. Hain arlo diferenteak izanda, Zigor Kodeak aurreikusten dituen zigorak oso esparru estuan ematen dira. Gobernuari proportzionaltasun printzipioa finkatzea eskatu diogu, delitu bakoitzari dagokion zigor proportzionala aplikatzeko.

Eta...?

...ukatu egin digu. Alderdien Legea nahiz Zigor Kodea aldatzeko lanean ari gara, PSOE ordea nekez ari da PPk eratutako judikaturaren hesiaren aurka, baita gizartearen eratutako hesiaren aurka ere. PSOE beldur da pausoak emateko. Tira, aurreko legealdian ez genuen hori ere, eta komeni da gogoratzea. ■

Irizpide zientifikoaren kontra antxoa kanpaina hasi da

Antxoaren kosterako urtebeteko etenaren ondoren eta irizpide zientifikoaren kontra –besteak beste AZTIren proposamenaren aurka–, martxoan zabaldu da kanpaina. Horren aurrean, kezkatu ageri dira Kantabriako eta Hegoaldeko arrantzaleak. Iparraldekoak, aldiz, itxaropentsuago daude; izan ere, Frantziako Gobernuak hertsatu zuen Europako Batasuna, debekualdia martxoan buka zedin.

DANIEL UDALAITZ

MARTXOAREN 1EAN buka-
tu da ofizialki bokarta
arrantzatzeko debekual-
dia, bai Euskal Herrian,
bai Europako Batasuneko
gainerakoan ere. EBk
horrela erabaki zuen joan
den abenduan, nahiz eta
aurrez debekualdia
2006ko urte osoan man-
tenduko zuela hitz emana
izan. Erakunde horrek,
azken batean, gure itsas-
bazterretako baliabide
hori berreskuratzeko
garantia nahi zuen, bene-
tan urritua baitzegoen
arrantzatzeko etengabeen
eta batik bat arrantzako
metodo ez tradiziozkoen
ondorioz –sare pelagikoak
adibidez, bereziki Fran-
tziako Estatuako arrantza-
leek baliatu dituzte–.

Bokarta arrantzatzeko
debekua kentzeko eraba-
kian, ez dago dudarik, pre-
sio politikoei pisu handia-
goa izan dute irizpide zientifikoek
baino. AZTI ikerkuntzako euskal insti-
tutuak, esaterako, beti iritzi izan dio
antxoa arrantzatzeko debekuak
2005ean eta 2006an egon behar zuela
indarrean. Erabaki politiko horrek
ziurtasun eza eta zatiketa ekarri ditu
Euskal Herriko arrantzaleengana.

Itun politikoa

Frantziako Gobernuak Europako
Batasunean egindako presioen

ondotik etorri zen debekualdia
bukatzeko erabakia. Frantziako
arrantzaleak aspaldi ari ziren debe-
kua kentzeko eskatzen, argudiatzen
zutelarik antxoa-sarda ugari ikusten
zutela beren itsasoetan. Europako
Batzordeak azken unera arte eutsi
zion 2006. urtean Europako Batasu-
nean arrantzatzea debekatzeko era-
bakiari, baina azkenean, Espainiako
Estatuak eta Frantziakoak Bruselan
itundu zuten martxoaren 1ean debe-

kua kentzea. Halatan, EBko Arran-
tzako Kontseiluak testua adostu
zuen. Dokumentuan jasotzen denez,
Bizkaiko Golkoan 5.000 tona arran-
tza daitezke gehienez: kopuru horre-
tan, 4.500 tona dagozkie Kantabria-
ko eta Hego Euskal Herriko
arrantza-ontziei eta 500 Ipar Euskal
Herriko eta Atlantikokoiei.

Nolanahi ere, Frantziako eta Espai-
niako Estatuaren arteko akordioaren bat
dela medio, litekeena da Ipar Euskal

ANTXOA ARRANTZAREN EBOLUZIOA

Bizkaiko eta Gipuzkoako kofradietako salmenta

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Deskargak (tonatan)	17.021	18.950	4.956	2.781	6.620	debekua
Prezioaren batez bestekoa euroak/kg	1,63	1,71	3,51	4,70	3,96	debekua
Balioa (milaka euro)	27.811	32.427	17.378	13.073	26.222	debekua

Iturria: Eusko Jaurlaritzako Nekazaritza Saila.

Herriko eta Atlantikoko ontziek beste 500 tona arrantzatu ahal izatea. Trukean, arrantzako kuotaren banaketa hobe izango litzateke euskal arrantza-leentzat eta Espainiako Estatuako gainekoentzat. Espainiako Estatuari igoe-ratxoa ezarri diote espezie batzuen arrantzako kuotetan, hala nola legatzarenean, zapoarenean eta zigalarenean; bakaladarenean, ordea, murrizketa handia da.

Erabaki politikotzat jo den Europako Batasunaren deliberamendu horrek zatiketa sortu du Euskal Herriko arrantzaleen artean. Bizkaikoek eta Gipuzkoakoek ezetza eman zioten erabakiari, eta debekualdia 2006. urte osoan mantentzearen alde egin zuten; Lapurdikoek, aldiz, pozik hartu zuten erabakia, beren interesekin bat zetorrelako (aspalditik ari ziren debekua kentzeko eskatzen). Bizkaiko eta Gipuzkoako arrantzaleek uste dute iruzur egin diela Espainiako arrantzako ministroak: arrazoi zientifikoak alde batera utzita, arrazoi politikoengatik negoziatu eta paktatu izana leporatzen diote. Inaki Zabaleta Bizkaiko kofradien lehendakariari, esate baterako, iruditzen zaio Espainiako ministroak “bokarta beste espezie batzuen trukean sakrifikatu duela”. Arduradun horrek hauxe adierazi du: “Erabat traizionatuak sentitzen gara. EBn Espainiak negoziatzen duen bakoitzean, era bateko edo besteko kaltea etortzen zaigu. Gainera, ziur nago beste katramilaren bat badela Frantziarekin egin duten akordioan”.

Kapturen murrizte izugarria

Batez ere 2001az geroztik, erruz murriztu da antxoaren kaptura Euskal

Herriko uretan, eta horixe erakusten dute taulan jaso ditugun Eusko Jaurlaritzaren datu ofizialek. 2001ean, 18.950 tona arrantzatu ziren; 2002an, 4.956; 2003an, 2.781; 2004an, berriz, gehixeago: 6.620 tona zehazki. 2005ean, arrantzatze debekua egon zen indarrean. Aurreko hamarkada, 1990-2000 aldia, askoz hobe izan zen, gora-beherak

Martxoaren 1ean bukatu da Bizkaiko Golkoan antxoa arrantzatze debekua.

Erabakiak ziurtasun eza eta zatiketa ekarri ditu euskal arrantzaleen lan-eremura: Iparraldekoak neurriaren alde daude eta Hegokoak kontra

gora-behera: 1990. urtea oparoa izan zen -13.673 tona arrantzatu ziren- eta 1991 eskasagoa -6.597 tonatan gelditu zen kontua-. 1992tik 1996ra artean, gorantz egin zuten kapturek: 15.976 eta 15.170 tona inguruan ibili zen antxoaren arrantza. 1997an, 1998an eta 1999an, aldiz, urriago arrantzatu zen: ondoz ondo, 8.467, 5.809 eta 11.791 tona porturatu ziren.

AZTI debekuaren alde, hurrengo analisiek egin arte

AZTI arrantza ikertzeko euskal institutuak joan den udazkenean egin zituen Bizkaiko Golkoko arrantza zertan zen ikusteko estudioak. Fundazio hori

bokarta arrantzatze debekua 2006 osoan mantentzearen alde agertu da beti, harik eta hurrengo analisiek egotera zertan den erakutsi arte. AZTIren ikerlanaren arabera, azken urteetan baino antxoa-ume gehiago dago orain, baina beharrezko jotzen du 2006 amaite artean kontserbatzeko neurriak indarrean izatea. Adituen iritziz, AZTIren ikerkuntzako kanpainaren emaitza adierazle partziala da, balio zientifiko erlatibokoa oraingoz. Horregatik, espeziearen eboluzioa epe luzeagoan analizatzea gomendatzen dute.

AZTIren aburuz, antxoaren arrantza debekua neurri oso onurakoa izan da. Horregatik, 2006ko kanpainari begira, aurtengo udaberrian egitekoak diren estudioen emaitzak jakin arte behintzat debekua indarrean izatea aholkatu zuen. Espainiako Nekazaritzako eta Arrantzako Ministerioak ere bere egin zuen tesi hori hasieran, baina ez du kontuan izan Bruselako azken negoziazioan, zeinetan itun politikoak tarteko, debekua kentzea erabaki baitzen.

Bruselan, antza denez, ez daude oso ziur antxoa nahikoa errekupe-ratu ote den. Horregatik-edo, hogeita bostek adostutako testuak ezartzen du “Batzordeak berehala etengo duela Bizkaiko Golkoan bokarta arrantzatzea, baldin 2006ko umealdian biomasa-existentziak 28.000 tonatik beherakoak badira”. Bruselak, ondorioz, 2005eko antxoa-kuota %83,5 murriztu du ur horietan, baina nolanahi ere, entzungor egin die adituen txostenei eta antxoaren errekupeazioa ziurtatzeko kaptura zeroan uzteko eskabideei. ■

Bero-beroan

Unai Parot kasua: kartzela politikan hartutako neurri gogorrenetakoa

Jose Maria Aznarren agintealdian erabaki zuen PPK, PSOEren laguntzarekin, Espainiako Kode Penal aldatzeko eta kartzela zigorra -30 urtetik- erredentziorik gabeko 40 urtera igotzea. Ordura arte indarrean egondako 1973ko kode penalararekin zigortutakoei ez zien eragiten lege aldaketa berriak. Orain, aldiz, ez da Kode Penalaren aldaketarik edo Espainiako Legebiltzarraren gehiengorik behar izan; Espainiako Auzitegi Gorenak jurisprudentziaren irakurketa berria egitea nahikoa izan da ehunka presok -politikoak edo sozialak- 30 urteko espetxe zigorra oso osorik bete dezaten; horientzat ez da Espainiako Konstituzioak aipatzen duen erredentzio eskubiderik existitzen. Argi da, PPzaleak diren epaile eta fiskalez gain, PSOEek ere presio tresna gisa baliatu nahi duela espetxe politika Euskal Herrian gauzatzen ari den bake prozesuari begira. Ez da argi Auzitegi Gorenaren interpretazio berri honek nola eragingo duen aurrerantzean, baina datozen asteetan zenbait euskal preso kalera ateratzear da eta hor neurtu ahal izango da neurriaren aplikazioa. Edozein eratan, sakabanaketa politika eta 40 urteko kartzela zigorra ezarri izanaren ondoren, euskal presoen aurka hartu den neurri gogorrenaren aurrean gaude, eta ez dirudi gizartearen gaiak benetan duen garrantzia hartu duenik. Parot eta beste dozenaka presoren eskubideak urratzeaz gain, halaber, neurriak Espainiako gizarte guztiari eragin diezaioke aurrerantzean.

Alderdien mahaia gauzatuko da, prozesua ere bai

Zalantza handia da PPK bake prozesuari egin diezaiokeen kalteaz. Oraingoz Jose Luis Rodríguez Zapatero estu samar hartu duela ikusten da, baina prozesuak aurrera egin ahal, PPren eraso kanpaina amaigabeari aurre egin ahal izango diola uste da prozesuaren zirikitueta ari direnen artean. Batez ere, aurreko esperientzietan oinarrituta, su-eten batek sortzen duen egoera oso indartsua delako. Eta lehentxeago edo geroxeago hori izango dela ez da zalantzarik. Hau da, oraintsu arte, eta gaur egun ere sarri, prozesuaren atarian gaudela entzuten da, baina jadanik eragile garrantzitsuenek argi dute prozesua ezin dela zalantzan jarri. Eduki eta oinarri zenbaitzuei buruzko eztabaida kaleratu da -autodeterminazioaren ingurukoa nagusiki-, baina alderdien arteko testu trukaketa hori baino zabalagoa da. Arrazoi zu Zapaterok ETArekin ez duela eduki politikorik negoziatuko esatean, baina zaila dirudi ETAk su-etenik ematea Gobernuak alderdien mahaian erabakiko dena errespetatuko duela bermerik ematen ez badio. Hor egon liteke egun, su-etenaren hesietako bat.

Zer da...

CNTA

CNTA akronimoa Centro Nacional de Tecnología y Seguridad Alimentaria-Laboratorio del Ebro erakundeari dagokio. Centros Tecnológicos de Navarra entitatearen parte da. San Adrianen dauka egoitza, eta bi hamarkada baino gehiagoko esperientzia nekazaritzako elikagaien sektorean ekarri zientifiko tekniko integralak egiten. Laborategien arloan, elikagaien industrian planteatzen den zeinahi behar analitikorik erantzutea du helburu; besteak beste, produktuen kalitateko eta segurtasuneko espezifikazioen kontrola garrantzitzeko. Jardun-eremu horrek alderdi hauek hartzen ditu: urak, mikrobiologia, enbaseak eta ingurumena, produktuaren kalitatea, aspektu fisiko-kimikoa eta bioteknolo-

gia. Bestalde, asistentzia teknikorako arloa ere badauka, transformazio prozesuak optimizatzeko eta kalitatea segurtatzeko. CNTAren I+G arloan, xede hau dute: nekazaritzako elikagaien sektoreko eskari teknologikoak identifikatzea eta beharrei erantzuteko proiektuak eta ekintzak garatzen laguntzea. Ikerketaren eta zerbitzuen arloko enpresentzako eskaintza teknologikoan, sei departamentu dauka, eta nekazaritzako elikagaien industrien behar analitiko guztiak hartzen ditu kontuan: analisi fisiko-kimikoa, mikrobiologia, kalitatearen kontrola, enbaseak eta ingurumena, bioteknologia eta urak.

Daniel Udalaiz

Puzzletek, puzzle teknologikoa

ELHUYAR FUNDazioak Puzzletek izeneko puzzle sorta aurkeztu berri du DVDan. 12 urtetik gorako gazteek 50 puzzletik gora dituzte ordinare pantailan osatzeko. Puzzletek-ek jolasa eta informazioa uzartu ditu. Erabiltzaileak, puzzleak egiten ari den bitartean, batik bat energiaren inguruko azalpenak irakurri ahal izango ditu; hala nola energia motak, energiaren inguruko kontzeptuak fisikaren ikuspegitik eta energia elektrikoa lortzeko sistemak industria eta ingurumenaren ikuspegitik.

Euskarazko Hedabideen Topaketa-Mintegia Eibarren

EIBARKO UEUren Markeskoa egoitzan Euskarazko Hedabideen Topaketa-Mintegia egingo dute martxoaren 25ean. Euskarazko hedabideen arteko ezagutza areagotzea eta hedabideen diagnosia egitea izango dira helburu nagusiak. Komunikazioaren edozein esparrutan, hau da prentsan, irradian, sarean edota telebistan lan egiten duten guztiei zuzendutako mintegia izango da. Izena emateko idatzi joseina-zio.basterretxea@ehu.es e-postara.

Fagorren eta Emunen arteko euskalduntzeko hitzarmena

EMUN AHOLKULARITZA ENPRESAK

Fagor taldearekin 2006-2008 epera-ko Fagor euskalduntzeko hitzarmena sinatu berri du. Hitzarmena indarrean da 1998. urtetik. Aurkezpen ekitaldian izan ziren Juan Jose Ansoategi Fagorreko lehendakariordea eta Javier Gantxegi lehendakaria. Besteren artean, 1998tik hona egingo dako lorpen batzuk aipatu zituzten. Adibidez, euskararen erabilera bikoiztu egin da 98az geroztik (%17tik %35era 2005ean). Euskararen ezagutza berriaz, %53tik %63ra igo dela adierazi zuten Fagorreko arduradunek.

Mikel Zalbide proposatu dute Patxi Altunaren tokia betetzeko

JOSE ANTONIO ARANA MARTIJAK, Ana Toledok eta Henrike Knörrek Mikel Zalbide aurkeztu dute Patxi Altuna euskaltzain oso hil berriaren tokia hartzeko. Martxoko bilkuran ere hautagaiak aurkezteko aukera egongo da. Mikel Zalbide donostiarrak ingeniari-tza ikasi zuen Nafarroako Unibertsitatean eta Elhuyar Kultur Elkartearen sortzaileetakoa izan zen. 1981. urteaz geroztik Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailean ari da lanean Euskara Zerbitzuaren buru. 1983az geroztik euskaltzain urgazle da. Juan Mari Lekuonaren tokia hartzeko Bernard Atxagarenaz gain besterik aurkeztu ez denez, martxoko bilkuran Atxagaren hautagaitzak gehiengo osoa lortzen badu idazle asteasuarra izango da euskaltzain berria.

Aginaga, errioko jarduerak eta bertako hiztegia

JABIER PIKABEAK egin du *Aginaga, errioko jarduerak eta bertako hiztegia* izeneko lana. Usurbilgo (Gipuzkoa) Aginaga auzoak lotura handia du erriorekin eta hemendik 20-30 urtera ibaiari lotutako esapide asko galduko diren beldur, 300 hitzetik gorako hiztegia osatu du Pikabeak.

BAHEA

Nafarroa Bai-n (NABai) arazoak egon badaudela onartu du Aralarreko Nafarroako koordinatzaile Txen-txo Jimenezek *Berria*-n otsailaren 26an egindako elkarrizketan. Hori bai, “ez dira oztopo mugiezinak”. Orain arte ikusi diren arazo nagusienak, NABai 2007ko foru eta udal hauteskundeetara aurkeztea publiko egitearen unetik etorri dira eta batez ere EAK jarritako arazoak izan dira, besteak beste, EAKo nazio mailako zuzendaritzak argi ikusten duelako NABai Espainiako hauteskunde nagusietara aurkeztea, baina ez horren argi Nafarroako Legebiltzarrera aurkeztearena. Horrez gain, argi dago NABai-ren baitan badela Aralar eta EAren arteko lidergo borroka; zerrenden osaketa beti bada korapilotsua, halako koalizio batean are gehiago.

Bake prozesua eta diskurtsoen gatazka

Oraintsu arte inork gutxiak jarri du zalantzan –PPk eta enparauek ezik– Euskal Herrian bideratzen ari den prozesua bake prozesu bat dela, edo honen atarikoa. Baina irabazle eta galtzaileen eztabaida-ekin, hizkuntza molde hori ezabatzeko saioak argi ikusten dira. Bake prozesuetan ez ei da, teoriarik, galtzaile eta irabazlerik, hori da gisa horretako prozesuen ezaugarri nagusietakoa. Joseba Arregik, adibidez, argi idatzi du joan den igandeko *El Pais*-en: “Zuzenagoa da ETaren desagerpenaz edo bere suntsipenaz hitz egitea” bake prozesuaz baino. Santos Juliá historiagile espainiar ezagunak ere proposamen bera egiten zuen egunkari eta egun berean “Aldatu diskurtsoa” izeneko artikuluan. Bere ustez, “bake prozesu”, “konponbiderako eszenatokia” eta halakoak erabilita, politikan funtsezkoa den hitzaren eremuan amore ematea da; areago, neurritz kanpoko aurreikuspenak saltzen zaizkio iritzi publikoari.

Mamu batek ikaratu du Europa: Ekialdeko langileak

Europako herritarrok oraindik ez diegu neurria hartu gure biztanlegoaren baitan gertatzen ari diren aldaketei. Milioika langile etorri dira Europar Batasunaren mugen kanpotik, baina bertako herrialdeen barruan ere mugimenduak handiak dira. Batek soldata hobia behar. Besteak langile merkeagoa.

MARXEK MANIFESTU KOMUNISTA plazaratu eta handik mende eta erdira –Mamu batek ikarutzen du Europa, komunismoaren mamuak’– langileak, oraindik, beldurra eragiten du. Baina oraingoan ez dator inongo banderarik astinduz, ez dakar iraultza desiorik batere eta ez dirudi jasan dituen injustizien mendekua hartu nahi duenik ere. Ikaragarria da, lana besterik ez du nahi. Egia esan, ez du gauza handirik eskatzen, eta horretan datza arazoa. Gutxiegi eskatzen du”. Horrela idatzi du Maciej Zaremba kazetariak Suediako *Dagens Nyheter* egunkarian. Honen “Iturgin poloniarraren mitoaren atzekoa” eta beste zenbait artikulua itzuli, bildu eta plazaratu ditu *Courrier International* aste-kariak, “18-35 ans: Generation low cost” dosierra osatuz.

Izenburuan aipatzen duen iturgin poloniarrak badu bere esplikazioa: Frantziako eztabaida politikoan asko erabili zen irudi hori, Europak bere konstituzio berriarekin hartzen zuen martxa salatzeko. Iturgin poloniarra gutxiago kobratuz lana egiteko prest, bertako langileari postua kentzera zetorrela, alegia. Boslkestein legearen inguruan asko eztabaidatu da, eta Europara beharrera datozen inmi-grantei buruz are gehiago eztabaidatu-tuko da. Frantzian iturgin poloniar gutxi zeudela demostratu zen (irudia topiko bilakatu den arren) baina gure

arteko lan merkeenak egitera datoze-nak uholdea dira jadanik.

Europa barruko mugimenduak uste baino ugariago eta konplexuago-ak dira. Ba al zenekien milaka langile suediarrek (Suedia aberatsekoek, bai) zeharkatu dutela muga Norvegiar sol-data hobeak pagatzen dituztelako? Suediarrek ordu gehiagor eta baldin-tza malguagoetan lan egiteko fama daukate Norvegiar, eta hemengo sin-dikatuek haien ‘dumping’a salatzen dute. Kazetariak eraikuntza alorrean begiratu du estraina. Suediatik askok Norvegiara alde egin dutenez, etxe-gintzan beren lekua Poloniatik joan-dakoeak hartu dute askotan, sorterrian irabazten dutenaren bi halako irabaz-ten dutelako hemen.

Polonian eraikuntzan sekulako lan-gile beharra omen dago –gure artean ere ez dira gutxi handik etorriak– eta bertara Ukrainako jendea etorri da. Hala aurkitu du lana Mikolaj Kuznie-cowk, Sobiet Batasuna desegin arte koljoz batean ari zen ingeniariak. Hango lanpostua galduta, Mendebal-derako bidaiari ekin zion, tartean hamaika lan zikin eginez. Gaur Varso-vian eraikuntza konpainia handi batean ekipoburua da eta hilean 320 euro irabazten ditu; Ukrainako uni-bertsitatean irakasle batek irabazten duenaren bi halako, baina bere lankide poloniarrek baino %10 gutxiago. “Zer egin behar dut ordea? Denbora kon-

tua izango dela uste dut. Egunen batean soldatak harmonizatuko dituz-te”. Kazetariak galdetu dio bost urte barru non egongo den. “Suedian? Ez, Londresen. Hizkuntza ikasi nahi dut. Eta bitartean, beharbada neure nego-zioa sortuko dut”.

Suediako ofizio askotan Letoniako jendeak ari dira. Janis Ozols gaur egun arotza da, baina lehenago denetik egin du, haurrak zaindu bezala baporeen kroskoak garbitu. “Baina zergatik ez dago ofizialik Suedian? Denek zine-mako vedetteak izan nahi dute? Nire telefonoa etengabe ari da jo eta jo, nahiz eta orduko 10 euro kobratzen dudan”. Hori bai, beltzean ari da.

Poloniatik hona, Ukrainatik...

Beste kazetari batek Irlandako mari-nelen kasua aipatu du. Rosita Bland-ek Dublingo *Irish Times*en idatzi duenari “Mila esker zuen ordainez datozenak hezteagatik” ipini dio izen-burua. Irlanda eta Gales itsasoz lotzen dituen Irish Ferries konpainiaren kasuak ondo argitzen du Europan lan merkatua norantz doan.

Joan den abenduan hiru asteko greba eta mobilizazioak egin zituzten Irish Ferriesko langileek. Azkenean, ituna onartu eta denetara konpainiak zeuzkan 543 beharginetatik 495ek onartu zuten borondatezko kanpora-tzea. Zortzi asteko soldata lan eginda-ko urte bakoitzeko, hori da kalte-ordaina. Eta Dobsons agentzia txipretarrak ipini du eskifaia subkon-

Lerroon aldamenean, Irish Ferries konpainiaren Ulysses ontzia, etreinakoz duela bost urte itsasoratu zutena. Goikoa enpresaren promozio argazki bat da, eta behekoan Galesko Holyhead-en atrakatuta ikusten da ferrya. Ezkerreko argazkiak joan den abenduan Irlandan egin ziren greba eta manifestaldietan daude aterata. Irlandako sindikatuek ekitaldi horiek antolatu zituzten Irish Ferriesek langileak kanporatu eta atzerritarrez osatutako eskifaiak azpikontratan hartu dituelako. "Esklabo-ontzirik ez" dio goian manifestariak daukaten pankartak.

trata moduan. Marinel berriak Polonia, Letonia, Lituania eta Estoniakoak dira dagoeneko.

Rosita Blandek Ulysses pakebote famatuan egin du Dublindik Galesko Holyhead-erako bidaia. Ferryan aurkitu ditu elkarrekin lehengo marineletatik 82 eta berrietatik 81. Lanpostua berriei uzteaz gain, zaharrek erakutsi egin behar diete nola egin beren lana oraingoei. Zaharretatik batzuek 27 urte daramatzate konpainian.

Ulyssesko komisario lana utziko duen Gerald McCarthy-k 32 urte egin ditu konpainian, eta berak ere despidoa onartu du. "Lehen norbaitek hemendik alde egiten zuenean, klubetik zihoala zirudien, baina klubak bizirik jarraitzen zuen. Orain kluba bera da desegingo dena". McCarthyk beza la lana galdu dutenetako bakoitzak daukate ezin konta ahala gertakizun

eta pasadizo, mende laurden bateko historia sozialaren oroimena. Orain beren esperientzia guztia globalizazioaren uhinak eramango du.

Irish Ferrieseko ontzietan ariko diren marinel berriek Irlandako gutxieneko soldata irabaziko dute (orduko 7,65 euro). Azpikontratan ariko diren langileetako askorentzat, espero zutenaren bi halako izanen da dirutza hori. "Sos horiek nire kontuan sartu artean ezingo dut sinetsi", aitortu dio kazetariari 27 urte dituen Inese Kosevhj letoniarrak. Beste batzuk ez dira hain optimistak. Adam Paczoska poloniarra konpainiaren logistika sailean ari da eta bere ustez soldata horiek ez dira hain handiak Polonian bizimodua nola dagoen ikusita. "Gure herrian langabezia handia dago, baina gaur egun dena da han oso garestia".

Ulysses ferryko tabernak Leopold Bloom du izena (James Joyce idazlearen obra eta pertsonaiek asko saltzen dute, antza) eta bere arduraduna Radsław Bielewicz poloniar gaztea da. Gdansk hirian dauzka emaztea eta 5 urteko haurra. Hemengo soldata zerua iruditzen zaio, urte erdiz gurutzaldi-ontzi batean hila betean 41 euro kobratuz aritu eta gero. Baina kasu eman zeru honetan: kafetegiko mahaia garbitzen ari zen emakumeak "ezin dut zurekin hitz egin" esan dio kazetariari, prentsakoa dela entzundakoa.

Itzulita hasieran aipatu dugun egunkari suediarreko artikulura, harridura adierazi du kazetariak langile nomada horien bidean ikusi dituenak ikusita. Poloniatik, adibidez, milioi bat joan da atzerrira lanera, erdiak Alemaniara. Langabezia %20koa da Polonian, baina aldi berean gobernuak nolabait legeztatu nahi ditu turismo bisarekin sartu eta bertan lanean geratu diren 500.000 ukrainarrak. "Urtetan poloniarrek eduki dute Mendebaldera lan bila joan ahal izateko diete ukrainarrei Polonian. Badakite zein umiliagarria den beltzean lan egitea. Etorkizunean ere pentsatu nahi dute. Europa zahartzen ari da eta laster borrokan ariko dira denak Ukrainako medikuak berenganatzeko. Ukrainarekiko harremanak zaindu behar dira".

160 euro irabazten ditu Kieveko unibertsitateko irakasle batek. Haiek honantz datozenerako, hasi euskara planak eguneratzen. Denetarako dirurik baldin bada. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Zure gorputzak 8 orduko atseden behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticas**en gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarek handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengana konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS

ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Iñaki Mendiguren

Ecce homo!

Mateoren ebanjelioan dator Jesusen genealogia, hots, Jesusen arbasoen zerrenda, Abrahanengandik hasita. Garaiko gizarteari zegokion legez, gizonezkoak dira guztiak, 5 emakumezko izan ezik. Ezagunagoa zaigun Jesusen ama Maria alde batera utzita, hona beste laurak: Tamar, Judaren erraina, bere aitaginarrebarekin bi haur izan zituen (Has 38). Rajab, prostituta kanaandarra, baina atzerritar honek israeldar zelatariak bere etxean gorde eta Jeriko hartzen lagundu zien. Rut, hau ere ez zen israeldarra, eta Boozekin ezkontzeko bide bihurri samarrak erabiliz bihurtu zen Daviden arbaso (Rut 3). Uriasen emaztea (Betsabe): beronekin egin zuen Davidek adulterio, eta bidea libreago izateko, gerran heriotzara bideratu zuen erregeak senarra. Zer ondorio atara? Judu-tradizioan heroitzat zeuzkaten emakume berezi horiek Jainkoaren asmoak mundu honetan gauzatzeko tresna edo bitarteko izan zirelako. Ba, bide heterodoxo eta bihurri samar horietatik bidali bazuen Jainkoak bere Semea mundura, gu ez gaitezen izan hain ipurterre puritano, buru-estu eta moralista zitalak. Kristauliza batzuek, bioetikaz edo sexualitateaz adibidez, oraindik dituzten jarrerak ez dira itxurazkoak.

Oso estimu handitan ditut filosofoak. Gizakiak bere buruaz eta munduaz egiten dituen galdera funtsezko eta sakonen erantzun bila bizitza osoa dabilzan jakinduria-zale horiek askoz gorago ditut rankingean galtza motzetan baloiaren atzetik lasterka dabilzanan baino, zangoen kotizazioa gorabehera. Neurri handi batean, filosofoen ideiek mugiarazten dute mundua, baita zientzia eta teknologia bera ere.

Baina badira bi liburu bitxi: *Los filósofos y sus vidas* (Schäferstein) eta *Le Betisier des Philosophes/El estupidiario de los filósofos* (J. J.

DANI BLANCO

Barrère eta C. Roche). Horietan agertzen denez, filosofo ospetsuenetariko askok (Kierkegaard, Kant, Schopenhauer, Nietzsche, Hegel eta abarrek) izaera edo jite berezi samarra izan zuten, eta hainbat gairi buruz egundoko inozokeriak eta ergelkeria itzelak bota zituzten. Haien jarrera misogino, xenofobo, arrazista edo antisemitak sinesgarritasun osoa kentzen ote dio aldi berean buru-argitasun eta espiritu sakonez egin zuten gogoeta-lan bikainari? Bai zera! Filosofoen portaera kontraesankor horiek gizakiaren funtsezko errealitatea erakusten digute. Eta horrek apaltasun-irakaspen izan beharko luke guztiontzat.

1994an Felix Post-ek azken 150 urteotan munduan izan diren 291 pertsona ospetsu aztertu zituen eta *British Journal of Psychiatry* aldizkarian argitaratu zituen emaitzak. Estatujendea, intelektualak, zientzialariak, artistak, idazleak... izan zituen ikerketa-gai, eta bikaintasun sortzailearen eta ezegonkortasun mentalaren arteko lotura aztertzea zuen helburu. Ba, hona hemen ezegonkor mentalen kopuruak: zientzialariak %42,2, musikagileak %61,6, estatu-politikariak %63, intelektualak %74, artistak %75 eta... idazleak %90!

«Ene bada! Horra hor idazleen elkarreteko barne-tirabiren azalpena!» esango du norbaitek; baina ez, kontua ez da hori. Kontua da sortzaile handienetako askoren lorpen eta aurkikuntza bikainenak nortasun desorekatu samarrekin lotuta egon direla.

»

Gogoan izatea komeni da J. Sadabak dioena: "Axola duen guztia haustura pertsonalaren, are patologikoaren, ertz-ertzean dago".

Ondorioak? Ba, *ecce homo!* Horra hor gizakia! *Homo sapiens*, bai, baina baita *homo demens* ere. Horixe gara, besterik ez. Eta ez da gutxi. Baina kontuak horrela, sasiperfekzionismoaren, aingerukeriaren eta dogmatismoaren hain esklabu izan behar ote genuke? ■

ASTE HONETAKO

zozketak

Aste honetatik aurrera, ARGIAko harpidedunek astekarian eta Sareko ARGIA n aurkituko dituzue asteroko zozketak. Ostegunero aldatuko ditugu eskaintzak, eta hurrengo asteazkenara arte izango duzue parte hartzeko aukera.

ZORTE ON!

Matteo jatetxea

Harpidedun batentzat
2 afari opari

Iturria bidea, 2
Oiartzun GIPUZKOA
www.restaurantematteo.com

1

Ondarre landetxea

2 lagunentzat
asteburu bat opari
(2 gau eta gosaria)

Segura GIPUZKOA

2

Tarpoen urpekaritza

2 lagunentzat
"urpekaritza bataioa" opari

Kirol portua, A lokala - 7
Getxo BIZKAIA

3

Olaberriako kartinga

5 harpidedunentzat
bina sarrera opari

Gainera auzoa, z/g
Olaberria GIPUZKOA

4

Nairobiarra eta Munduko Ipuinak

2 produktu sorta opari

5

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera **GOIZEZ** 09:00-13:00 **ARRATSALDEZ** 15:00-18:00

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

ezberdinak ahalmenez, berdinak eskubidez

Différents
mais égaux en droit

Les enfants handicapés sont différents : ils n'ont pas les mêmes capacités que les autres, ils ne peuvent pas apprendre comme et autant que les autres et ils ne peuvent pas vivre tout à fait comme les autres. Certes, mais comme les autres, ils ont des capacités, comme les autres ils peuvent apprendre eux aussi et vivre avec les autres. Et les autres avec eux.

Car les enfants handicapés ne sont pas tout à fait des élèves comme les autres, mais comme les autres ce sont des élèves.

Ils ont les mêmes droits, notamment celui d'être scolarisés en milieu ordinaire, celui de vivre leur différence en basque dans le respect de leur identité et, par-dessus tout, celui d'avoir une vie digne, avec et parmi nous. La société doit donc répondre à leurs besoins spécifiques en leur donnant davantage de moyens parce que précisément ils en ont moins.

Ezberdintasuna integratu nahi duen
eskola baten **PARTAIDE** izan

goizeko 7etatik oren 1 arte

IRRAT'6

6 oren ezberdintasunaren alde

emaitzak dons

"6 heures pour
la différence"

05 59 37 14 11

LAGUNTZAILEAK

 Integrazio
Batzordea
16. Larregi
Etorbidea
64500 Donibane
Lohizune

ANTOLATZAILEAK

 **EUSKAL
IRRATIAK**
hizuntan habel

VENTA PEIO
 Landibar

DUH-ALDE
Bâtiments - Travaux Publics

 POLYCLINIQUE CÔTE BASQUE SUD
Donibane Lohizun

 SOKOA

 france
bleu
pays basque

martxoa
samedi
4
mars
larunbata

 Ekaitza
HERRIA

le journal

 ARGIA

 CULT
L'agenda des sorties de